

Tartu Ülikool
Loodus- ja tehnoloogiateaduskond
Ökoloogia ja Maateaduste instituut
Geograafia osakond

Magistritöö inimgeograafias

**Elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände
sihtkohtadele: perioodil 2000-2010 toimunud Tallinnast
väljarände näitel**

Kadi Mägi

Juhendaja: PhD Kadri Leetmaa

Kaitsmisele lubatud:
Juhendaja:
Osakonna juhataja:

Tartu 2013

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS	4
2. TEOREETILISED LÄHTEKOHAD	6
2.1. Immigrantrahvastiku kujunemine, paiknemine ja ränne uutes elukohariikides	6
2.1.1. Rände iseloom ning põhjused tänapäeva maailmas	6
2.1.2. Immigrantrahvastiku kujunemine lääneriikides	6
2.1.3. Immigrantrahvastiku elukohavalikud sihtkohariigis	8
2.1.3.1. Immigrantrahvastiku olukord riiki saabudes ja elukohasegregatsioon.....	8
2.1.3.2. Immigrantrahvastiku elukohavalikud – peamised teooriad.....	10
2.1.4. Enamusrahvuse perspektiiv immigrantühiskondades.....	11
2.1.5. Ida-Euroopa kontekst.....	12
2.2. Immigrantrahvastiku kujunemine ja ränne Eestis	14
2.2.1. Immigrantrahvastik Eestis - Eesti ja Tallinna uurimiskeskonna omapärad	14
2.2.2. Üleminekuaja muutuste mõju immigrantrahvastikule.....	17
2.2.3. Siserände põhisuunad Eestis ja immigrantrahvastiku roll selles	19
2.3. Uurimusküsimused ja hüpoteesid.....	22
3. ANDMED JA METOODIKA	24
3.1. Andmeallikad	24
3.2. Metoodika.....	25
3.2.1. Uurimisobjekt	25
3.2.2. Analüüsialune rahvastik ja rändesündmused.....	25
3.2.3. Analüüsi meetodid.....	26
3.2.4. Tunnuste moodustamine.....	28
3.2.4.1. Ruumilised analüüsiüksused	28
3.2.4.2. Rahvastiku allrühmad	30
3.2.4.3. Sõltuv tunnus ja sõltumatud tunnused binaarses logistilises regressiooni- analüüsis	31
3.2.4.4. Sõltuv tunnus ja sõltumatud tunnused multinominaalses logistilises regressioonianalüüsis.....	32
4. TULEMUSED	33
4.1. Analüüsialuse rahvastiku üldiseloomustus.....	33
4.2. Tallinnasse jääjad ja Tallinnast lahkujad.....	34
4.2.1. Analüüsialuse rahvastiku rändeintensiivsus	34
4.2.2. Rahvastikurühmade tõenäosus Tallinnast välja rännata	35
4.3. Tallinnast väljarändajate sihtkohti mõjutavad tunnused	39
4.4. Tallinnast lahkujate peamised sihtkohad.....	44
5. ARUTELU	50
6. KOKKUVÕTE	55

7. SUMMARY	57
8. TÄNUAVALDUSED.....	59
9. KASUTATUD ALLIKAD	60
LISAD	65

1. SISSEJUHATUS

Immigrantrahvastiku kohanemine ja rahvusgruppide vahelised suhted on alati pälvinud suurt tähelepanu nii teadlaste, poliitikute kui ka paljude teiste ühiskonnategelaste hulgas. Nii on ka Eestis olnud vähemusrahvustega seotud teemadel alati koht lugematutes aruteludes. Eesti immigrantrahvastik on valdavalt välja kujunenud pärast Teist maailmasõda, mille järgselt muutus riigi rahvastiku etniline koosseis võrreldes varasemaga oluliselt. Kui enne Teist maailmasõda oli Eesti peamiselt üherahvuslik riik, siis pärast maailmasõda tõusis mitte-eestlaste osakaal riigis märgatavalt ning nõukogude aja lõpuks moodustasid vähemused kogurahvastikust juba rohkem kui kolmandiku. Eesti kuulumine Nõukogude Liitu ning sisseränne sealsetest liiduriikidest oli peamine põhjus, miks 1990. aastate alguseks elas Eestis arvukas, peamiselt venekeelne immigrantrahvastiku grupp.

Uus immigrantrahvastik asus suures osas elama kindlatesse piirkondadesse (Ida-Virumaa, Tallinn ja teised suuremad linnad) ning linnades ka kindlatesse linnaosadesse (paneelalamupiirkonnad). Seetõttu paiknes siinne immigrantrahvastik nõukogude aja lõpuks asustussüsteemis kontsentreeritult ja linnades segregeerunult. Kuna sisseränne Eestisse 1990. aastate alguses peatus, siis on Eesti hea koht, kus uurida suhteliselt homogeense immigrantrahvastiku rühma paiknemise muutumist ning ruumilist sulandumist aja jooksul. Siinse immigrantrahvastiku puhul on huvitav ka asjaolu, et riiki saabumise hetkel ja sellele vahetult järgnenud perioodil ei olnud nad kohaliku elanikkonnaga võrreldes sotsiaal-majanduslikult ebasoodsamas positsioonis. Immigrantrahvastiku kujunemise ajal oli tegemist enamusrahvusega suuremas riigis, Nõukogude Liidus. Hiljem, ühiskonna ümberkorraldustega ja Eesti taasiseseisvumisega, kujunes sellest varasemast enamusrahvusest aga sisuliselt üle öö vähemusrahvus tekkinud riigis.

Käesoleva magistritöö eesmärgiks on Tallinnast lahkumise näitel välja selgitada elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände sihtkohtadele. Eelkõige pööratakse tähelepanu pealinnas segregeerunult paikneva immigrantrahvastiku elukohavalikutele ning sulandumisele enamusrahvuse hulka. Tallinn on uurimispiirkonnana hea näide, kuna sealset elanikkonnast moodustavad eestlased vaid veidi üle poole, teise osa moodustavad vähemusrahvused. Kuna mujal Eestis (v.a Ida-Virumaa) on mitte-eestlaste osakaal valdavalt väiksem, siis võiks Tallinnast lahkumine olla üks põhilisi ruumilise assimileerumise vorme. Töö uurimisperiood, aastad 2000-2010, on huvitav ajavahemik, kuna siis olid esmased üleminekuaja (1990. aastate) muutused juba toimunud, näiteks vähemuste staatuse muutus ning ka peamised dünaamilised ümberkorraldused majandussüsteemis. Valdavalt (v.a viimased aastad) oli see periood ka optimistlike ootustega periood, mil kasvas inimeste valmisolek parandada elamistingimusi, näiteks kolida linnakeskkonnast välja. Kuna Eesti vähemusrahvustest moodustab enamuse venekeelne elanikkond, siis keskendutaksegi töös kahe rahvusrühma — venekeelse elanikkonna ning eestlaste — rände uurimisele ning sellele, kuidas segregatsioon linnas mõjutab rändesuundasid.

Töö põhineb Statistikaameti 2000. aasta Rahvaloenduse andmetel ning viimastega individuaalandmete tasandil seotud Rahvastikuregistri rändeandmestikul. Tegemist on rikkaliku longituudandmestikuga, mis võimaldab jälgida muutusi etnilises elukohasegregatsioonis Eesti linnades ning siserände rahvuserinevustes. Töö selliste andmetega on eripärane seetõttu, et valdavalt põhinevad Eesti rändeuuringud seni läbilõikelistel andmestikel.

Uurimustöö on jaotatud viieks peatükiks. Teooriaosa esimeses peatükis antakse ülevaade immigrantrahvastiku kujunemisest erinevates ühiskondades, tuuakse näiteid nii lääneriikidest kui selgitatakse ka Ida-Euroopa teistsugust konteksti. Samuti kirjeldatakse varasemate tööde peamisi tulemusi. Teooria teises osas antakse ülevaade Eesti kontekstist immigrantühiskonnana ning kirjeldatakse siinseid varasemaid uurimusi immigrantide elukohavahetuste ning rände kohta. Kolmandas peatükis on kirjeldatud magistritööks kasutatud andmestikku ning lahti kirjutatud kasutatud metoodika. Neljandas peatükis antakse ülevaade analüüsitulemustest ning viiendas peatükis arutletakse olulisemate tulemuste ning nende võimalike põhjuste üle.

Siinkohal sooviksin veel eraldi tänada Statistikaametit ning sealseid töötajaid, tänu kellele käeoleva magistritöö valmine võimalikuks sai. Sealsete inimeste abivalmidus, kiire probleemide lahendamise oskus ning vastutulelikkus on kiiduväärt.

2. TEOREETILISED LÄHTEKOHA

2.1. Immigrantrahvastiku kujunemine, paiknemine ja ränne uutes elukohariikides

2.1.1. Rände iseloom ning põhjused tänapäeva maailmas

Tänapäeva inimeste mobiilsus ei ole mitte midagi uut, inimesed on rännanud läbi aegade, otsides uusi võimalusi ja paremat elukeskkonda. Läbi aegade on ränne kujundanud ümber ka paljusid erinevaid riike ja ühiskondi. Rändemahud ei ole samuti võrreldes mitmete varasemate perioodidega oluliselt kasvanud (võrreldes nt 19. sajandi keskpaigaga). Küll on aga aegade jooksul muutunud rände iseloom. Kui varasematel perioodidel rännati valdavalt kindlate piirkondade vahel (nt Euroopa ja Ameerika), siis peale Teist maailmasõda võttis ränne globaalse ulatuse ning inimeste liikumine hakkas mõjutama pea kõiki maailma piirkondi (Castles ja Miller 2009). Viimaste aastakümnete jooksul on maailm muutunud eriti kiiresti, seda suuresti tänu globaliseerumisele, tehnoloogia arengule, majanduse ümberstruktureerimisele ning samuti muutustele võimuses (Marcuse ja van Kempen 2000). Ka need makro-tegurid on andnud rändeprotsessidele taas uue raamistiku ning muutnud oluliselt nii rände iseloomu kui ka põhjuseid.

Viimastel aastakümnetel on üheks peamiseks ajendiks koduriigist lahkumiseks olnud tööga seotud ränne. Inimesed püüavad oma majanduslikku olukorda parandada ning selleks rändavad kõrgema sissetuleku lootuses paremal järjel olevatesse riikidesse. Oluliseks rändepõhjuseks on olnud ka perede taasühinemine sihtriikides (Castles ja Miller 2009, 221). Lisaks neile põhjustele on viimastel aastakümnetel paljude riikide rahvastikku kasvatanud ka põgenikud ning varjupaigataotlejad (Musterd ja van Kempen 2009) ning üha suureneva mobiilsuse ajastul on oluliseks saanud ka abielu, hariduse ja vanaduspõlve veetmisega seotud ränne (Castles ja Miller 2009). Pideva sisserände tagajärjel on paljudest riikidest kujunenud immigrantühiskonnad. Sealsed immigrantrahvastiku rühmad ehk vähemusgrupid on defineeritud tüüpiliselt nende rassi, usu, keele, rahvuse ja kultuuri järgi (Knox ja Pinch 2010, 167). Et mõista paremini erinevate immigrantühiskondade kujunemise põhjuseid ja seal aset leidvaid protsesse, antakse järgnevatel peatükkides ülevaade erinevate riikide kogemustest immigrantidega.

2.1.2. Immigrantrahvastiku kujunemine lääneriikides

Ameerika Ühendriigid on näide äärmiselt kirju etnilise struktuuriga ühiskonnast, kus immigrantide sisseränne on kestnud sajandeid. Sealsest elanikkonnast moodustavad vähemusrahvused nüüdseks juba enam kui veerandi. Ameerika valge elanikkond on segu kunagistest (peamiselt inglased) asunikest ning hilisematest immigrantidest, kes saabusid Ameerika Ühendriikidesse 19. sajandil paljudest erinevatest Euroopa riikidest. Euroopas toimus samal ajal tööstusrevolutsioon, mis jättis suure osa põllu- ja käsitöölised küllaltki halba olukorda. Nemed ja ka paljud teised rändasidki Ameerika suunas lootuses hakata uuel maal iseseisvaks põllupidajaks või kaupmeheks. Sageli pidid aga uued immigrandid pettuma ning neist said tavalised lihttöölised. Kuigi rändemahud Euroopast Ameerikasse

olid 19. sajandil tohutud, siis samaaegselt toimus suuremahuline ränne ka Euroopasiseselt. Tööstusrevolutsioon elavdas sealset riikidevahelist liikumist samuti oluliselt (Castles ja Miller 2009, 83-88).

Ameerika mustanahaliste ehk afroameeriklaste ajalugu ulatub tagasi aega, kui Aafrikast toodi miljoneid orjasid sealsetesse istandustesse tööle. Tänapäevani on suurim lõhe Ameerika ühiskonnas just valgete ja afroameeriklaste vahel (Castles ja Miller 2009, 249). Ameerika Ühendriigid on muutnud ja muutuvad veelgi enam kultuuriliselt mitmekesisemaks. Hiljutised immigrandid on peamiselt pärit Aasiast ja Ladina-Ameerikast ning nende arv üha kasvab. Immigrante on Ameerikasse tulnud ka paljudest teistest kolmanda maailma riikidest, mistõttu on immigrantidest avalikkuses sageli maalitud pilt kui vaestest ja väheharitud inimestest. Kuigi märkimisväärse hulga sealsetest immigrantidest moodustavad madalama sotsiaal-majandusliku staatusega sisserändajad, siis on suur osa immigrantidest siiski ka kõrgema hariduse ning kvalifikatsiooniga (eriti Aasiast pärit immigrandid) (Portes ja Rumbaut 2006).

Erinevused eri immigrantgruppide sotsiaal-majandusliku staatuse vahel, rahvuskaaslastega kokkuhoidmine ja juba ajalooliselt kujunenud lõhe valgete ja afroameeriklaste vahel ilmnevad selgelt ka linnaruumis, kus erinevad rahvusgrupid on üksteisest eraldunud (segregeerunud). Sellise ulatusega rahvusgruppide kontsentratsiooni nagu Ameerikas ei ole mitte kusagil mujal (Peach 1996). Sealsetes linnades leidub naabruskondi, kus elab ainult valge elanikkond ning naabruskondi, kus elavad ainult afroameeriklased (selliseid piirkondi kutsutakse getodeks) (Castles ja Miller 2009, 249). Huvitav on sealjuures veel asjaolu, et mustanahaliste segregatsioon ja teiste immigrantrahvastiku gruppide segregatsioon on Ameerika mõistes kaks täiesti erinevat asja (nt ei saavuta teiste immigrantgruppide naabruskonnad kunagi getodega võrdset homogeensust ning ka suhtumine piirkondadesse on erinev) (Peach 1996). Ameerika Ühendriikide immigrantühiskonda ning dünaamilisi linnasiseseid protsesse võib tänu sealse immigrantrahvastiku tohutule heterogeensusele (mitmekesine geograafiline taust, erinev sotsiaal-majanduslik staatus jms) pidada unikaalseks.

Lääne-Euroopa immigrantühiskonnad on muutunud kultuuriliselt eriti mitmekülseks peale II maailmasõda, kui paljudes riikides kujunesid välja uued vähemusrahvused. Mitmete Lääne-Euroopa riikide immigrantrahvastiku ajalugu on seotud majandusbuumiga, mis leidis aset 1950. aastate lõpust kuni 1970. aastateni. Sellega seoses tekkis paljudes riikides tööjõupuudus ning probleemi leevendamiseks ja kiirelt areneva majanduse elus hoidmiseks kutsuti inimesi tööle vähemarenenud Euroopa riikidest, peamiselt Vahemere-äärsetest riikidest, kuid ka näiteks Iirimaa ja Soomest (Castles ja Miller 2009, 97). Inimesed tulid meeleldi, kuna olukord nende kodumaal ei olnud nii soodne kui jõukamates lääneriikides. Neist töölistest said esimese põlvkonna külalistöölised. 1970. aastatel pidid Lääne-Euroopa riigid tööjõudu otsides vaatama aga veelgi kaugemale. Kuna majanduse olukord sellistes riikides nagu Hispaania, Portugal ja Itaalia hakkas paranema, siis muutus sealt tööjõu värbamine keeruliseks ning uuteks värbamisriikideks said Maroko ja Türgi. Samal ajal rändasid Lääne-Euroopa riikidesse ka teised immigrantgrupid, eriti endistest

koloniaalmaadest. Näiteks saabusid Prantsusmaale alžeerlased ning Indiast ja Lõuna-Aafrikast rändas märkimisväärne hulk immigrante Suur-Britanniasse. Ka põgenike arv kasvas enamikes Euroopa riikides (van Kempen 2005).

Kui lääneriigid olid algselt mõelnud, et külalistöölised tulevad riiki vaid ajutiselt ja hiljem lähevad kodumaale tagasi, siis paljud neist seda siiski ei teinud (van Kempen 2005). Tagasi läksid eelkõige need, kelle koduriigi majanduse olukord oli aja jooksul paranenud ning seal oli võimalik samuti endale töö leida. Need, kes jäid, olid peamiselt just vähemarenenud riikidest, näiteks Türgist ja Marokost (Castles ja Miller 2009, 108). Immigrantidele, kes otsustasid uude riiki jääda, järgnesid sageli ka nende pere ja sugulased. Paljudes riikides tehti see võimalikuks 1970. aastatel (van Kempen 2005). 1990. aastatel mõjutas Lääne-Euroopa riikide immigrantrahvastiku koosseisu veel Nõukogude Liidu lagunemine ning seoses sellega sisseränne paljudest Ida- ja Kesk-Euroopa riikidest. Lisaks oli märkimisväärne ka asüülitaotlejate hulk (seoses Jugoslaavia kodusõjaga), kellest siiski paljud pärast konflikti lõppu oma kodumaale naasesid (Castles ja Miller 2009, 109). Kuigi kokkuvõttes läks suur hulk sisserännanutest mingi aja möödudes tagasi oma koduriiki, jäi siiski tähelepanuväärne hulk immigrante uude sihtkohta elama. Paljud Lääne-Euroopa riigid pidid leppima asjaoluga, et neist on saanud immigrantühiskonnad ning nad peavad harjuma multikultuurse ühiskonnaga toime tulema.

Kuigi Ameerika Ühendriikide immigrantühiskond on Lääne-Euroopast kirjum, võib lääneriike kokkuvõtvalt kirjeldada kui väga heterogeense etnilise struktuuriga ühiskondi. Ränne sealsetesse ühiskondadesse jätkub ning riigid peavad toime tulema äärmiselt mitmekülgse immigrantrahvastikuga.

2.1.3. Immigrantrahvastiku elukohavalikud sihtkohariigis

2.1.3.1. Immigrantrahvastiku olukord riiki saabudes ja elukohasegregatsioon

Suured linnad ja linnaregioonid on immigrante alati ligi meelitanud, seepärast on need ka uude riiki saabudes olnud peamisteks sihtkohtadeks. Uuel eluasemeturul on vähemuste olukord olnud aga sageli küllaltki keeruline ja võimalused limiteeritud (Musterd ja van Kempen 2009; van Kempen 2005; Massey ja Lundy 2001). Mitmetes linnades ei ole olnud immigrantidel algselt ligipääsu sotsiaalkorteritele. Kuna suurel osal vähemustest ei ole uude riiki saabudes olnud ka piisavalt ressursi, et endale korralik eluase muretseda, siis on paljud immigrandid olnud sunnitud elama minema odavatesse üürikorteritesse või lausa mahajäetud hoonetesse (van Kempen 2005). Immigrantide olukorda on veelgi raskendanud nende sage diskrimineerimine eluasemeturul (Massey ja Lundy 2001; Castels ja Miller 2009, 255). Paljudel juhtudel on immigrandid uude elupaika saabudes eelistanud aga minna juba varem riiki saabunud rahvuskaaslaste juurde — etnilisse naabruskonda (enklaavi). Sellises keskkonnas on kergem uude ühiskonda sulanduda ja alguses hakkama saada (Walks ja Bourne 2006). Eluasemeturu mehhanismid ja individuaalsed eelistused on põhjustanud paljude immigrantide ruumilise kontsentratsiooni ja seega segregatsiooni teistest (Musterd ja van Kempen 2009).

Elukohasegregatsioon näitab kui eraldunult vähemusgrupid linnaruumis üksteisest paiknevad (Massey ja Denton 1988; Musterd ja Ostendorf 2005). Sellise üldistuse taga peitub aga segregatsiooni märksa keerulisem iseloom. Vähemusgrupid võivad segregeeruda väga mitmel moel. Linnaruumis võidakse mingis piirkonnas olla üleesindatud, teises aga alaesindatud. Eraldatuse all peetakse silmas ka limiteeritud kontakti enamusrahvusega, ühist naabruskonda jagatakse teineteisega harva. Samuti võivad vähemused olla ruumiliselt kontsentreerunud väga väikesele territooriumile. Sageli koondutakse just siselinnapiirkondadesse. Lisaks võivad vähemused moodustada mitmeid väiksemaid enklaave või ühe suure enklaavi, mis on samuti enamusrahvusest eraldatud (Massey ja Denton 1988).

Tulenevalt segregatsiooni mitmekülgisusest, on ruumilise ebavõrdsuse mõõtmiseks samuti mitmeid erinevaid viise — keskendutakse segregatsiooni erinevatele dimensioonidele: tihedusele (*concentration*), kesksusele (*centrality*), kuhjumisele (*clustering*), jaotusele ruumis (*evenness*) ja kohtumisvõimalusele (*exposure*) (Massey ja Denton 1988). Kõige sagedamini on segregatsiooni mõõtmisel kasutatatud erinevuse indeksit (*index of dissimilarity*), mida on küllaltki lihtne tõlgendada (Musterd ja van Kempen 2009). Lisaks sellele on kasutusel ka palju teisi indekseid, näiteks Gini või Atkinsoni indeksid (Massey ja Denton 1988). Sellised indeksid võimaldavad erinevaid riike ja linnu omavahel võrrelda. Eri piirkondade segregatsioonitaseme võrdlemisega on alati aga ka mitmeid probleeme. Võrdlemist limiteerivad sageli erisugused andmed riikide lõikes ning indeksite sõltuvus paljudest teguritest, mis eri uurimispiirkondades ei pruugi olla sarnased. Näiteks erinevuse indeksi puhul sõltub selle väärtus suuresti valitud uurimisuksuse pindalast, mistõttu ei saa selle tulemusi alati usaldada (Musterd ja van Kempen 2009). Segregatsiooniuuringute tulemused sõltuvadki sageli just sellest, milliseid meetodeid on kasutatud (Marcinczak 2012). Seetõttu oleks segregatsiooniuuringutes mõistlik kombineerida mitmeid erinevaid uurimismeetodeid (Massey ja Denton 1988; Marcinczak 2012).

Elukohasegregatsioonil on nii positiivne kui ka negatiivne pool (Peach 1996). Segregatsiooni tõttu on vähemustel sageli ebavõrdne ligipääs paljudele võimalustele ja hüvedele. Segregatsioon vähendab ka võimalust kontakteeruda enamusrahvaga (Semyonov ja Glikman 2009). Teisest küljest võimaldab aga vähemusgrupi koondumine säilitada sotsiaalset ühtekuuluvust ning pakub tihti ka turvatunnet (Peach 1996). Seega on segregatsioon küllaltki vastuoluline (vabatahtlik segregeerumine ja sunnitud segregeerumine) ning väga mitmetahuline nähtus, mis võib esineda eri linnades väga erineval kujul. Ta mõjutab oluliselt linnas aset leidvaid protsesse (nt mingite piirkondade allakäik) ning sealsete inimeste elu. Näiteks piirab ja suunab segregatsioon inimeste kokkupuuteid teistega ning mängib tähtsat rolli ka tuleviku osas (hariduse kvaliteet, sotsiaalsed võrgustikud, tulevane töö jms sõltuvad suuresti sellest, millises keskkonnas elatakse). Segregatsiooni mitmekülgne olemus on ilmselt ka üks põhjus, miks segregatsiooniuuringud on üha enam tähelepanu saanud nii poliitikutelt kui ka erinevate valdkondade akadeemikutelt.

Elukohasegregatsiooni on USAs uuritud juba väga kaua. Traditsiooniliselt on seal uuritud just valgete ja mustade vahelist eraldumist linnaruumis (Burgess 1928). Hiljem on tähelepanu saanud ka mitmete teiste vähemusgruppide segregatsioon (Zhou ja Logan 1991; Frey ja Farley 1996). Kuna Lääne-Euroopa riikidesse saabusid suuremad immigratsioonivood alles 20. sajandi teisel poolel, siis on segregatsiooniuuringud seal ka märksa uuem fenomen (Semyonov ja Glikman 2009). Läbiviidud uurimused on aga näidanud, et USA linnad on võrreldes Lääne-Euroopa linnadega palju rohkem segregeerunud (Musterd 2005). Lääne-Euroopa segregatsiooni mustrid on olnud väga muutuvad, kuid segregatsioonitase ei ole üldjoontes tõusnud. Samuti on leitud, et vähemuste ruumiline segregeerumine ning ülesindatus kehvas eluasemesegmendis on oluliselt seotud ka nende sotsiaal-majandusliku olukorraga (Musterd ja van Kempen 2009). Segregatsiooniuuringutes on palju tähelepanu saanud vähemuste elukohavalikud ning esile on tõusnud mitmed erinevad teooriad, mis elukohavalikuid selgitada üritavad. Järgnevas peatükis antakse ülevaade peamistest kontseptsioonidest.

2.1.3.2. Immigrantrahvastiku elukohavalikud – peamised teooriad

Immigrantrahvastiku elukohavalikuid on traditsiooniliselt testitud kolme mudeli kaudu: ruumilise assimileerumise mudeli, ruumilise kihistumise mudeli ning etniliste enklaavide mudeli kaudu. Need kolm mudelit rõhutavad elukohapõhise mobiilsuse protsessis erinevaid aspekte. Ruumilise assimileerumise mudel keskendub individuaalsele tasemele ning läheneb immigrantrahvastiku elukohavahetustele nende eelistuste ning võimaluste perspektiivist. Ruumilise kihistumise mudel paneb aga rõhku just makro-tasemele, tuues välja piirangud, millega immigrantrahvastik peab eluasemeturul silmitsi seisma. Etnilise enklaavi mudel aga keskendub hoopiski vähemusrahvuste individuaalsetele eelistustele (Bolt ja van Kempen 2010). Järgnevalt kõigist kolmest mudelist veidi lähemalt.

Ruumilise assimileerumise mudel (*spatial assimilation model*) väidab, et immigrantide sotsiaal-majandusliku olukorra paranemise tulemusena hakkavad vähemuste elukohavalikud ja rändekäitumine sarnanema enamusrahvuse omale ning tõenäosus kontakteeruda enamusrahvusega suureneb (Massey ja Denton 1985). Inimeste heaolu on suuresti seotud paigaga, kus elatakse. Immigrandid on riiki saabudes tihti sunnitud minema elama etnilisse naabruskonda, sageli valitakse aga ka vabatahtlikult elupaigaks etniline naabruskond (abi ja toetus teistelt rahvuskaaslastelt jms). Sealsete piirkondade kvaliteet ning sotsiaal-majanduslik staatus on üldiselt aga madalad (Bolt ja van Kempen 2010). Sotsiaalse positsiooni tõustes kipuvad immigrantrahvastiku elukohaelistused muutuma ning siis püüavad vähemused sageli läbi elukohavahetuse oma heaolu parandada. Sellele järgneb tavaliselt assimileerumine enamusrahvuse suhtes (Massey ja Denton 1985).

Ruumilise kihistumise mudeli (*place stratification model*) keskseks ideeks on, et vähemusgruppide elukohapõhist mobiilsust takistab diskrimineerimine mitmete erinevate eluasemeturul osalejate poolt (Bolt ja van Kempen 2010). Immigrandid soovivad tihti parandada oma olukorda ning võimalusi läbi kolimise jõukamatesse elurajoonidesse. Teatud elanikkonna gruppide jaoks (nt ka vähemused) aga piiratakse ligipääsu sellistesse

piirkondadesse. Näiteks püütakse sageli eraüüriturul vähemusi vältida ning neile ei anta võimalust soovitud piirkonda kolida. Vastupidiselt ruumilise assimileerumise mudelile eeldab ruumilise kihistumise mudel, et kuigi enamusrahvuse ja immigrantide elukohaeelistused on sarnased, siis ei ole neil võrdsed võimalused, et oma eelistused tegelikkuseks muuta, isegi kui neil on sama palju ressursi selleks. Põhjuseks on struktuurilised takistused (Lerch 2012).

Immigrandid saavad sihtriiki sageli nii, et nende rahvuskaaslased on juba varem end sinna sisse seadnud. Tihti otsustataksegi elupaika valides just etnilisse enklaavi (*ethnic enclave*) kasuks, kus tuttavam kultuurikeskkond ees ootab. Etnilistesse enklaavidesse koondutakse vabatahtlikult ja sealt on alati võimalus lahkuda (Walks ja Bourne 2006). Etnilistes enklaavides saavad immigrandid üksteiselt vastastikust toetust, seal saab arendada nii perekondlikke kui ka naabruskonnasiseseid võrgustikke, samuti on enklaavides võimalik säilitada oma keel ja kultuur. Etnilised naabruskonnad võimaldavad vähemustel asutada ka väikeseid ettevõtteid, mis immigrantidele tööd annavad ning ka sealsete elanike igapäevaseid vajadusi rahuldavad (kohvikud, poed jne) (Castles ja Miller 2009, 256). Enklaave käsitlevas kirjanduses mainitakse tihti ka getosid, mis on aga hoopis teise iseloomuga keskkonnad. Kui etnilisi enklaave nähakse immigrantide jaoks pigem positiivses valguses, siis getosid seostatakse negatiivsega, sealsed elanikud ei ole koondunud sinna vabatahtlikult, see on nende jaoks paratamatus (Marcuse 2005). Halb on ka see, et getodesse koondumine ehk afroameeriklaste segregatsioon ei ole aja jooksul näidanud vähenemise märke (Peach 1999). Enklaavid ja sealsed kohalikud võrgustikud aitavad aga uutel immigrantidel paremini sihtriigi ühiskonda sulanduda, näiteks on tänu sealsetele kontaktidele uutel immigrantidel lihtsam leida tööd. Enklaavid võiva püsima jääda ka siis, kui immigrandid sealt lahkuvad (assimileeruvad). Kuna paljudesse immigrantühiskondadesse sisseränne jätkub ning uued tulijad lähevad sihtriigis sageli ikkagi just etnilisse enklaavi, siis vähemuste koondumine püsib ja segregatsiooni taastoodetakse.

2.1.4. Enamusrahvuse perspektiiv immigrantühiskondades

Immigrantühiskondades on ka enamusrahvusel oma osa elukohasegregatsiooni tootmises ja taastootmises. Põhirahvuse perspektiivist lähtuvalt on käsitletud peamiselt kahte kontseptsiooni, milleks on *white flight* ehk põhirahvuse lahkumine, mille puhul immigrantrahvastiku osakaalu kasvades põhirahvuse naabruskonnast väljaränne suureneb, ning *white avoidance* ehk põhirahvuse vältiv käitumine, mille puhul enamusrahvus väldib elukohta valides selliseid naabruskondi, kus vähemusrahvuse osakaal on suur.

Põhirahvuse lahkumise kontseptsioon pärineb Ameerika Ühendriikide segregatsiooniuringutest ja seostub eelkõige peale II maailmasõda toimunud massilise eeslinnastumisega, millega seoses lahkus siselinnadest eeslinnadesse peamiselt valge elanikkond (sellest ka teooria nimetus *white flight*) (Thompson 1999). Sellise rändesuuna üheks peamiseks ajendiks on peetud immigrantrahvastiku suurt osatähtsust siselinnades. Vähemuste rolli rände põhjustajana on aga kahtluse alla seadnud Frey (1979). Tema on

välja toonud, et põhirahvus lahkub naabruskonnast sealse elukeskkonna üldise halvenemise tõttu (sotsiaalsed ja majanduslikud tingimused). Frey ei väida, et etnilisel struktuuril mingit rolli rände ajendina ei oleks, kuid ta ei tõsta seda esile. Vaatamata sellele on *white flight* teooria aastakümnete jooksul saanud palju tähelepanu ning mitmed erinevad uurimustööd on teooriat toetanud ning näidanud, et mida suurem on immigrantrahvastiku osakaal naabruskonnas ja mida mitmekesisem on naabruskonna etniline koosseis, seda suurem on tõenäosus enamusrahvuse lahkumiseks (Crowder 2000; Bråmås 2006; van Ham ja Clark 2009). Põhirahvuse lahkumise teooriaga on seotud ka ka murdepunkti kontseptsioon (*tipping-point*), mis tähendab, et enamusrahvus lahkub piirkonnast alles siis, kui vähemused on saavutanud piirkonnas teatud kriitilise taseme. Kuni selle tasemeni on enamusrahvus immigrantrahvastiku suhtes tolerantne (Wolf 1963).

Kuigi suurem osa uurimustöödest enamusrahvuse elukoha eelistuste kohta käsitlebki *white flight* kontseptsiooni, siis on üha enam tähelepanu saanud veidi laiemas tähendusega *white avoidance* kontseptsioon, mis väidab, et enamusrahvus ei taha kolida piirkondadesse, kus immigrantrahvastiku osakaal on suur. Põhirahvus väldib selliseid naabruskondi ning tänu sellele taastoodab segregatsiooni (Bråmås 2006, 1129). Lisaks neile teooriatele on enamusrahvuse puhul räägitud ka blokeerivast käitumisest immigrantide suhtes (*blocking strategies*), mille puhul põhirahvuse esindajad püüavad hoida vähemused eemale piirkondadest, kus nad elavad (Andersson 2007).

Enamusrahvuse rolli immigrantühiskondades toimuvates protsessides (nt elukohasegregatsiooni mõjutajana) ei saa alahinnata, põhirahvuse eelistused ja valikud mõjutavad erinevates naabruskondades toimuvat sama oluliselt kui immigrantrahvastiku elukohavalikudki. Enamus- ja põhirahvust käsitlevaid kontseptsioone ei saa võtta ka ainult üheselt, sageli on nad omavahel põimunud ning toetavad üksteist. Näiteks on enamusrahvuse blokeeriv käitumine immigrantrahvastiku suhtes tugevalt seotud ruumilise kihistumise mudeliga – vähemusi blokeeriv käitumine tekitabki olukorra, kui immigrantrahvastiku ligipääsu mingitesse piirkondadesse püütakse takistada. Sarnaselt võib enamusrahvuse *white flight* käitumine põhjustada ka etniliste enkaavide kujunemise. Heterogeensetes immigrantühiskondades võivad tõukuda ja tõmbuda omavahel ka hoopis erinevad vähemuste rühmad, näiteks võidakse moodustada ühiseid enklave. Seega on linnas toimuvad protsessid tihedalt üksteisega seotud.

2.1.5. Ida-Euroopa kontekst

Ida-Euroopa immigrantühiskondade kujunemise taust on lääneriikidest mõnevõrra erinev. Seda eelkõige riikide sotsialistliku ajaloo tõttu, mis on riikide ja linnade arenguid palju mõjutanud. Kõik tähtsamad otsused, mis puudutasid erinevaid liiduvabariike, langetati Nõukogude Liidu keskvõimu poolt Moskvast. Riik üritas reguleerida kõiki olulisemaid protsesse, sealhulgas ka rändeprotsesse. Kõige enam iseloomustasid Nõukogude rändepoliitikat keskvõimu püüd muuta nii sisseränne kui ka väljaränne võimalikult väikeseks, lisaks oli liidu kodanike välismaale ränne väga rangelt limiteeritud ning ka liidusisest rännet reguleeris tugevalt keskvõim (Light 2012). Sellised rändesuunad, mis

valitsesid samal ajal lääneriikides (vaesematest riikidest rikkamatesse tööle suundumine, põgenike ja varjupaigataotlejatega seotud ränne jms), olid Ida-Euroopa riikide jaoks nõukogude ajal tundmatud (Aasland ja Flotten 2001). Tööalane ränne küll toimus, aga teises vormis (nt suunas riik inimesi tööle Balti liiduvabariikidesse).

Rändepoliitika toimus suuresti käsikäes koos majanduse ja asustuse arengu suunamisega. Nõukogude võimu iseloomustas tööstuse eeslisarendamine ning ka elamuehitust arendati enamasti seal, kuhu paigutusid tööstusettevõtted (Borén ja Gentile 2007; Gentile ja Sjöberg 2006). Kuna need paigutusid suures osas linnadesse, siis kasvas sellega seoses ka enamike endiste liiduvabariikide linnarahvastik, mida oluliselt kasvatas ka tööstustöölise sissetulek mujalt Nõukogude Liidust (Marksoo 2005). Majanduse arendamise ja linnastumisega seoses tekkis linnades eluasemetest puudus ning kogu Ida-Euroopas kerkisid suured paneelilamupiirkonnad (Kährlik ja Tammaru 2010). Peamiselt kerkisid uued korterelamud suurematesse linnadesse, kuid, et ohjeldada suurte linnade kasvu, laiienes elamuehitus sageli ka linnast välja, eeslinnapiirkondadesse (satelliitlinnad) (Tammaru jt 2013). Eelisjärjekorras said seal endale uued ja mugavustega korterid just tööstustöölised, kes rändasid sisse mujalt Nõukogude Liidust. Immigratsioon, tööstuse eeslisarendamine ning riigi keskviimu poolt suunatud elamuehitus toimusid käsikäes ning viisid immigrantrahvastiku elukohapõhise segregatsioonini (Gentile ja Tammaru 2006).

Pärast sotsialistliku korra kokkuvarisemist enam kui 20 aastat tagasi toimusid Ida-Euroopa riikides olulised majanduslikud, poliitilised ja ideoloogilised ümberkorraldused, mis mõjutasid sealsetes riikides ja linnades toimuvat märkimisväärselt. Kui sotsialistlike linnade sotsiaal-ruumilist struktuuri peeti võrreldes kapitalistlike linnade omaga üldjuhul suhteliselt homogeenseks (Sýkora 2009), siis peale 1990. aastaid hakkasid erinevused suurenema ning ka Ida-Euroopas võtsid segregatsiooniuuringud üha enam hoogu. Eelkõige hakkas peale nõukogude aja lõppu kasvama sotsiaal-majanduslik stratifikatsioon ja segregatsioon (nt kasvas lõhe sissetulekute vahel). Kujunesid nn vaesuse ja rikkuse taskud (*pockets of wealth and poverty*) (Ruoppila ja Kährlik 2003). Etnilises mõttes see protsess nii ühene ei olnud. Üldiselt hakkas immigrantrahvastik hajuma (nt kolisid vähemused võrreldes varasemaga üha enam pereelamutesse) (Hess jt 2012). Samas näitasid näiteks eeslinnastumise uuringud (Tammaru jt 2013), et mikrotasandil toimus 1990. aastatel hoopis segregatsiooni taastootmine (eeslinnastudes rännati pigem satelliitlinnadesse). Sellised tulemused võivad aga tuleneda ka asjaolust, et nõukogude aja lõpuks oligi etniline segregatsioon palju tugevam kui sotsiaal-majanduslik segregatsioon (nt ei olnud nõukogude ajal sissetulekute vahel väga suuri erinevusi) ning see andis eeldused ka edasisteks protsessideks – sotsiaal-majanduslik lõhe suurenes muutustega tohutult, kuid etniline segregatsioon jäi kas samale tasemele (st küllaltki kõrgele tasemele) või vähemused isegi pigem hajusid.

2.2. Immigrantrahvastiku kujunemine ja ränne Eestis

2.2.1. Immigrantrahvastik Eestis - Eesti ja Tallinna uurimiskeskonna omapärad

Eesti rahvastiku etniline struktuur muutus sarnaselt mitmetele teistele Ida-Euroopa riikidele pärast Teist maailmasõda oluliselt ning see oli tugevalt seotud muutustega riigikorralduses. Endisest, põhiliselt üherahvuslikust riigist (Kala 1992), sai nõukogude aja lõpuks mitmekesise etnilise struktuuriga riik (Kulu 2003). Kui enne Teist maailmasõda moodustasid vähemused Eesti kogurahvastikust vaid 12%, siis peale maailmasõda tõusis mitte-eestlaste osakaal 40%-ni (Tammaru ja Kulu 2003). Seega on tulnud ka Eestil harjuda ja toime tulla multikultuurse ühiskonnaga.

Enne II maailmasõda oli Eesti suuresti väljaränderiik, pärast sõda olukord aga muutus ja Eestist sai immigrantide sihtkohariik. Suurem sisseränne sai alguse 1944. aastal kui riiki saabus nõukogude sõjaväepersonal, Kommunistliku Partei liikmed ning muu nõukogude eliit. Sisseränne Eestisse muutus eriti suuremahuliseks vahetult peale sõda (aastatel 1946-47), kui kahe aasta jooksul saabus riiki umbes 90 000 immigranti. Nendest moodustasid suure hulga sõdurid ning teise suurema osa töölised, kes saadeti Eesti majandust uuesti üles ehitama. Lisaks neile värvati töölisi ka erinevatesse tööstusettevõtetesse. Tööstusesse tööle suunamine saigi nõukogude ajal üheks kõige olulisemaks rännet suunavaks teguriks (Kulu 2003). Kuna nõukogude võimu üks prioriteete oli tööstuse arendamine (Borén ja Gentile 2007), siis tehti seda ka Eestis. Ida-Virumaal hakati suurejooneliselt laiendama põlevkivitööstust. Põlevkivirajoonis rajati uusi kaevandusi ja põlevkivitöötlemistehaseid. Nende juurde ehitati linnalisi asulaid, Kohtla-Järvest ja Sillamäest said linnad. Narvas taastati Kreenholmi manufaktuur (Kala 1992, 511-512). Tööstust arendati hoogsasti ka teistes suuremates linnades, eriti kiire areng oli Tallinnas. Sellised arengud olid olulised rände suunajana ning soodustasid tööstustöölise minemist just piirkondadesse, kus uusi tööstusettevõtteid rajati – eelkõige Ida-Virumaale ja suurematesse linnadesse.

Kiire industrialiseerimise ja linnastumise tõttu tekkis paljudes linnades puudus eluasemetest. Sellega seoses sai 1960ndatel aastatel alguse Ida-Euroopale iseloomulik riiklikult korraldatud massiline standardiseeritud kortemajade ehitamine, millega ehitati 30 aastaga ligi 60% praegu olemasolevast elamufondist (Raagmaa ja Kliimask 2005). Koos kortemajadega ehitati uude piirkonda ka muu vajalik infrastruktuur – koolid, lasteaiad jms. Nõukogude võimu sotsiaalse infrastruktuuri planeerimise üheks põhiideeks oli garanteerida kogu elanikkonnale võrdne ligipääs avalikele teenustele (Raagmaa ja Kroon 2005, 209). Nii kerkisid linnadesse mikrorajoonid, kus pidi kõik eluks vajalik olemas olema. Kuna elamispindade ehitamistempo oli liiga aeglane ning ei suutnud katta kasvavat elamispinnavajadust, siis kujunesid linnades korterijärjekorrad (Leetmaa 2005, 188). Et immigrantidel oli riiki saabudes kohe vaja uut eluaset, siis koheldi neid eelisjärjekorras ning seetõttu läksid just immigrandid tüüpiliselt elama uutesse ja mugavustega (keskküte, kanalisatsioon) paneel elamu korteritesse (Kulu ja Tammaru 2003; Hess jt 2012, 328). Need tegurid suunasid veel omakorda immigrantrahvastiku rännet uues sihtkohariigis ning põhjustasid vähemusrahvuste kontsentreerumist kindlatesse paikadesse ning kindlasse eluasemesegmenti.

Massiline sisse­ränne Eestisse jätkus kogu nõukogude aja, kuigi rän­de­vood aastate jooksul veidi vähenesid. Im­mi­gran­trahvastiku geograafiline ja etniline taust aja jooksul aga muutusid. Suure sisse­rän­de­voo algusaastatel tulid enamik im­mi­gran­ti­dest Eestile lähemal asu­vate­st piirkondade­st ning Loode-Venemaalt. Oluline oli aga ränne ka teistest Venemaa osadest. Hiljem rän­de­voog Loode-Venemaalt vähenes ning oluliseks sai sisse­ränne teistest liiduvabariikide­st, näiteks Ukrainast ja Valgevenest, kust saabus Eestisse nõukogude aja lõpuks rohkem kui 75 000 im­mi­gran­ti (tabel 1). Suurema osa im­mi­gran­trahvastikust moodustasid aga siiski etnilised venelased (Kulu 2003, 41). Im­mi­gran­ti­de geograafiline ta­ga­maa oli üpriski mitmekesine, kuid sellest hoolimata kujunes Eestis välja küllaltki ho­mo­geenne, peamiselt venekeelne im­mi­gran­trahvastik.

Tabel 1. Eesti rahvastiku koosseis, 1934 - 2000

Rahvus	1934	1945	1959	1970	1979	1989	2000
Eestlased	992 520	831 000	892 653	925 157	947 812	963 281	930 219
Venelased	92 656	-	240 227	334 620	408 778	474 834	351 178
Ukrainlased	2	-	15 769	28 086	36 044	48 271	29 012
Valge-venelased	0	-	10 930	18 732	23 461	27 711	17 241
Teised	41 234	-	44 392	49 484	48381	51565	42402
Vähemused kokku	133 892	23 000	304 138	430 922	516 664	602 381	439 833
Kogu-rahvastik	1 126 412	854 000	1 203 971	1 356 079	1 464 476	1 565 662	1 370 052

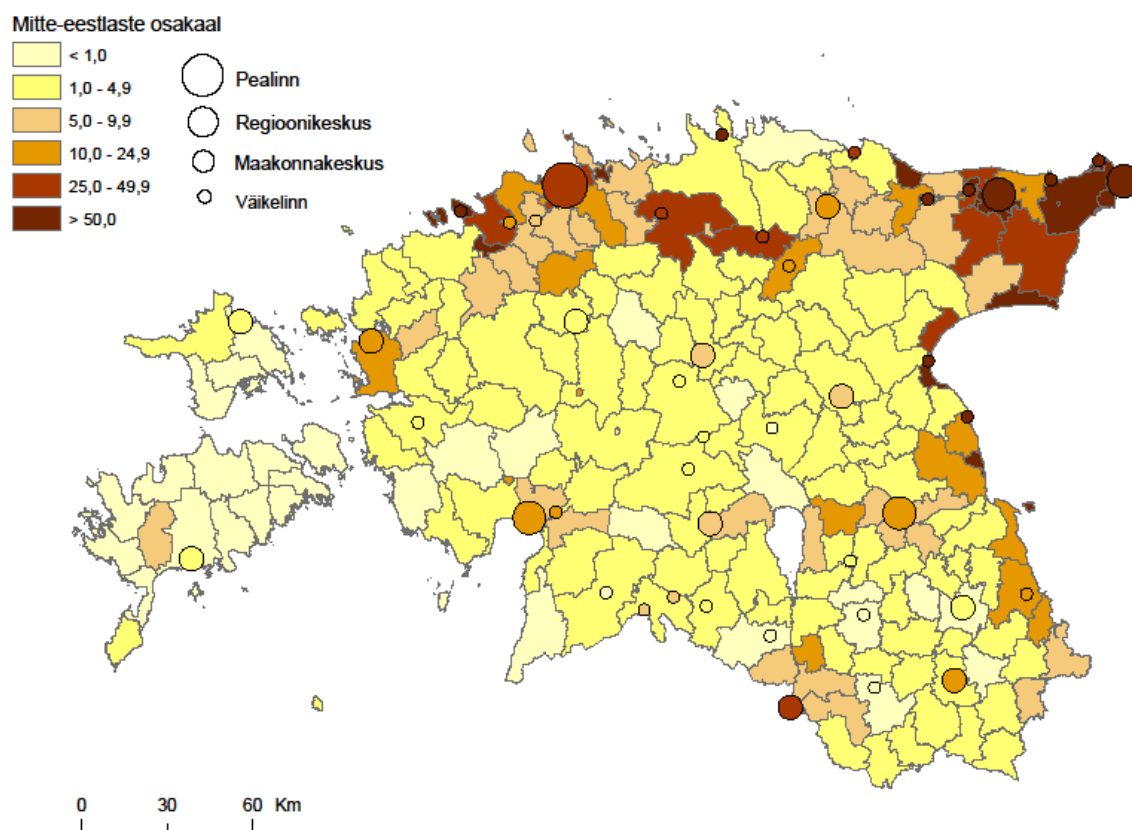
Allikas: Tammaru ja Kulu 2003, 108

Pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist ning Eesti taasiseseisvumist 1991. aastal suurenes oluliselt Eestist väljaränne. See oli põhiliselt seotud vähemusrahvustega, kes läksid tagasi oma kodumaale. Nagu ka tabelist 1 võib näha, siis lahkus Eestist kümnendi jooksul üle 160 000 im­mi­gran­di. Eestlaste väljaränne kodumaalt oli suhteliselt tagasihoidlik ning oli valdavalt seotud õppima minemisega või töö­rän­de­ga lääneriikide suunas. Kokku vähenes 1990ndatel Eesti rahvaarv 13%. Sama suure hulga oma rahvastikust kaotas väljarände läbi ka Tallinna linnaregioon (tabel 2). Massilisest vähemuste väljarändest hoolimata oli nende lahkumine Eestist siiski väiksem kui pärast Nõukogude Liidu kokkuvarisemist ennustati (Tammaru ja Kulu 2003). Peale taasiseseisvumist sisse­ränne Eestisse suuresti ka peatus (Järv 2009) ning seega jäi üleminekuaja alguseks Eestisse suhteliselt stabiilne (ei kasvanud enam) ja ho­mo­geenne (peamiselt venekeelne) im­mi­gran­trahvastik, kes paiknes ja paikneb suuresti ka siiani asustustüsteemis kontsentreerunult (Ida-Virumaa ja suuremad linnad) (joonis 1).

Tabel 2. Rahvaarvu muutus Tallinna linnaregioonis, 1989-2000

	Rahvastik, 1989	Rahvastik, 2000	Rahvaarvu muutus, 1989-2000	Loomulik iive, 1989 -2000	Sisse-rändesaldo 1989-2000	Välja-rändesaldo 1989-2000
Tallinna linnaregioon	606 766	527 987	-78 779	-15 104	16 036	-79 711
Tallinna linn	478 974	400 378	-78 596	-14 499	-4 228	-59 869
Eeslinna piirkond	127 792	127 609	-183	-605	20 264	-19 842
Satelliitlinnad	46 952	42 915	-4037	178	6 117	-10 332
Maalised vallad	80 840	84 694	3854	-783	14 147	-9 510

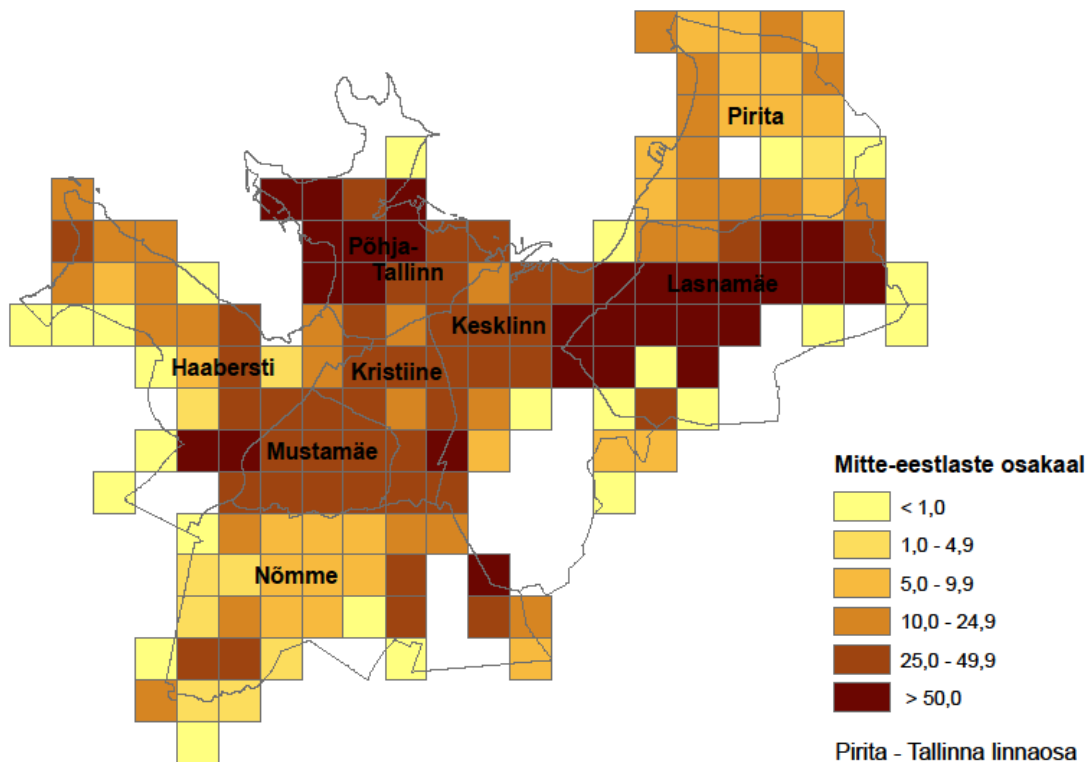
Allikas: Leetmaa jt. 2009, 441

Joonis 1. Mitte-eestlaste paiknemine Eestis, osakaal vastavas kohaliku omavalitsuse üksuses

Allikas: 2000. aasta rahvaloendus

Kuigi Ida-Virumaa on ainuke maakond, kus vähemused olid ja on ka siiani arvuliselt ülekaalus, siis paikneb suurim hulk mitte-eestlastest siiski Harjumaal. Juba ainuüksi Tallinn on koduks 42%-le mitte-eestlastest (Tammaru ja Kulu 2003). Tallinnasse ehitati nõukogude ajal kolm suuremat paneelumiirkonda — Mustamäe (ehitusaja algus 1962), Õismäe Haabersti linnaosas (1974) ja Lasnamäe (1978), kuhu uued immigrandid põhiliselt ka koondusid (Kährrik & Tammaru 2010). Seetõttu oli neis piirkondades olemas ka etniline infrastruktuur, venekeelsed koolid ja lasteaiad. Vähemusrahvuste jaoks kujunes välja oma kultuurikeskkond, oma enklaavid. Kui lääneriikides tekkisid sarnased enklaavid nn kaitsepositsiooni tõttu, siis Eestis olid need protsessid kesvõimu poolt toetatud.

Eestlased olid Tallinnas enam esindatud vanemates, sageli lagunened ja kehvemas seisukorras sõjaeelsetes hoonetes ja pereleamutes, mille paljud inimesed nõukogude ajal ise ehtasid (Kährik & Tammaru 2010). Need, siselinnal aladel ja linnast väljas asuvad vanemad hooned, ei olnud subsideeritud ning olid nõukogude ajal seetõttu n-ö kehvem elamispiind (Tammaru jt 2013, 4). Nõukogude võimu planeerimise ning otsuste tõttu paiknes üleminekuaja alguseks immigrantrahvastik ka Tallinnasiseselt segregatsioonult ning selline ruumiline koondumine on püsinud tänapäevani (sotsialismiaja pärand) (joonis 2).

Joonis 2. Mitte-eestlaste paiknemine Tallinnas

Allikas: 2000. aasta rahvaloendus

2.2.2. Üleminekuaja muutuste mõju immigrantrahvastikule

Pärast sotsialistliku korra lagunemist hakkasid Eestis toimuma analoogsed protsessid teiste üleminekuriikidega – kiired majanduslikud ja riigikorralduslikud reformid, majanduse struktuurimuutused, tööhõiveprobleemide tekkimine, ühiskonna polariseerumine, põhjalikud muutused eluasemesektoris jm (Leetmaa 2004). Sellised ümberkorraldused avaldasid mõju kõigile rahvastikugruppidele. Pärast Eesti taasiseseisvumist muutus nii eestlaste kui vähemuste ühiskondlik positsioon oluliselt. Mitte-eestlased pidid harjuma enda jaoks uue vähemusrahvuse rolliga, samal ajal kui eestlaste enamusrahvuse rolli rõhutati eriti tugevalt (Lindemann 2009).

Immigrantrahvastiku olukorda mõjutas küllaltki palju majanduse ümberstruktureerimine (üleminek plaanimajanduselt turumajandusele) üleminekuaja alguses. Nõukogude ajal olid

vähemused ülesindatud suurtes keskvõimu poolt juhitud tööstusettevõtetes. 1990ndate aastate alguses seisis paljud ettevõtted aga silmitsi majanduslike raskustega ning mitmed neist tuli sulgeda. Selle tulemusena tõusis immigrantrahvastiku töötuse määr enamusrahvusest kõrgemaks (Aasland ja Flotten 2001, 3). Samuti suurenes üleminekuajal palgalõhe enamus- ja vähemusrhvuse vahel. See võis tuleneda asjaolust, et 90ndate aastate alguses ehitati üles uued poliitilised ja majanduslikud institutsioonid, kuhu tööle võeti vaid eesti keelt rääkivad inimesed. Sellele lisaks oli aastakümne alguses märgata tööle värbamise juures üldiseid vähemusi vältivaid hoiakuid. Olukorra tegi vähemuste jaoks veelgi keerulisemaks limiteeritud kontakt enamusrahvusega (Leping ja Toomet 2008, 613). Keeleoskusest, mis avardas võimalusi ka tööturul, sai oluline eeldus sotsiaalse staatuse tõstmiseks.

Kuna vähemusrhvhused ei saanud peale Eesti taasiseseisvumist automaatselt kodakondsust, siis vähenes ka nende roll avalikus elus – paljudel immigrantidel ei olnud seoses eesti kodakondsuse puudumisega õigust osaleda valimistel ning keeruline oli asuda tööle ka avalikku sektorisse. See põhjustas omakorda ka kaugenemist enamusrahvusest (Aasland ja Flotten 2001).

Suures osas võitsidki eestlased üleminekuaja muutustega palju enam kui mitte-eestlased. Üks tegur, mis rahvusgruppe küllaltki sarnaselt mõjutas ja millest vähemused isegi veidi enam võisid kasu saada, oli erastamine. 1990ndate aastate alguses tagastati kinnisvara sõjaeelsetele omanikele ning nõukogude ajal ehitatud eluasemed erastasid seal elanud inimesed (Kährrik 2000). Kuna paneelalamukorterid olid nõukogude aja lõpus hinnatud ning seal olid olemas kõik mugavused, siis võis mitte-eestlaste olukorda 1990. aastatel eluaseme perspektiivist vaadatuna eestlaste omast isegi paremaks pidada. Pärast Nõukogude Liidu lagunemist küll kardeti, et Ida-Euroopa suured paneelalamupiirkonnad muutuvad üha vähem prestiižseteks (Szelenyi 1996), nagu see on juhtunud Lääne-Euroopas (Dekker ja van Kempen 2004). Siiski on Temelová jt (2011), Tsehhi näitel, ning Kährrik ja Tammaru (2010), Tallinna näitel, välja toonud, et Ida-Euroopas sellisest tendentsist rääkida ei saa ning seal on paneelalamupiirkonnad täiesti arvestatavad elurajoonid (nt elab seal palju tudengeid ja noori peresid).

Pärast Eesti taasiseseisvumist hakati riigi poliitikamaastikul üha enam tähelepanu suunama ka integratsioonipoliitikale ning pandi paika põhimõtted, kuidas vähemusi ühiskonda sulandada (Lindemann 2009, 3). Kuna Eestist oli saanud multikultuurne ühiskond, siis ei pääsenud poliitikud enam mööda immigrantrahvastikuga seoses esile tõusnud teemadest ja probleemidest ning üha enam tuli arvestada ka vähemuste vajadustega. Venekeelse elanikkonna kohanemist üleminekuajal on uurinud Tammaru (1999), kes leidis, et kohanemine sõltub suuresti keskkonnast, milles immigrantrahvastik sotsialiseerub. Näiteks kohanesid Tallinnas Lasnamäel elanud vähemused uue kultuuriruumiga palju kehvemini (nt halvem keeleoskus) kui Pärnus ja Tartus elavad vähemused. Üldjoontes pidas aga immigrantrahvastik oluliseks eesti kultuuri tundmist, valdavalt sooviti endale ka Eesti kodakondsust ning kodumaaks peeti pigem samuti Eestit. Need tegurid küll oluliselt

soodustavad immigrantrahvastiku sulandumist enamusrahvuse hulka, kuid kuna kohanemine on suurel määral põlvkondi haarav protsess ja ei saa see toimuda väga kiiresti.

2.2.3. Siserände põhisuunad Eestis ja immigrantrahvastiku roll selles

Rännet uurides peab arvestama asjaoluga, et pikka aega kestnud nõukogude periood mõjutab siserände protsesse osaliselt siiani (Tammur 2009). Nagu eelnevateski peatükkides on kirjeldatud, siis plaanimajanduse tingimustes reguleeriti lisaks kõigele muule ka rahvastiku paiknemist, mis nõukogude ajal mõjutas rändesuundi otseselt (Light 2012, Gentile ja Sjöberg 2006) ning mis kaudselt on mõjutatud ka taasiseseisvumise järgseid rändesuundumusi.

Üldjoontes on siserände põhisuunad Eestis alates 1990ndatest aastatest stabiilsena püsitud. Kui 1990. aastatel valitses siserände suundades asustushierarhia tasemete vaheline linnastumine ja linnaregioonidesisene eeslinnastumine (Tammaru jt 2003), siis 2000. aastatel tõusis samuti esile nii eeslinnastumine linnaregioonides aga ka ränne madalamatelt asustushierarhia tasemetelt linnaregioonide suunas (Tammur 2009). Eriti suur oli 2000. aastatel ränne Tallinna linnaregiooni, mille tõttu on vähenenud teiste maakondade rahvaarv. Siserände arvel kasvas ka regioonikeskuste ja veel mõne maakonnakeskuse rahvaarv, kuid kõige enam rännati välja maakonna äärealadelt. Eri rahvastikurühmi jälgides on ilmnunud mitmed erinevused rändesuundades. Vanusgruppide lõikes on kõige suurem rändeintensiivsus noortel ning vanuse kasvades näitaja väheneb. Noorte peamiseks sihtkohaks on olnud suuremad linnad, ilmselt õppimise ja töökoha leidmise tõttu, pereelised on sagedamini rännanud aga linnade tagamaale. Vanemaealiste rändesaldo on olnud positiivne ka äärealadel, mis näitab, et nad hajuivad rohkem üle Eesti (Tammur 2009). Vanusgruppide lõikes on sarnased tendentsid valitsenud nii 1990ndatel aastatel kui ka 2000. aastatel (Tammaru jt 2003; Tammur 2009).

Rahvusgruppide rändesuundade puhul ilmnes, et rahvusvähemuste asustushierarhia tasemete vaheline ränne oli 1990. aastatel kahesuunaline: ühelt poolt rännati asustussüsteemi kõrgematele hierarhiatasemetele, eriti Tallinna linnaregiooni, teiselt poolt aga ka ääremaa valdadesse. Eestlaste rändes valitses samal ajal koondumine madalamatelt asustussüsteemi hierarhiatasemetelt kõrgemale. Mõlema rahvusgrupi puhul oli aga valitsevaks rändesuunaks kõikidel asustushierarhia tasemetel ning peaaegu kõikides linnaregioonides eeslinnastumine (Tammur 2003). 2000. aastatel valitses vähemusrahvuste rändes samuti kaks suunda: ühelt poolt koonduti Tallinna, kuid teiselt poolt oli neil positiivne ka rändesaldo tagamaadel ning äärealadel (Tammur 2009). Seega on ka rahvusgruppide siserände põhisuunad kahe aastakümne vältel suhteliselt stabiilsed püsitud ning suuri muutusi toimunud ei ole. Järgnevalt keskendutakse aga lähemalt vähemusrahvuse rollile Eesti siserändes ning kirjeldatakse lühidalt mitte-eestlaste rännet ning elukohavalikuid käsitletud uurimustöid.

Eesti vähemusrahvustele on iseloomulik olnud madal rändeintensiivsus. Lepiku ja Leetmaa (2013) uurimustöö vähemusrahvuse 50+ vanuserühma kohta näitas, et perioodil 2000-2008

oli venekeelse elanikkonna rändeintensiivsus eestlastest kordades madalam. Lisaks tõi vähemusrahvuste madala rändeintensiivsuse oma töös välja Hill Kulu (2005), kes uuris siserännet üleminekuajal. Ta arutles ka võimalike põhjuste üle ning tõi välja, et madala rändeintensiivsuse üheks põhjuseks võib olla asjaolu, et sõjajärgsed sisserännanud ja nende järeltulijad elavad Eestis suuremates linnades, kus kogu elanikkonna rändetõenäosus on madal (kohalike omavalitsusüksuste vahelise rände puhul). Kuna aga uuringute järgi on ka eeslinnastumise tõenäosus mitte-eestlastel palju madalam kui enamusrahvustel (Tammaru jt 2013), siis võib oletada, et ka linnasiseselt rändavad vähemused enamusrahvusega võrreldes harvemini. Teise põhjusena võib Kulu (2005) arvates vähemuste madal mobiilsus peegeldada nende tagasihoidlikku lõimumistaset Eestis ning Eestile omast ühiskonna polariseerumist rahvustunnuse lõikes. Võib oletada, et kolmas madala rändeintensiivsuse põhjus võiks olla asjaolu, et 1990. aastate alguses lahkusid välisrände käigus need, kelle rändeintensiivsus oleks olnud kõrgem. Lisaks Kulule (2005) näitas ka Tammuri (2003) uurimustöö siserände rahvuserinevuste kohta, et 1990. aastatel oli mitte-eestlaste rändeintensiivsus põlisrahvastiku rändeintensiivsusest oluliselt madalam. Seega on aastakümnete jooksul mitte-eestlaste rändeintensiivsus samuti stabiilselt madalana püsinud.

Tammaru ja Kontuly (2011) uurisid oma uurimustöös eestlaste ja mitte-eestlaste lahkumist vähemusrahvuste peamistelt kontsentratsioonialadelt 1990. aastatel. Ühe tulemusena ilmnas, et eestlased lahkuvad vähemustest tõenäolisemalt etnilistest naabruskondadest ning seeläbi suurendavad kaudselt etnilist kontsentratsiooni linnades. Teise olulise tulemusena selgus uurimustööst, et kõik tunnused, mis viitavad tugevamatele sidemetele enamusrahvusega ja sihtkohariigiga (eesti keele oskus, eesti kodakondsus, eestlasest kaaslane jms), näitavad tugevat positiivset mõju vähemusrahvuste väljarände peamistelt vähemuse kontsentratsioonialadelt. See tulemus viitab ruumilise assimileerumise perspektiivile. Autorid uurisid ka vähemuste sihtkohti ning tulemustest ilmnas, et need olid väga polariseeritud. Väga vähesed mitte-eestlased rändasid etniliselt segunenud sihtkohtadesse. Suurem osa vähemustest läks paikadesse, kus domineeris, kas enamusrahvus või vähemusrahvus. Esimesel juhul esindab käitumine assimileerumise tüüpi rännet, teine etnilise klasterdumise tüüpi rännet. Tundub, et vähemuste ränne on lähemalt uurides küllaltki mitmetahuline ja sõltub paljudest erinevatest teguritest (nt millised on sidemed enamusrahvusega). Eestlaste lahkumise puhul peamistelt kontsentratsioonialadelt on märgata sarnasusi *white flight* kontseptsioonile – pigem lahkutakse piirkondadest, kus domineerib vähemusrahvus.

Viimase 20 aasta jooksul on erinevates uurimustöodes saanud palju tähelepanu eeslinnastumise fenomen (Leetmaa jt 2006; Tammaru ja Leetmaa 2007; Kährik ja Tammaru 2008; Tammaru jt 2009). Eeslinnastumise etnilist dimensiooni Eestis on uurinud Tammaru jt (2013). Uurimustöö tulemustest selgus, et perioodil 1989-2000 kolisid vähemused enamusrahvusest vähem tõenäolisemalt linnast eeslinnaaladele. Sellised erinevused rahvusrühmade mobiilsuses võivad tuleneda erinevatest eelistustest. Vähemused eelistavad piirkondi, kus on olemas etniline infrastruktuur (nt venekeelsed koolid ja lasteaiad) ning samarahvuslik elukeskkond. Uurimustöö teised tulemused toetavad seda oletust. Venekeelne elanikkond jääb tõenäolisemalt linna elama kui teised vähemusrahvused, kes etnilisest infrastruktuurist kasu ei saa. Samuti kolivad mitte-

eestlased eestlastega võrreldes vähemtõenäolisemalt maapiirkondadesse. Seega peavad autorid etnilise infrastruktuuri olemasolu ja etnilist elukeskkonda oluliseks teguriks, mis vähemuste mobiilsust kahandab ning teisest küljest ka suunab (rännates linnast välja valitakse elupaigaks pigem etniliselt sarnane keskkond). Töö teine oluline tulemus näitas, et vähemused, kel on tugevad sidemed enamusrahvusega ja uue koduriigiga, kolivad tõenäolisemalt maapiirkondadesse. Kokkuvõttes näitavad uurimustöö tulemused, et eeslinnastumine avaldab mõju vähemuste kontstentreerumisele linnades, aga ka eeslinnapiirkondades (tihti valitakse seal elukeskkonnaks etniliselt sarnane paik). Linnadest kaugemale rändavad enamasti eestlased ning need vähemused, kel on tugevamad sidemed enamusrahvusega ning riigiga.

Mitte-eestlaste eeslinnastumist 1990. aastatel Tallinna linnaregioonis on varem põgusalt käsitlenud ka Kadri Leetmaa (2004), kelle tulemused näitasid samuti, et üleminekuajal eeslinnastusid vähemused eestlastega võrreldes vähemtõenäolisemalt ning mitte-eestlased eeslinnastusid põlisrahvaga võrreldes äärmiselt kontsentreeritult. Mitte-eestlased eelistasid eeslinnastudes sagedamini tagamaa satelliitlinna ja lähitagamaad ning harvem mereäärseid valdu. Pooled mitte-eestlastest asusid elama Maardusse, eestlased eeslinnastusid märgatavalt hajusamalt. Nende peamised sihtkohad Tallinna tagamaal olid lähitagamaa vallad (Viimis, Harku, Saue jt).

Vähemuste elamistingimusi on uurinud Hess jt (2012), kelle töö tulemustest selgub, et eestlased on siiani vähemustest enam esindatud pereelamutes (suurem pind, aga vähem mugavusi), mitte-eestlased elavad aga endiselt sagedamini korterites (väiksem pind, aga rohkem mugavusi). Etnilised erinevused elamistingimustes ning eluasemetüüpide lõikes tulid eriti tugevalt esile nõukogude aja lõpus ning kuigi erinevused rahvusgruppide vahel on aastakümnete jooksul mõnevõrra vähenenud, siis suures osas on nõukogude lõpule iseloomulikud jooned siiani jäänud püsima.

Erinevate uurimuste tulemusi kokku võttes võib öelda, et üldjoontes iseloomustab vähemuste rännet madal rändeintensiivsus - mitte-eestlased rändavad põhirahvusega võrreldes oluliselt harvemini. Kuna immigrantrahvastik koondus Eestisse saabudes suures osas just linnadesse, siis sinna on ka püsima jäänud. Samuti elavad vähemused sarnaselt nõukogude aja lõpule siiani sagedamini korterites. Vähemuste linnadest väljarännet on soodustanud sidemed enamusrahvusega ning teiste piirkondadega riigis, seda ka eeslinnastumise puhul. Eeslinnastudes rändavad vähemused aga pigem juba harjumuspärasesse keskkonda (venekeelne keskkond, etniline infrastruktuur). Kuna mitte-eestlased on harjunud elama korterites, siis ka see tegur võib mõjutada sihtkohavalikuid. Tagamaa satelliitlinnad, kus paneelemamukorterid moodustavad suure osa elamufondist, on olulised sihtkohad just vähemuste jaoks. Maapiirkondadesse rände tõenäosus on samuti vähemuste puhul oluliselt madalam kui enamusrahvusel. Ka selle rändesuuna puhul on olulised sidemed ülejäänud riigiga – vähemustel puuduvad enamasti seosed maapiirkondadega ning seepärast sinna ka ei minda.

Kui vaadata Eestis tehtud uurimustööde tulemusi eespool teooriaosas kirjeldatud kontseptsioonide kontekstis (ruumiline assimileerumine, ruumiline kihistumine jne), siis ka Eesti puhul ilmneb mitmeid sarnaseid jooni neile teooriatele. Näiteks võib eestlaste

rändekäitumise juures tuua välja sarnasusi *white flight* kontseptsiooniga, vähemuste puhul aga viitavad tulemused nii ruumilise assimileerumise kui ka etniliste enklavide mudelitele. Ruumilise kihistumise ning *white avoidance* tüüpi käitumist seniste uurimustööde puhul ilmnenu ei ole.

2.3. Uurimusküsimused ja hüpoteesid

Käesoleva magistr töö peamiseks uurimisküsimusteks, millele analüüsi käigus püütakse vastuseid leida on:

- Kas ja kuidas elamine erineva immigrantrahvastiku osatähtsusega linnakeskkonnas mõjutab rahvusrühmade edasisi rändevalikuid?
- Kas elukohavahetuse käigus elukeskkonna rahvuslik koostis säilib või on ränne rahvusrühmasid ruumiliselt sulandav protsess?

Lähtuvalt teooriaosast võib väita, et immigrantrahvastik koondub uude riiki saabudes sageli kindlatesse piirkondadesse kokku (segregeerutakse). Selline kontsentratsioon kaldub pigem püsima jääma. Sageli tuleneb jätkuv koondumine ka asjaolust, et sisse ränne riikidesse jätkub ning uued immigrandid hoiavad etnilisi enklave elus. Eesti kontekst on aga võrreldes mitmete teiste riikidega, eelkõige lääneriikidega, võrdlemisi erinev. Siinne immigrantrahvastik on riigis stabiilsena püsinud juba mõnda aega ning ka uute immigrantide sisse ränne puudub. Seega võiks oletada, et aastakümnete jooksul on Eesti immigrantrahvastik hakanud asustussüsteemis hajuma, eriti arvestades nõukogude aja lõpu olukorda, mil vähemused paiknesid asustussüsteemis vägagi kontsentreerunult ning linnaruumis segregeerunult. Varasemad uurimustööd on näidanud, et 1990. aastatel vähemused küll hajusid, kuid samas moodustasid ka uusi enklave. Samuti on immigrantrahvastik harjunud elama linnas ning on sinna suuresti ka püsima jäänud (etniline infrastruktuur, vähesed sidemed teiste Eesti piirkondadega). 2000. aastate kohta võiks aga oletada, et immigrantrahvastik on veelgi enam hajuma hakanud (ruumiline assimileerumine). Samas ei ole see ilmselt ainult ühepoolne protsess ning mingil määral immigrantrahvastik väljarände käigus ka koondub (etnilised enklavid). Märkimisväärsed muutusi 2000. aastate jooksul (võrreldes üleminekuajaga) immigrantrahvastiku hajumises ja koondumises arvatavasti toimunud ei ole. Seega kerkib üles töö esimene hüpotees:

Hüpotees 1: Aastatel 2000-2010 immigrantrahvastik Tallinnast väljarände käigus küll hajus enamusrahvuse seas, kuid samaaegselt koondus ka harjumuspärasesse etnilisse keskkonda.

Teooria enamusrahvuse elukohavalikute kohta on rõhutanud peamiselt kahte kontseptsiooni: *white flight* ehk põhirahvuse lahkumine ja *white avoidance* ehk põhirahvuse vältiv käitumine. Eesti kohta tehtud uurimustööd on eelkõige viidanud eestlaste rändekäitumise puhul *white flight* perspektiivile. Sellest tulenevalt oletatakse:

Hüpotees 2: Eestlaste Tallinnast väljarände käigus tuleb esile 'white flight' käitumine — ehk enamusrahvus lahkub piirkondadest, kus on kõrgem immigrantrahvastiku osatähtsus.

Kuna uurimused on näidanud, et üldjoontes 1990. aastate ja 2000. aastate rändesuundades olulisi muutusi toimunud ei ole toimunud (linnaregioonide siseselt oli valdav rändesuund eeslinnastumine), siis võib arvata, et Tallinnast väljarände käigus koonduvad nii eestlased kui ka vähemused suures osas just pealinna tagamaale. Selle põhjal püstitub töö teine hüpotees:

Hüpotees 3: *Peamiseks rände suundumuseks Tallinnast väljarände käigus perioodil 2000-2010 on mõlema rahvusrühma seas eeslinnastumine.*

Varasemate uurimustööde tulemused on näidanud ka mitte-eestlaste oluliselt madalamat rändeintensiivust võrreldes põhirahvusega. Seda nii 1990. aastatel kui ka 2000. aastatel. Selle põhjal eeldatakse:

Hüpotees 4: *Mitte-eestlaste rändeintensiivsus on 2000. aastatel võrreldes eestlastega Tallinnast väljarände puhul kordi madalam.*

3. ANDMED JA METOODIKA

3.1. Andmeallikad

Käesoleva magistritöö andmeanalüüsiks kasutati Statistikaameti 2000. aasta rahvaloenduse andmebaasi ning Rahvastikuregistri rändeandmeid. Rahvaloenduse puhul on tegemist unikaalse ja väga väärtusliku isikuandmestikuga, milles sisaldub informatsioon kõigi Eesti elanike kohta. Seal on informatsiooni näiteks inimese rahvuse, soo, vanuse, leibkonna, sotsiaal-majandusliku staatuse ning ka eluruumi kohta. Rahvastikuregister on andmekogu, mis sisaldab lisaks muudele isikuandmetele ka inimeste elukohavahetusi. Positiivne on nimetatud andmebaaside juures võimalus neid omavahel ühendada (tänu mõlemas andmebaasis olemasolevale unikaalsele identifikaatorile). Tänu sellele saab jälgida, millised inimesed perioodil 2000-2010 rändasid ning millised mitte.

Andmestik, millega töötatakse, on unikaalne ka võrreldes Põhjamaade registriandmetega. Nimelt võimaldab loendusandmestik iseloomustada immigrantrahvastikku mitmete lisatunnuste järgi, mida tüüpiliselt ei ole riiklikes registrites. Põhjamaade registriandmetele sarnaselt saab loendusandmetes eristada immigrantide rühmi põlvkondade, päritolumaa, kodakondsuse ja segaabielse tunnuste järgi. Lisaks sisaldavad loendusandmed infot ka rahvuse, koduse keele ja eesti keele oskuse kohta. Viimased on tunnused, mis võimaldavad täiendavalt hinnata isiku integreerumist sihtkohariigi ühiskonda. Eesti andmestik on rahvusvaheliselt huvipakkuv ka seetõttu, et siin saab tänaseks jälgida juba kolme immigrantrahvastiku põlvkonna erinevusi rändekäitumises. Kasutatavad on ka vahetut elukeskkonda (nt mitte-eestlaste osatähtsus elukeskkonnas) kirjeldavad tunnused ruutandmestikuna ning linnades asumite ja maal paikkondade näol. Kaks viimast rahvaloendust sisaldavad infot ka töökohtade paiknemise kohta. Sellised igapäevast elu- ja tegevuskeskkonda kirjeldavad andmed võimaldavad hinnata etnilise segregatsiooni mõju edasistele elukohavahetustele.

Ära märkimata ei saa jätta ka andmeallikate negatiivseid külgi. Kuna elukoha registreerimine oli 1990. aastate algusest kuni 2005. aastani vabatahtlik, siis ei peeta registril põhinevaid rändeandmeid väga kvaliteetseks. Suur osa inimestest ei registreerinud sel perioodil oma elukohavahetusi. Rände üldmahte hinnates võib selline kvaliteedi probleem olla oluline, kuid kuna käesolevas töös keskendutakse rahvastikurühmade rände tõenäosusele ja sihtkoha valikule, siis kohatine alaesindatus ei mängi antud töö puhul kuigi olulist rolli. Rändesündmuse on piisavalt palju, et jälgida uue ja vana elukeskkonna omavahelist seost ja seda ka rahvastikurühmade lõikes. Kuna 2005. aastast muutus elukohavahetuse registreerimine taas kohustuslikuks, siis on alates 2006. aastast rändeandmete kvaliteet oluliselt ka paranenud.

3.2 Metoodika

3.2.1. Uurimisobjekt

Uurimus keskendub põhirahvuse (eestlaste) ja vähemusrahvuse (venekeelse elanikkonna) rändeerinevuste analüüsimisele, jälgides sealjuures lähtekoha mõju edasistele elukohavalikutele. Rahvusgrupid jagati kaheks emakeele tunnuse alusel (isikulehe 13. küsimus (lisa 1)). Kuna Eesti immigrantrahvastikust moodustab enamuse just venekeelne elanikkond, siis oli keele tunnuse alusel rahvusgruppideks jaotamine mõistlikum, kui teha seda vaid rahvuse alusel. Eesti keelt kõnelevaid inimesi käsitletakse edasises analüüsis eestlaste, enamusrahvuse ja põhirahvusena. Venekeelset elanikkonda käsitletakse ka kui mitte-eestlasi, immigrantrahvastikku ja vähemusrahvust.

Peamiseks ruumiliseks uurimisobjektiks antud magistritöös on Tallinn. Pealinn on uurimispiirkonnana hea näide, kuna sealsest elanikkonnast moodustavad eestlased vaid veidi üle poole, teise osa moodustavad vähemusrahvused, kes linnaruumis paiknevad segregatsioonilt. Kuna mujal Eestis (v.a. Ida-Virumaa) on mitte-eestlaste osakaal valdavalt väiksem, siis võiks Tallinnast lahkumine teistesse Eesti omavalitsusüksustesse olla siinse immigrantrahvastiku üks põhilisi ruumilise assimileerumise vorme. Seetõttu keskendutakse töös just rände lähtekoha keskkonna (kui segregatsioonist lahkutakse) mõjule sihtkoha valikul (millise etnilise struktuuriga keskkonda rännatakse).

Töö uurimisperioodiks on aastad 2000-2010. Need 11 aastat on huvitav ajavahemik, kuna selleks ajaks olid esmased üleminekuaja muutused juba toimunud, näiteks vähemuste staatuse muutus ning ka peamised dünaamilised ümberkorraldused majandussüsteemis. Valdavalt (v.a. viimased aastad) oli see periood ka optimistlike ootustega periood, mil kasvas inimeste valmisolek parandada elamistingimusi, näiteks kolida sotsialismiajal ehitatud kitsaste oludega linnakorterist avaramale ja kaasaegsemale pinnale eramajas või uues korteris. Kuna mitmed uurimustööd, mis käsitlevad samuti vähemuste rändekäitumist, on teinud üleminekuaja kohta, siis lubavad käesoleva töö tulemused erinevaid uurimisperioode omavahel ka võrrelda ning näha, kas ja millised muutused on toimunud erinevate aastakümnete jooksul.

3.2.2. Analüüsi alune rahvastik ja rändesündmused

Antud magistritöö eesmärgiks oli Tallinnast väljarände näitel välja selgitada elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände sihtkohtadele perioodil 2000-2010. Seega oli vaatluse all ainult Tallinna elanike lahkumine pealinnast 11 aasta jooksul. Kuna Rahvastikuregistris olid kirjas kõik inimese elukohavahetused 11 aasta jooksul (mõni inimene vahetas vaatlusalusel perioodil elukohta ka 7 korda), siis antud analüüsi puhul võeti andmebaasist välja vaid inimese esimene ränne. See oli vajalik, kuna antud uurimustöö jaoks oli oluline teada inimese elukeskkonda enne rändesündmuse toimumist. Loenduses olemasolev info on aga fikseeritud loenduse toimumise ajahetkega ning seetõttu on teada vaid inimese elukeskkond enne esimest rännet (mitte enam edasiste

rändesündmuste kohta). Kuigi ka Rahvastikuregistri rändeandmestik võimaldas inimese eelmist elukohta teada, siis ei olnud neid andmeid mõistlik kasutada, kuna seal puudusid paljud olulised tunnused (nt eluruumi tüüp, leibkonna suurus jms), mis olid aga olemas loendusandmetes.

Enne Rahvaloenduse andmebaasi ühendamist rändeandmetega sorteeriti püsielukoha järgi (isikulehe 6. küsimus (lisa 1)) välja 2000. aastal ainult Tallinnas elavad inimesed. Neid oli kokku 400 378. Seejärel võeti andmebaasist välja lapsed (alla 15-aastased), kuna nende ränne on tavapäraselt vanematega kaasarändamine. Alla 15-aastaseid lapsi oli 62 952. Lisaks lastele ei kaasatud analüüsi ka eakaid – vanemad kui 75-aastased ning seda nende suremuse tõenäosuse tõttu. Nimelt ei sisaldanud Registriandmed andmeid sündide ja surmade kohta. Eakaid elas Tallinnas 2000. aastal 19 145. Kuna vaatluse all oli vaid Eesti siseränne, siis võeti andmebaasist välja ka inimesed, kes rändasid välismaale, neid oli 5966. Et töö keskendus just kahele peamisele rahvusgrupile Eestis - eestlased ja venekeelne elanikkond, siis võeti andmebaasist välja ka muud keelt emakeelena kõnelevad inimesed (mitte eesti ja vene keelt; isikulehe 13. küsimus (lisa 1)). Neid oli kokku 13 691. Rahvaloenduse andmebaasi ühendamisel rändeandmetega selgus, et 3136 inimesel puudus unikaalne identifikaator ning nende kohta ei saanud öelda, kas nad lahkusid Tallinnast või jäid sinna. Seepärast võeti ka need inimesed andmebaasist välja ning analüüsialuseks rahvastikuks, kelle põhjal tehti magistritöö analüüs, jäi 295 488 inimest.

3.2.3. Analüüsi meetodid

Rändemahtude üldiseks iseloomustamiseks kasutati sellist näitarvu nagu rändeintensiivsus. Rändeintensiivsus on elukohavahetuste suhe tuhande uuritavas piirkonnas elava inimesega (uuritava perioodi keskmise rahvaarvu järgi). Perioodi keskmise rahvaarvu arvutamisel on kasutatud selle algus- ja lõpuhetke arvestusliku rahvaarvu andmeid (Statistikaameti). Muuks taustinformatsiooniks kasutati ka lihtsamaid statistilise andmeanalüüsi võtteid — sagedus- ja risttabelleid, mis tehti programmiga SPSS.

Peamisteks analüüsimeetoditeks magistritöös olid binaarne logistiline regressioon ning multinominaalne logistiline regressioon. Meetodi valikul lähtuti magistritöö eesmärgist ning analüüsitavate tunnuste tüübist. Multinominaalset regressiooni kasutati näiteks just seepärast, et sooviti uurida erinevate tunnuste mõju tõenäosusele rännata kolme erinevasse keskkonda: kõrge, keskmise ja madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Sarnast jaotust (piirkond, kus domineerib enamusrahvus, piirkond, kus domineerib vähemusrahvus ja etniliselt segunenud piirkond) on vähemuste elukohavalikuid uurides kasutanud ka Tammaru ja Kontuly (2011). Sarnased lähenemised erinevates töödes lubavad hiljem ka tulemusi võrrelda.

Mõlemad logistilise regressiooni liigid võimaldavad hinnata mitme sõltumatu tunnuse mõju ühele uuritavale tunnusele. Igasse mudelisse kaasatud sõltumatu tunnuse puhul selgub selle mõju sihtgruppi kuulumise tõenäosusele (Wright 1995). Logistiline regressioon kasutab suhtelise tõenäosuse mõistet, see tähendab, et uuritakse sündmuse

toimumise võimalust sündmuse mittetoimumise seisukohalt. Kui toimumine on tõepärasem kui mittetoimumine, siis on see suhe arvust 1 suurem, vastupidises olukorras aga väiksem (Tooding 2007). Logistilise regressiooni puhul ei pea ennustatava muutuja jaotus olema normaaljaotusele lähedane, seos lineaarne ega sarnaste hälvetega. Samuti ei pea analüüsis kasutatavad tunnused olema diskreetsed, tegu võib olla mitmesugust tüüpi sõltumatute tunnuste kombinatsioonidega (pidevad, binaarsed, diskreetsed tunnused) (Asari 2002, 222).

Binaarne regressioonianalüüs kujutab endast lineaarse regressiooni mitteparameetrilist analoogi ning on tuntuim mitteparameetiline regressioonimeetod (Asari 2002). Binaarne logistiline regressioon erineb lineaarsest regressioonianalüüsist ning multinominaalsest regressioonist selle poolest, et seal on ainult kaks võimalikku sõltuva tunnuse väärtust (nt “mees” ja “naine”, “rändas” ja “ei rännanud”). Üks neist väärtustest valitakse sihtgrupiks, teine jääb alternatiivseks grupiks. Sihtgrupi väärtused kodeeritakse andmebaasis 1-ks ning alternatiivne grupp 0-ks (Wright 1995). Ka sõltumatud tunnused võib binaarses logistilises regressioonis kodeerida kahendsüsteemi. Algsest tunnusest “vanus”, kategooriatega “noored”, “perealised”, “vanemas tööeas inimesed” ning “pensionialised” tehakse näiteks neli uut binaarset tunnust, millest sihtgrupiks valitav tunnus kodeeritakse 1-ks ning kõik ülejäänud väärtused saavad väärtuseks 0-i (nt “noored” saavad kodeeringuks 1-e ning ülejäänud kõik kodeeritakse 0-ks). Üks neist tunnustest valitakse analüüsis võrdlusrühmaks.

Kuigi enamjaolt kasutatakse logistilist regressiooni binaarsete sõltuvate tunnuste puhul, siis on võimalik sarnast tehnikat kasutada ka olukorras, kus sõltuv tunnus koosneb kolmest või enamast kategooriast. Seda võimaldab siis multinominaalne logistiline regressioon (Wright 1995). Sõltumatute tunnuste liik ei ole multinominaalse regressiooni puhul oluline, selleks võivad olla nii arvulised kui ka kategoriaalsed tunnused.

Üheks olulisemaks näitajaks logistilise regressioonianalüüsi tulemuste tõlgendamisel on riskisuhe $\exp(\beta)$ - risk kuuluda prognoositavasse kategooriasse. Seose olulisuse korral näitab riskisuhe, mitu korda on sihtgruppi kuulumise tõenäosus uuritava sõltumatu tunnuse väärtuse korral suurem või väiksem alternatiivse grupi vastavast tõenäosusest (Wright 1995). Mudeli kirjeldusvõimet hindavatest näitajatest kasutatakse käesolevas töös koostatud mudelite puhul suurima tõepära näitajat (-2LL). Väärtuse langedes paraneb mudeli kirjeldusvõime.

Lisaks eelpool kirjeldatud meetoditele kasutati ka sihtkohtade geograafilist analüüsi - inimeste peamised rändesuunad (rände absoluutarvudes) pandi kaardile, et näha, millistesse piirkondadesse on sagedamini rännatud. Lisaks kaartidele koostati ka sektordiagrammid Tallinna tagamaa (Tallinna ümbruse vallad ja linnad, mille töötavast rahvastikust töötab pealinnas vähemalt 15%) omavalitsusüksustsse rände kohta.

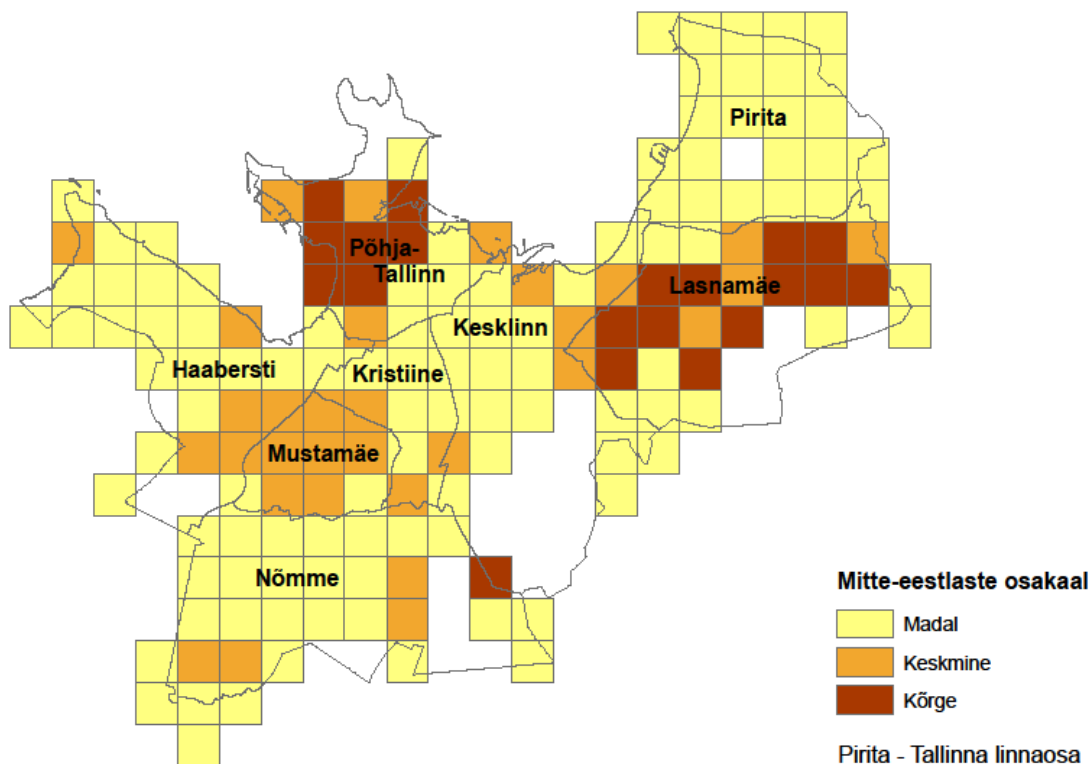
Lisaks andmetöötlusprogrammile SPSS, mida analüüsis kõige enam kasutati, olid abiks oli ka tabelarvutusprogramm MS Excel ning kaardipõhiste tegevuste teostamiseks programm ArcMap 10.1. Peamised toimingud andmeanalüüsiks teostati Statistikaameti Tartu büroos.

Andmete kasutamiseks oli sõlmitud leping ning andmebaasidega sai töötada vaid sealsel turvalisel töökohal, kus andmeid kasutati VPN turvakanali kaudu.

3.2.4. Tunnuste moodustamine

3.2.4.1. Ruumilised analüüsiüksused

Peamiseks magistritöös uuritavaks ruumiliseks üksuseks oli Tallinna linn. Tallinna elanike elukeskkonna kirjeldamiseks kasutati 1000x1000 rahvaloenduse ruudustikku. Võimalus oli kasutada ka 500x500 rahvaloenduse ruudustikku, ent sel juhul oleks paljudesse ruutudesse jäänud liialt vähe inimesi, mistõttu oli mõistlikum teha analüüs suurema ruudustikuga. Kuna uurimuse üheks peamiseks eesmärgiks oli hinnata elukohasegregatsiooni mõju rahvastikurühmade rände sihtkohtadele, siis moodustati ka segregatsioonitunnus, mis näitab rahvastikurühmade eraldatust üksteisest. Segregatsioonitunnuse moodustamiseks kasutati 1000x1000 ruudustikku. Iga ruudu jaoks arvutati välja mitte-eestlaste osakaal ruudus ning seejärel jagati mitte-eestlaste osakaal Tallinna elanike kohta kolmeks võrdseks grupiks. Kolmeks jagati osakaalud just seetõttu, et edaspidises analüüsis taheti, et segregatsioonitunnus koosneks kolmest kategooriast – madal, keskmine ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsus ruudus. Selgus, et madal mitte-eestlaste osatähtsus ruudus tähendab Tallinnas seda, et seal elab vähem kui 34,80% venekeelsest elanikkonnast, keskmine mitte-eestlaste osatähtsus ruudus tähendab seda, et seal elab 34,81% – 57,60% venekeelsest elanikkonnast ning kõrge mitte-eestlaste osatähtsus seda, et seal elab rohkem kui 57,61 % venekeelsest elanikkonnast. Moodustatud kategooriate jaotus Tallinnas on näha joonisel 3.

Joonis 3. Madala, keskmise ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnad Tallinnas

Analüüsialuse rahvastiku jaotus erinevates moodustatud kategooriates on ootuspärane (tabel 3) — madala mitte-eestlaste osatähtsusega sihtkohas elab kõige enam eestlasi (46,5%) ning kõige väiksem osa venekeelsest elanikkonnast (16,9%). Kõige suurem osa vähemustest elab kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnas (50,3%) ning eestlasi on seal proportsionaalselt kõige vähem (19,2%).

Tabel 3. Analüüsialuse rahvastiku arv ja osatähtsus madala, keskmise ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnas Tallinnas

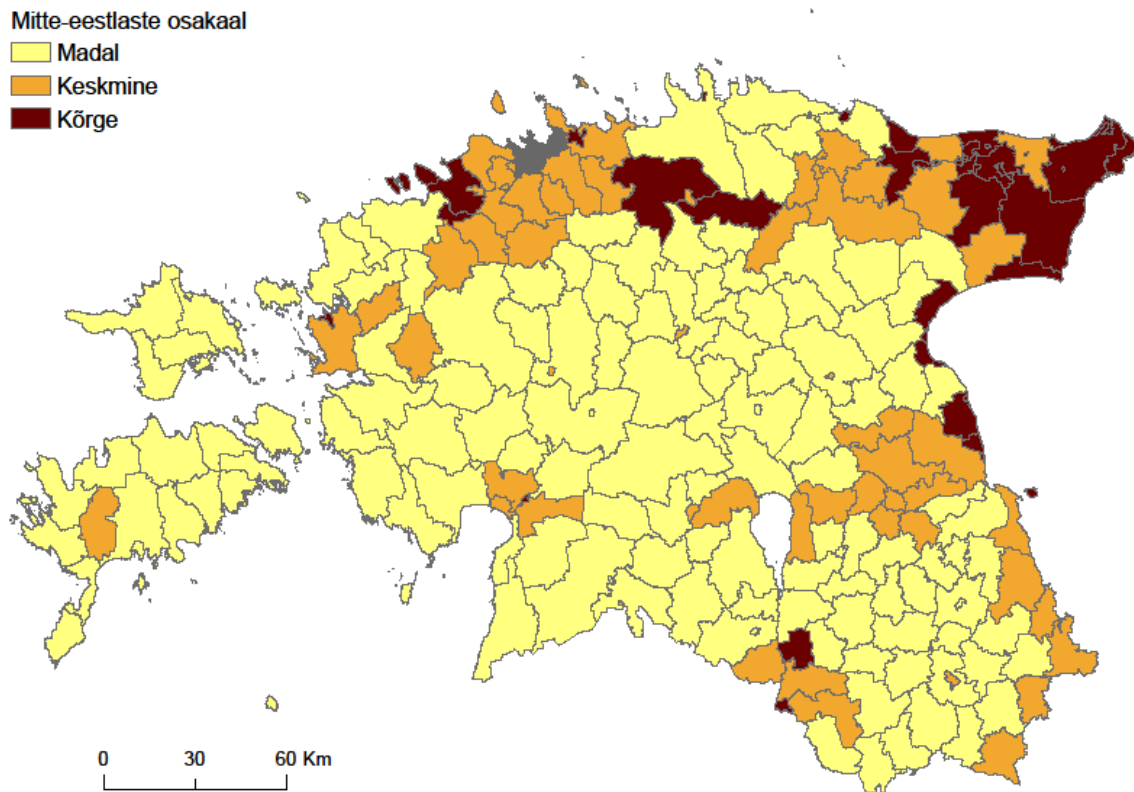
	Eestlased		Venekeelne elanikkond	
	Arv	Osatähtsus, %	Arv	Osatähtsus, %
Madal mitte-eestlaste osatähtsus	74 319	46,5	22 916	16,9
Keskmine mitte-eestlaste osatähtsus	54 941	34,3	44 429	32,8
Kõrge mitte-eestlaste osatähtsus	30 739	19,2	68 144	50,3

Ruumilise analüüsiüksusena vaadeldi ka ülejäänud Eestit. Sihtkohtadena olid vaatluse all kohalikud omavalitsused. Kuna sihtkohtade puhul oli samuti oluline sealne etniline struktuur, siis arvutati välja ka kohalike omavalitsuste mitte-eestlaste osakaal kogu sealsest rahvastikust ning seejärel jagati kogu Eesti (va. Tallinn) mitte-eestlaste osakaal elanike kohta samuti kolmeks võrdseks grupiks – madal, keskmine ja kõrge mitte-eestlaste osakaal ning seega moodustusi madala, keskmise ja kõrge mitte-eestlaste osakaaluga kohalikud omavalitsused (joonis 4). Selgus, et Eesti mõistes (kui Tallinn on välja arvatud) olid madala mitte-eestlaste osakaaluga omavalitsused sellised, kus oli alla 4,68% venekeelsest elanikkonnast, keskmise mitte-eestlaste osatähtsusega omavalitsustes elas 4,69 – 18,64 % venekeelsest elanikkonnast ning kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega kohalikud omavalitsused olid rohkem kui 18,64% venekeelse elanikkonnaga.

Sarnaselt Tallinnale on ka ülejäänud Eesti kohalike omavalituste jaotus analüüsialuse rahvastiku osas ootuspärane (tabel 4). Kõige enam eestlasi (43,3%) elab madala mitte-eestlaste osatähtsusega omavalitsusüksustes ning kõige vähem (20,6%) kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnas. Venekeelsest elanikkonnast elab aga lausa enam (84,5%) kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnas ja vaid 3% elab madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnas.

Tabel 4. Analüüsialuse rahvastiku arv ja osatähtsus madala, keskmise ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega omavalitsusüksustes (v.a. Tallinn)

	Eestlased		Venekeelne elanikkond	
	Arv	Osatähtsus, %	Arv	Osatähtsus, %
Madal mitte-eestlaste osatähtsus	311 893	43,8	6922	3,0
Keskmine mitte-eestlaste osatähtsus	253 098	35,6	29 335	12,5
Kõrge mitte-eestlaste osatähtsus	146 896	20,6	197 379	84,5

Joonis 4. Madala, keskmise ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga kohalikud omavalitused (Tallinn välja arvatud)

3.2.4.2. Rahvastiku allrühmad

Rahvastiku allrühmi kirjeldavad tunnused põhinesid valdavalt rahvaloenduse isikulehe küsimustel (lisa 1). Tallinnast lahkumise tõenäosust ning erinevate tunnuste mõju tõenäosusele rännata kõrge või madala venekeelse elanikkonna osakaaluga keskkonda uuriti erinevate rahvastiku allrühmade kaupa: rahvusrühmad, soogrupid, vanusgrupid, erineva suurusega leibkonnad, erineva haridustasemega inimesed, erineva tööalase staatusega inimesed. Tunnuste lõikes eristati omakorda mitmeid kategooriaid (tabel 5).

Lisaks vaadeldi töös ka elukoha kohta käivaid tunnuseid: sünnikohta ja eluruumi tüüpi. Eluruumi tüübi määramise aluseks oli eluruumi- ja leibkonnalehe 2. küsimus (lisa 1). Muu eluruumi tüübi alla kuulusid: osa korterelamust, korter, omaette tuba, majutusruum, elamiseks kasutatav mitteleuruum. Enamuse "muust eluruumitüübist" moodustasid aga korterid. Elukoha käivate tunnuste kategooriad on samuti nähtavad tabelis 5.

Tabel 5. Andmeanalüüsis kasutatavad tunnused: rahvastiku allrühmad

Tunnus	Kategooriad
<i>IMMIGRANTRAHVASTIKU TUNNUSED</i>	
sünnikohariik	Eesti/muu riik
kodakondsus	Eesti/muu riik
emakeel	eesti keel/vene keel
<i>DEMOGRAAFILISED TUNNUSED</i>	
sugu	mees/naine
vanus	noored (15-29-aastased)/ preealised (30-49-aastased)/ vanemas tööeas inimesed (50-64-aastased)/ pensioniealised (65-74-aastased)
leibkonna suurus	1 liige/ 2 liiget/ 3 ja enam liiget
<i>SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TUNNUSED</i>	
haridus	alla keskhariduse /keskharidus/kõrgharidus
töölane staatus	valgekraed (kõrgemate ametite esindajad; koodid 1,2,3,4 rahvusvahelise elukutsete klassifikatsiooni järgi (ISCO 2008))/sinikraed (lihtsamate ametite esindajad; koodid 5,6,7,8,9 (ISCO 2008))/ mitteaktiivsed (pensionärid, kodused, ajateenjad, üliõpilased)/ töötud (ei tööta)
<i>ELUKOHA TUNNUSED</i>	
sünnikoht	sündinud Tallinnas/sündinud mujal
eluruumi tüüp	pereelamu /muu eluruumi tüüp

3.2.4.3. Sõltuv tunnus ja sõltumatud tunnused binaarses logistilises regressioonianalüüsis

Binaarse logistilise regressiooni abil võrreldi rahvusrühmade tõenäosust Tallinnast väljarändamiseks. Sõltuvaks tunnuseks oli mudelis kuulumine Tallinnast väljarändajate rühma (sellesse gruppi kuulumise tõenäosust mudeliga ennustatigi) ning alternatiivseks grupiks oli Tallinnasse elama jäänud elanikkond (sellesse gruppi jäid ka Tallinna siseselt elukohta vahetanud inimesed). Andmebaasis oli Tallinnast väljarändajate kodeeringuks 1 ning Tallinnasse jääjate kodeeringuks 0. Kuna Tallinnasse jäänuid oli Tallinnast väljarändajatega võrreldes kordi rohkem, siis võeti juhuvalikuga Tallinnasse jääjate hulgast välja Tallinnast väljarändajatega võrdne arv inimesi. Sarnaselt käituti ka eestlaste ja venelaste mudelite puhul. Kuna jääjaid oli mõlemal juhul tunduvalt rohkem, siis nii eestlaste kui ka venelaste mudelite moodustamiseks võeti jääjate hulgast juhuvalimiga välja lahkujate arvuga võrdne valim (et nii eestlaste kui ka venelaste mudelis oleks jääjaid ja lahkujaid võrdselt). Seeläbi tagati regressioonianalüüsi käigus korrektsem juhtumite klassifitseerimine.

Sõltumatuteks muutujateks, mille mõju Tallinnast väljarände tõenäosusele uuriti, olid segregatsioonitunnus - mitte-eestlaste osakaal rahvaloenduse ruudus (1000x1000), emakeel, sugu, vanus, leibkonna suurus, haridustase, töölane staatus, sünnikoht ja eluruumitüüp. Venekeelse elanikkonna mudelis lisandusid juurde veel sellised

immigrantrahvastiku Eestiga seotust näitavad tunnused nagu sünnikohariik ja kodakondsus.

Iga uuritava sõltumatu tunnuse kategooria jaoks moodustati uus kahendsüsteemis tunnus, kus vastav kategooria sai andmebaasis väärtuse 1 ning kõik ülejäänud kategooriad väärtuse 0. Edasi valiti iga tunnuse üks väärtus referentskategooriaks, millega teisi rühmi võrreldi. Segregatsioonitunnuse puhul valiti referentskategooriaks "keskmine mitte-eestlaste osakaal ruudus". Sünnikohariigi puhul valiti referentskategooriaks "Eesti", kodakondsuse puhul samuti "Eesti", emakeele puhul "eesti keel", soogruppidest "naised", vanusgruppidest "pereelised (30-49-aastased)", leibkonna suurustest "2-liikmelised leibkonnad", erineva haridusega inimestest "keskharidusega inimesed", töölase staatuse puhul "sinikraed", sünnikoha puhul "ei ole sündinud Tallinnas" ning eluruumi tüübi puhul "muu eluruumi tüüp".

3.2.4.4. Sõltuv tunnus ja sõltumatud tunnused multinominaalses logistilises regressioonianalüüsis

Multinominaalse regressioonianalüüsi abil võrreldi erinevate tunnuste mõju tõenäosusele rännata kõrge, keskmise või madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Sellesse mudelisse olid kaasatud ainult Tallinnast väljarändajad. Sõltuvaks tunnuseks mudelites oli venekeelse elanikkonna osakaal kohalikes omavalitsusüksustes, mis oli jaotatud kolme kategooriasse – madal, keskmine ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsus omavalitsustest. Referentskategooriaks valiti sõltuva tunnuse puhul "keskmine mitte-eestlaste osakaal".

Sõltumatute tunnustena kasutati sarnaselt binaarsele logistilisele regressioonile selliseid tunnuseid nagu segregatsioonitunnus - mitte-eestlaste osakaal rahvaloenduse ruudus (1000x1000), emakeel, sugu, vanus, leibkonna suurus, haridustase, tööalane staatus, sünnikoht ja eluruumitüüp. Ka multinominaalse regressiooni puhul lisandusid venekeelse elanikkonna mudelisse juurde veel rahvuse tunnused - sünnikohariik ja kodakondsus. Referentskategooriaks valiti samuti samad kategooriad, mis binaarse logistilise regressiooni puhulgi (vt. eelmine peatükk).

4. TULEMUSED

4.1. Analüüsialuse rahvastiku üldiseloostus

Käesolevas magistritöös uuritavate rahvastikugruppide struktuuri vahel ilmneseid peamised erinevused selliste tunnuste puhul nagu sünnikohariik ja kodakondsus (tabel 6), mis oli aga ka ootuspärane tulemus, kuna töö uurimisobjektideks olid enamusrahvus — eestlased ning vähemusrahvus — venekeelne elanikkond. Selgus, et peaaegu kõik eestlased olid Eestis ka sündinud ning Eesti kodakondsusega. Venekeelse elanikkonna puhul aga oli Eesti kodakondsusega vaid 40,6 % ning Eestis sündinud peaaegu pooled.

Demograafiliste tunnuste juures rahvusgruppide võrdluses märkimisväärsed erinevusi ei esinenud. Silma jäi, et venekeelse elanikkonna seas oli nii pereelasi kui ka suuremaid leibkondasid võrreldes eestlastega proportsionaalselt rohkem. Haridustaseme puhul ilmnes peamine erinevus eestlaste ja vähemusrahvuse vahel kõrghariduse omandamises — eestlased olid märgatavalt sagedamini kõrgharidusega kui vähemused. Töölase staatuse puhul kuulusid eestlased ametialaselt sagedamini valgekrade hulka (kõrgemad ametikohad), venekeelne elanikkond aga sagedamini sinikraste hulka (lihtsamad töökohad). Ka töötuse määr oli vähemustel kõrgem kui enamusrahvusel.

Elukoha tunnuste puhul ilmnese, et nii eestlastest kui ka mitte-eestlastest olid ligi pooled sündinud Tallinnas. Eluruumi tüübi puhul elas valdav enamus nii eestlastest kui ka venekeelsest elanikkonnast muus eluruumi tüübis kui pereelamu, mille aga valdavalt moodustavad standardkorterid. Oluline erinevus rahvusgruppide vahel aga ilmnese pereelamus elamise puhul — mitte-eestlastest elas seal vaid 1,8%, eestlastest aga 17,2%. See näitab, et venekeelne elanikkond on siiani rohkem harjunud elama korterites ning pereelamutes elab neist vaid väike osa.

Tabel 6. Analüüsi aluse rahvastiku struktuur

		Analüüsi alune rahvastik, %	Eestlased, %	Venekeelne elanikkond, %
RAHVUSE TUNNUSED				
	sünnikohariik Eesti	74,0	96,2	47,8
	eesti kodakondsus	72,4	99,3	40,6
DEMOGRAAFILISED TUNNUSED				
Sugu	naine	55,3	55,2	55,3
	mees	44,7	44,8	44,7
Vanus	noored 15 – 29	30,8	33,0	28,2
	perealised 30 – 49	35,3	32,0	39,1
	vanemas tööeas inimesed 50 - 64	22,6	23,2	22,0
	pensionialised 65+	11,3	11,8	10,7
Leibkonna suurus	1-liikmeline	11,6	13,5	9,5
	2-liikmeline	27,0	28,6	25,1
	3- ja enamliikmeline	61,4	57,9	65,4
SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TUNNUSED				
Haridustase	alla keskhariduse	18,8	17,5	20,4
	keskharidus	58,0	56,6	59,6
	kõrgharidus	23,2	25,9	20,0
Tööalane staatus	valgekraed	31,4	41,0	20,0
	sinikraed	25,3	20,5	31,0
	mitteaktiivsed	35,6	33,7	37,9
	töötud	7,7	4,8	11,1
ELUKOHA TUNNUSED				
Sünnikoht	sünnikoht Tallinn	46,5	50,4	41,8
Eluruumi tüüp	pereelamu	10,1	17,2	1,8
	muu eluruumi tüüp	89,9	82,8	98,2
		295 488	159 999	135 489

4.2. Tallinnasse jääjad ja Tallinnast lahkujad

4.2.1. Analüüsi aluse rahvastiku rändeintensiivsus

Vaadeldaval perioodil vahetas kogu analüüsi alune rahvastik Tallinnast väljarände käigus elukohta 31 482 korral (tabel 7). Sellest 76 % moodustas eestlaste Tallinnast lahkumine ning vaid 24 % kõikidest elukohavahetustest jäi venekeelse elanikkonna arvele. Samuti oli analüüsi aluse (vt alaptk 3.2.2.) rahvastiku puhul eestlaste rändeintensiivsus venekeelsest elanikkonnast tunduvalt suurem — kui eestlaste rändeintensiivsus oli 143 %, mis

tähendab, et möödunud aastate jooksul vahetas elukohta 14 elanikku tuhandest, siis venekeelse elanikkonna rändeintensiivsus oli vaid 55 %.

Tabel 7. Analüüsialuse elanikkonna rändeintensiivsus perioodil 2000-2010 (Tallinnast väljarännanud rahvastiku kohta)

	Analüüsialune rahvastik		Elukohavahetused		Rändeintensiivsus perioodi 2000- 2010 kestel
	Elanike arv	osatähtsus,%	Rändajate arv	osatähtsus,%	
Eestlased	168 025	56	24 039	76	143
Venekeelne elanikkond	130 045	44	7443	24	57
Kokku	298 070	100	31482	100	106

4.2.2. Rahvastikurühmade tõenäosus Tallinnast välja rännata

Analüüsialuse kogurahvastiku mudelis (tabel 8) ilmnes ühe olulisema tulemusena, et rahvuse tunnuse mõju Tallinnast väljarände olekulisele ning eestlaste tõenäosus Tallinnast lahkuda oli võrreldes venekeelse elanikkonnaga tunduvalt suurem — eestlased lahkusid ligi kolm korda suurema tõenäosusega kui mitte-eestlased.

Mudelist selgus, et segregatsioonitunnus, venekeelse elanikkonna osakaal rahvaloenduse ruudus Tallinnas (1000 x 1000), mõjutas analüüsialuse kogurahvastiku Tallinnast väljarännet oluliselt. Just kõrgema mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkuti sagedamini.

Demograafiliste tunnuste puhul ilmnes, et soogruppide lõikes oli suurem tõenäosus Tallinnast lahkuda meestel. Vanuse puhul selgus, et kõige sagedamini rändasid pealinnast välja noored, neile järgnesid pereelised. Vanemas tööeas inimesed rändasid Tallinnast välja ligikaudu kaks korda väiksema tõenäosusega ning pensioniealised juba koguni kolm korda väiksema tõenäosusega kui pereelised (riskisuhted 0,562 ja 0,323). Leibkonna suuruse puhul tuli ilmsiks, et kõige enam lahkusid pealinnast leibkonnad, mis koosnesid kolmest või enamast liikmest. 1-liikmeliste leibkondade tõenäosused ei erinenud oluliselt võrdlusgrupiks valitud 2-liikmeliste leibkondade vastavast näitajast.

Sotsiaal-majanduslikku staatust näitavate tunnuste puhul tuli välja, et haridustaseme kasvuga seoses kahanes tõenäosus Tallinnast välja rändamiseks. Gruppide erinevused olid küll väikesed, kuid 2000. aastate sagedase eeslinnastumise kontekstis oli selline tulemus mõnevõrra ootamatu. Töölase staatuse puhul selgus, et kõige sagedamini lahkusid pealinnast valgekraed ehk kõrgemate ametite esindajad, neile järgnesid mitteaktiivsed. Väiksema tõenäosusega lahkusid Tallinnast sinikraed ehk madalamate ametite esindajad ning töötud (kelle tõenäosus pealinnast lahkuda sinikraedest oluliselt ei erinenud).

Elukoha tunnuste mõju väljarände olekulisele. Inimesed, kes olid sündinud Tallinnas, rändasid väiksema tõenäosusega pealinnast eemale kui need, kes ei olnud

põlised tallinlased. Ilmselt oli Tallinnas mitte-sündinutel rohkem sidemeid ülejäänud Eestiga ja see võis mõjutada ka otsust Tallinnast välja rännata. 2000. aasta eluruumitüübi puhul selgus, et pereelamustes elavad inimesed lahkuvad pealinnast väiksema tõenäosusega kui muus eluruumitüübis elavad inimesed (enamasti nõukogude perioodil ehitatud standardkorterites elavad inimesed). Võib oletada, et suur osa pereelamutes elavatest inimestest on rahul sellega, et nad saavad elada eramajas, aga sellegipoolest linnas, ning nad ei kipu sealt lahkuma.

Need tulemused võivad aga Tallinna kahe peamise etnilise grupi vahel märkimisväärselt erineda.

Eestlaste ja mitte-eestlaste mudelite (tabel 8) puhul selgus, et segregatsioonitunnus mõjutas rahvusrühmade Tallinnast väljarännet erinevalt. Eestlased lahkusid Tallinnast eelkõige kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast, venekeelne elanikkond lahkus aga kõige rohkem madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast, kuid nende puhul oli peaaegu sama oluline väljaränne ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast. Etniliselt segunenud keskkondadest lahkuti harvemini.

Venekeelse elanikkonna Tallinnast väljarännet mõjutasid oluliselt ka sellised tunnused nagu sünnikohariik ja kodakondsus. Mitte-eestlased, kes olid Eestis sündinud ja Eesti kodakondsusega, lahkusid suurema tõenäosusega pealinnast. Ilmselt ka sel puhul võisid väljarände tõenäosust suurendada sidemed muu Eestiga.

Demograafiliste tunnuste võrdluses rahvusgruppide vahel olulisi erinevusi ei esinenud. Nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna puhul lahkusid pealinnast mehed naistest tõenäolisemalt. Sarnane oli ka vanuse mõju – mõlema rahvusgrupi puhul rändasid noored kõige tõenäolisemalt pealinnast välja, neile järgnesid pereelised, vanemas tööeas inimesed ja pensioniealised. Nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna juures selgus, et suuremad leibkonnad (3 ja enam liiget) rändasid sagedamini Tallinnast välja kui väiksemad leibkonnad.

Sotsiaal-majanduslike tunnuste puhul ilmnesid rahvusgruppide vahel mitmed erinevused. Eestlaste hulgas oli suurim Tallinnast lahkumise tõenäosus keskharidusega inimeste seas. Venekeelse elanikkonna puhul see mõnevõrra erines, kõrgharidusega inimesed lahkusid Tallinnast harvem ja nendega võrreldes kesk- ja põhiharidusega inimesed sagedamini. Siiski ilmnes mõlema grupi puhul, et kõrgem haridus pigem soodustab Tallinna jäämist. Töölase staatuse tulemused olid sarnased kogurahvastikule, teistest sagedamini lahkusid Tallinnast valgekraed ja mitteaktiivsed, kuid mitte-eestlaste puhul ei erinenud neist ka töötud. Harvem seega lahkusid mitte-eestlaste seas ametialaselt lihtsamaid töid tegevad inimesed ning eestlaste seas nende kõrval ka töötud. Hariduse ja töölase staatuse tunnuste võrdlemine annab veidi vastakad tulemused. Üldiselt on aga töölane staatus inimese sissetuleku ja majanduslike võimalustega seotud otsesemalt kui haridustase. Näeme siin, et töölane edu siiski soodustab lahkumist pealinnast.

Elukoha tunnuste mõju rahvusrühmade rände tõenäosusele oli samuti oluline. Nii eestlased kui ka mitte-eestlased lahkusid Tallinnast väiksema tõenäosusega siis, kui nad olid Tallinnas sündinud. Oluline erinevus ilmnis rahvusrühmade vahel eluruumitüübi puhul. Eestlased, kes elasid pereelamutes, lahkusid Tallinnast harvemini kui need, kes elasid korteris. See väike osa venekeelsest elanikkonnast, kes elas Tallinna pereelamutes, lahkus aga linnast sagedamini. Ilmselt on venekeelne elanikkond ajalooliselt harjunud elama pigem korterites, samuti puuduvad neil ajaloolised (eestlaste seas sageli põlvkondi kestnud) sidemed Tallinna siseste eramajapiirkondadega. Huvitav tulemus on aga, et eluruumi tüübi tunnuse lisamisest hoolimata jäi mudelis oluliseks segregatsioonitunnus. See näitab, et mitte-eestlaste kõrge (eestlaste puhul) ning kõrge ja madala (mitte-eestlaste puhul) osatähtsusega linnakeskkonnast lahkumist ei saa täiendavalt seletada sealse eluasemefondiga.

Tabel 8. Tallinnast lahkumise tõenäosus (mudel 1 – kogurahvastik, mudel 2 - eestlased, mudel 3 – venekeelne elanikkond). Olulisustõenäosuse (*Sig.*) ja riskisuhete väärtused (*exp (β)*). Sõltuv tunnus: lahus Tallinnast – kodeering 1; jäi Tallinnasse - kodeering 0

	Kogu- rahvastik		Eestlased		Mitte- eestlased	
	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>
<i>SEGREGATSIOONITUNNUS</i>						
Mitte-eestlaste osakaal ruudus (vrd. keskmine mitte-eestlaste osakaal)						
madal mitte-eestlaste osakaal	1,017		0,965		1,222	***
kõrge mitte-eestlaste osakaal	1,095	***	1,077	***	1,159	***
<i>RAHVUSE TUNNUSED</i>						
Sünnikohariik (vrd. muu riik)						
Eesti					1,344	***
Kodakondsus (vrd. muu riigi kodakondsus)						
Eesti					1,351	***
Emakeel (vene keel)						
eesti keel	3,116	***				
<i>DEMOGRAAFILISED TUNNUSED</i>						
Sugu (vrd. naised)						
mehed	1,152	***	1,180	***	1,185	***
Vanus (vrd. pereelised - 30-49 aastased)						
15 - 29-aastased	1,488	***	1,691	***	1,237	***
50 - 64-aastased	0,562	***	0,547	***	0,663	***
65 - 74-aastased	0,323	***	0,343	***	0,344	***
Leibkonna suurus (vrd. leibkonnas 2 liiget)						
leibkonnas 1 liige	0,978		0,966		1,014	
leibkonnas 3 ja enam liiget	1,065	***	1,092	***	1,075	*
<i>SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TUNNUSED</i>						
Haridustase (vrd. keskharidus)						
alla keskhariduse	0,959	*	0,923	***	1,065	
kõrgharidus	0,927	***	0,906	***	0,871	***
Tööalane staatus (vrd. sinikraed)						
valgekraed	1,365	***	1,331	***	1,387	***
mitteaktiivsed	1,165	***	1,171	***	1,209	***
töötud	1,019		1,034		1,168	***
<i>ELUKOHA TUNNUSED</i>						
Sünnikoht (vrd. ei ole sündinud Tallinnas)						
sündinud Tallinnas	0,920	***	0,912	***	0,676	***
Eluruumitüüp (vrd. muu)						
pereelamu	0,741	***	0,733	***	1,283	**
-2LL		79092,388		62967,413		19937,129
Vaatlusobjektide arv mudelis		62964		48078		14886

*p<0,10; **p<0,05; ***p<0,01

4.3. Tallinnast väljarändajate sihtkohti mõjutavad tunnused

Rände sihtkohti mõjutavate tunnuste kogurahvastiku mudelist (tabel 9) ilmnes, et peamine rahvuse tunnus — emakeel — mõjutas rände sihtkohti oluliselt. Tulemustest selgus, et eestlased rändasid kõige sagedamini madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda ning vähemtõenäolisemalt lahkuti kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda. Venekeelne elanikkond vastupidi rändas harvemini madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda ning sagedamini lahkuti kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda.

Segregatsioonitunnuse mõju puhul sihtkohtadele tuli välja, et madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkutakse sagedamini madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta. Kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega sihtkohtadesse lahkuti samuti enam just keskkonnast, kus oli kõrge mitte-eestlaste osatähtsus. See näitab, et üldiselt eelistatakse sihtkohta valides lähtekohaga sarnast etnilist keskkonda.

Demograafiliste tunnuste puhul selgus, et soogruppidest lahkusid madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda sagedamini mehed. Kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega sihtkohta rändamise puhul soogrupid üksteisest statistiliselt oluliselt ei erinenud. Vanusegruppidest lahkusid noored väiksema tõenäosusega nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda, kõige enam lahkuti entiliselt segunenud keskkondadesse (keskmine mitte-eestlaste osakaal). Vanemad vanuserühmad (pensioniealised, vanemas tööeas inimesed) lahkusid sagedamini just nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda (võrreldes keskmise mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnaga). Väiksemad leibkonnad (1 ja 2 liiget) rändasid sagedamini nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Etniliselt segunenud keskkondadesse lahkuti harvemini. Suured leibkonnad lahkusid aga sagedamini just etniliselt segunenud keskkonda.

Sotsiaal-majanduslikest tunnustest olid rände sihtkoha mõjutajana olulised nii haridustase kui ka tööalane staatus. Madalama haridustasemega inimesed lahkusid kõige harvemini etniliselt segunenud keskkondadesse (sagedamini rännati nii kõrge kui ka madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda). Kõrgharidusega inimesed eelistasid võrreldes keskharidusega inimestega pigem etniliselt segunenud keskkondi. Töölase staatuse puhul ilmnes, et valgekraed (kõrgemate ametite esindajad) lahkusid võrreldes sinikraedega (madalamate ametite esindajad) tõenäolisemalt etniliselt segunenud keskkondadesse. Mitteaktiivsed eelistasid samuti pigem etniliselt segunenud keskkondi. Töötud lahkusid kõige tõenäolisemalt aga just madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkondadesse. Kõrgharidusega inimeste ja valgekraede sagedasema keskmise mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda suundumise võib tingida asjaolu, et etniliselt segunenud piirkonnad on pigem just omavalitsused Tallinna tagamaal ning ka teised suuremad linnad ja nende tagamaad (Tartu ja Pärnu) (joonis 4). Kuna aga linnade tagamaa meelitab sageli just kõrgema sotsiaal-majandusliku staatusega inimesi, siis see võib olla üheks põhjuseks, miks tulemused on sellised.

Elukoha tunnuste juures selgus, et inimesed, kes on sündinud Tallinnas, rändasid neist, kes ei ole sündinud Tallinnas, tõenäolisemalt sihtkohta, kus on madal ja kõrge mitte-eestlaste osatähtsus (võrreldes keskmise mitte-eestlaste osatähtsusega). Eluruumi tüübi puhul ilmnes, et pereelamutest rännatakse kõige sagedamini madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta. Kuna madala mitte-eestlaste osakaaluga piirkonnad on valdavalt maapiirkonnad (joonis 4), siis võib oletada, et inimesed, kes on linnas avaramas keskkonnas (pereelamus) elanud, soovivad ka rännata sarnasesse elukeskkonda (nt maale veelgi avaramasse elukeskkonda). Erinevate eluruumi tüüpide mõju kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda rände puhul oluline ei olnud.

Eestlaste ja venekeelse elanikkonna mudelitest (tabel 9) selgus, et segregatsioonitunnus mõjutas rändesuundi oluliselt. Madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnast lahkusid eestlased sagedamini samuti just madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda (võrreldes etniliselt segunenud keskkonnaga). Ka venekeelne elanikkond, kes elas linnas madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnas, eelistas edasise rände käigus samuti madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda lahkusid eestlased kõige sagedamini just kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast. Samamoodi käitus ka venekeelne elanikkond, kes samuti kõrgema mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnast lahkudes läks tõenäolisemalt ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta. Üldjoontes jääb mõlema rahvusrühma puhul kehtima kogurahvastiku kohta saadud tulemus, et rände kaudu reprodutseeritakse varasemat etnilist linnalist segregatsiooni asustussüsteemis — inimesed eelistavad harjumuspärast etnilist keskkonda.

Immigrantrahvastiku tunnuste — sünnikohariik ja kodakondsus — mõju venekeelse elanikkonna sihtkohtadele madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda rännates oluline ei olnud. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda rännates olid aga mõlemad tunnused olulised. Kui inimeste sünnikohariik oli Eesti, siis lahkuti tõenäolisemalt kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Eesti kodakondusega venekeelne elanikkond lahkus aga just harvemini kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Järelikult peegeldab kodakondsus immigrantrahvastiku põlvkonnatunnusest paremini valmisolekut asustussüsteemis ruumiliselt sulanduda.

Demograafiliste tunnuste puhul selgus, et eestlastest meesterahvad rändavad soogruppide lõikes sagedamini madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Venekeelse elanikkonna puhul mehed naistest madala või kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonna valiku poolest oluliselt ei erinenud. Vanusegruppidest eelistasid eestlastest noored võrreldes pereelastega sagedamini keskmise mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Tööjätuealised eelistasid nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda rohkem kui etniliselt segunenud keskkonda. Venekeelse elanikkonna puhul selgus, et nii kõrge kui ka madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohtadesse lahkusid sagedamini vanemad vanusegrupid (vanemas tööeas inimesed ja pensioniealised). Etniliselt segunenud keskkonda rändasid sagedamini noored (võrreldes kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda rändamisega).

Leibkonna tunnuse puhul selgus, et eestlaste puhul eelistavad väikesed leibkonnad rännata madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda (võrreldes etniliselt segunenud keskkonnaga). Suuremate leibkondadega eestlased lahkusid aga pigem just etniliselt segunenud keskkondadesse (harvemini lahkuti nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkondadesse). Venekeelse elanikkonna puhul eelistasid suuremad leibkonnad samuti keskmise mitte-eestlaste osakaaluga keskkondi.

Sotsiaal-majanduslike tunnuste puhul selgus, et nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna puhul lahkusid kõrgharidusega inimesed harvemini madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta (võrreldes keskmise mitte-eestlaste osakaaluga keskkondadega). Samuti lahkusid kõrgharidusega eestlased harvemini kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda, seega eelistasid nad pigem etniliselt segunenud sihtkohti. Madalama haridusega eestlased läksid keskharidusega inimestest sagedamini madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta lahkusid nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna puhul samuti madalama haridustasemega inimesed (võrreldes etniliselt segunenud keskkonda lahkumisega). Töölase staatuse puhul ilmnas, et nii eestlastest kui ka vähemustest valgekraed eelistasid madala ja ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnale etniliselt segunenud keskkonda. Eestlastest töötud aga vastupidi eelistasid madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda (võrreldes keskmise mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohaga). Eestlaste ja venekeelse elanikkonna puhul eelistasid mitteaktiivsed kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnale samuti etniliselt segunenud keskkonda.

Elukoha tunnuste puhul rändasid eestlased nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta harvemini siis, kui nad olid sündinud Tallinnas. Venekeelse elanikkonna puhul madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta rändes sünnikoha tunnuse kategooriad üksteisest oluliselt ei erinenud. Kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega sihtkohta rändasid vähem tõenäolisemalt need inimesed, kes olid Tallinnas sündinud ja seda nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna puhul. Eluruumi tüübi mõju oli madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta rände juures oluline just eestlastele, kes lahkusid sinna sagedamini pereelamutest. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta rännates eluruumi tüüp eestlaste mudelis oluline ei olnud. Venekeelse elanikkonna puhul eluruumi tüübi mõju statistiliselt oluline ei olnud (ei madala ega ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta rännates).

Tabel 9. Rände sihtkohta mõjutavate tunnuste üldtabel (mudel 1- kogurahvastik, mudel 2 – eestlased, mudel 3 – mitte-eestlased). Olulisustõenäosuse (*Sig.*) ja riskisuhete väärtused (*exp (β)*). Sõltuv tunnus: madala mitte-eestlaste osakaaluga omavalitsus – kodeering 1; keskmise mitte-eestlaste osakaaluga omavalitsus – kodeering 2; kõrge mitte-eestlaste osakaaluga omavalitsus – kodeering -3

	Kogu- rahvastik		Eestlased		Mitte- eestlased	
	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>	<i>exp (β)</i>	<i>Sig.</i>
MADALA MITTE-EESTLASTE OSAKAALUGA KESKKONDA (VRD. KESKMISE MITTE- EESTLASTE OSAKAALUGA KESKKOND)						
SEGREGATSIOONITUNNUS						
Mitte-eestlaste osakaal ruudus (vrd. keskmine mitte-eestlaste osakaal)						
madal mitte-eestlaste osakaal	1,179	***	1,189	***	1,288	*
kõrge mitte-eestlaste osakaal	1,046		1,075		1,009	
RAHVUSE TUNNUSED						
Sünnikohariik (vrd. muu riik)						
Eesti					1,222	
Kodakondsus (vrd. muu riigi kodakondsus)						
Eesti					1,108	
Emakeel (vene keel)						
eesti keel	2,371	***				
DEMOGRAAFILISED TUNNUSED						
Sugu (vrd. naised)						
mehed	1,308	***	1,350	***	1,081	
Vanus (vrd. pereelised - 30-49 aastased)						
15 - 29-aastased	0,713	***	0,704	***	0,887	
50 - 64-aastased	1,383	***	1,278	***	1,430	**
65 - 74-aastased	1,130	***	1,131		1,802	**
Leibkonna suurus (vrd. leibkonnas 2 liiget)						
leibkonnas 1 liige	1,297	***	1,297	***	1,141	
leibkonnas 3 ja enam liiget	0,889	***	0,935		0,740	**
SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TUNNUSED						
Haridustase (vrd. keskharidus)						
alla keskhariduse	1,114	**	1,143	**	1,178	
kõrgharidus	0,860	***	0,869	***	0,750	*
Töölane staatus (vrd. sinikraed)						
valgekraed	0,683	***	0,706	***	0,481	***
mitteaktiivsed	0,861	***	0,879	**	0,906	
töötud	1,161	**	1,223	**	1,088	
ELUKOHA TUNNUSED						
Sünnikoht (vrd. ei ole sündinud Tallinnas)						
sündinud Tallinnas	1,143	***	0,697	***	0,824	
Eluruumitüüp (vrd. muu)						

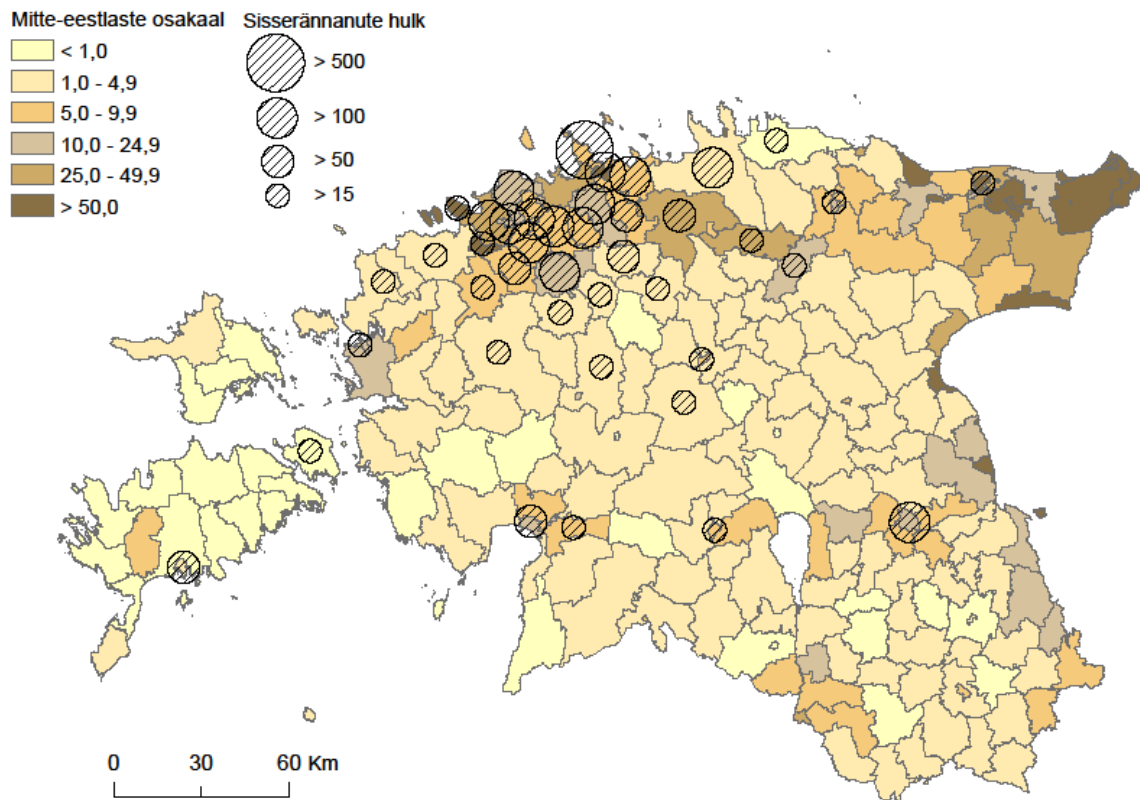
Pereelamu	1,121	**	1,154	***	1,270	
KÕRGE MITTE-EESTLASTE OSAKAALUGA KESKKONDA (VRD. KESKMISE MITTE- EESTLASTE OSAKAALUGA KESKKOND)						
SEGREGATSIOONITUNNUS						
Mitte-eestlaste osakaal ruudus (vrd. keskmine mitte-eestlaste osakaal)						
madal mitte-eestlaste osakaal	1,049		1,101	*	0,988	
kõrge mitte-eestlaste osakaal	1,231	***	1,381	***	1,116	*
<i>RAHVUSE TUNNUSED</i>						
Sünnikohariik (vrd. muu riik)						
Eesti					1,583	***
Kodakondsus (vrd. muu riigi kodakondsus)						
Eesti					0,620	***
Emakeel (vene keel)						
eesti keel	0,195	***				
<i>DEMOGRAAFILISED TUNNUSED</i>						
Sugu (vrd. naised)						
mehed	1,018		1,014		0,948	
Vanus (vrd. pereelised - 30-49 aastased)						
15 - 29-aastased	0,643	***	0,557	***	0,765	***
50 - 64-aastased	1,377	***	1,158	***	1,662	***
65 - 74-aastased	1,413	***	1,082		2,060	***
Leibkonna suurus (vrd. leibkonnas 2 liiget)						
leibkonnas 1 liige	1,057		0,938		1,261	**
leibkonnas 3 ja enam liiget	0,854	***	0,867	***	0,844	***
<i>SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD TUNNUSED</i>						
Haridustase (vrd. keskharidus)						
alla keskhariduse	1,259	***	1,312	***	1,202	**
kõrgharidus	0,730	***	0,871	**	0,614	
Tööalane staatus (vrd. sinikraed)						
valgekraed	0,613	***	0,669	***	0,587	***
mitteaktiivsed	0,750	***	0,826	***	0,690	***
töötud	1,068		1,258	**	0,923	
<i>ELUKOHA TUNNUSED</i>						
Sünnikoht (vrd. ei ole sündinud Tallinnas)						
sündinud Tallinnas	1,075	*	0,906	**	0,728	***
Eluruumitüüp (vrd. muu)						
pereelamu	0,915		0,890		1,118	
2LL		1,222		7,837		5,567
Vaatlusobjektide arv mudelis		31 482		24 039		7443

*p<0,10; **p<0,05; ***p<0,01

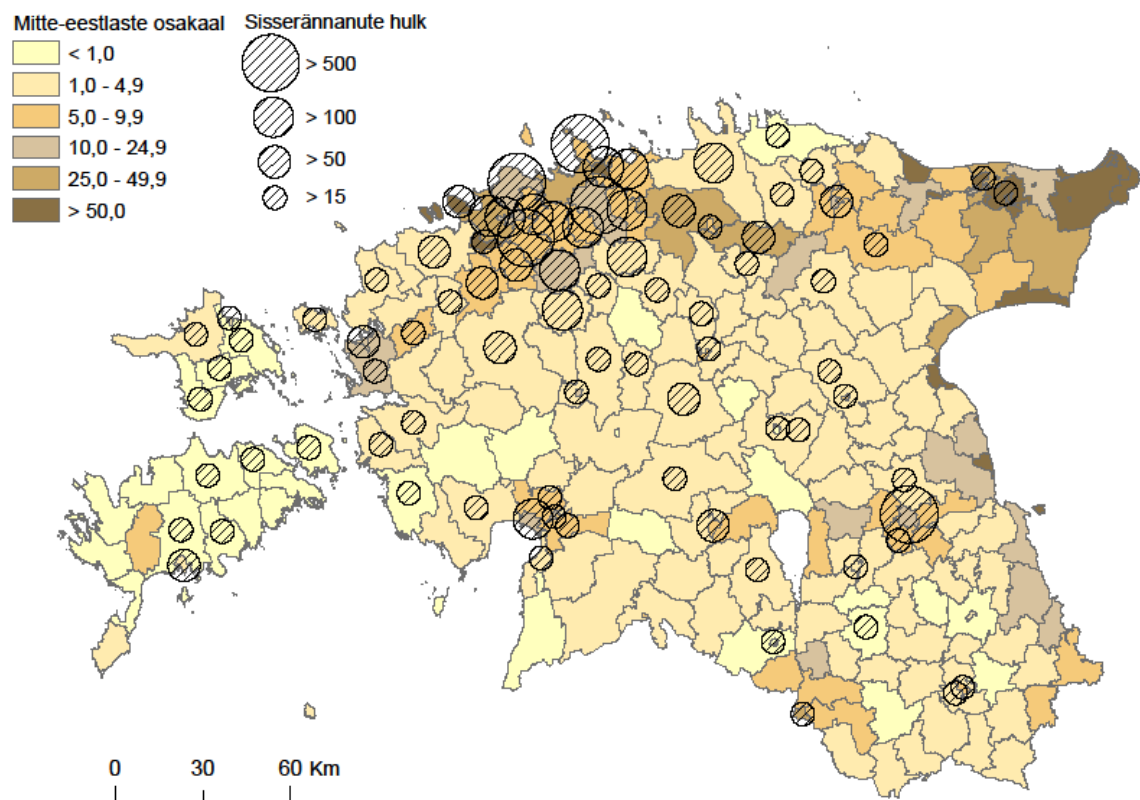
4.4. Tallinnast lahkujate peamised sihtkohad

Nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna peamised sihtkohad Tallinnast välja rännates koondusid suuresti Tallinna tagamaale (joonis 5,6,7,8), seda nii kõrge kui ka madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkudes. Seega võib peamiste sihtkohtade järgi väita, et mõlema rahvusgrupi puhul tuli kõige enam esile just eeslinnastumine. Sihtkohad erinevast keskkonnast lahkudes (kõrge ja madala mitte-eestlaste osakaaluga) ei erinenud märkimiväärselt ei eestlaste ega ka venekeelse elanikkonna puhul. Üle Eesti hajusid kõige enam eestlaste sihtkohad, kes lahkusid madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast (joonis 6), kuid kuna seal keskkonnas elab ka kõige rohkem eestlasi, siis oli see ka ootuspärane tulemus. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast välja rännanud enamusrahvuse sihtkohad näitasid üldjoontes sarnaseid rändesuundumusi (joonis 5). Venekeelse elanikkonna puhul ilmnesisid sarnased tendentsid – kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkujad hajusid veidi enam (seal ka rohkem vähemusi) (joonis 7), kuid madala mitte-eestlaste osakaaluga lahkujate sihtkohad olid neile küllaltki sarnased (joonis 8).

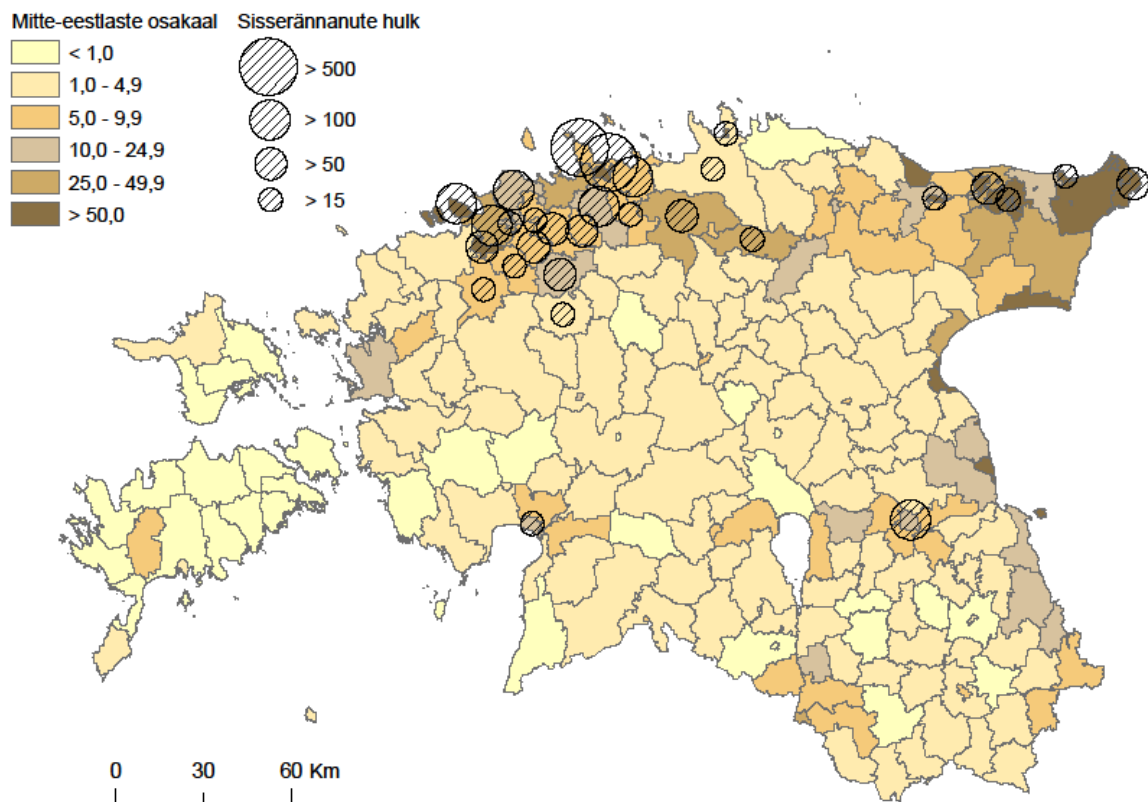
Kuigi nii eestlasi kui ka mitte-eestlasi iseloomustas suuresti koondumine eeslinna piirkondadesse, siis tulid rahvusgruppide vahel välja ka mitmed erinevused. Venekeelse elanikkonna sihtkohad pealinnast lahkudes olid palju enam kontsentreerunud, suures osas rännati Tallinna tagamaale, suurematesse linnadesse ning ka Ida-Virumaa omavalitsustesse ja linnadesse (joonis 7 ja 8). Eestlaste sihtkohad olid palju rohkem üle Eesti laiali (joonis 5 ja 6). Venekeelse elanikkonna puhul tuligi eestlastega võrreldes rohkem esile Ida-Virumaa suunaline ränne, eriti kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkudes (joonis 7). Võib arvata, et venekeelsel elanikkonnal on selle piirkonnaga ka enam sidemeid ning see võis ajendada Ida-Virumaa suunalist rännet. Peamiselt rändas venekeelne elanikkond aga sihtkohtadesse, kus oli ka kõrgem mitte-eestlaste osakaal, seega võib sihtkohtade geograafilise analüüsi põhjal samuti väita, et rände käigus eelistab venekeelne elanikkond ikkagi lahkuda juba sarnasesse kultuuri- ja keelekeskkonda. Eestlaste sihtkoha eelistuste (kas lahkutakse enam kõrgema või madalama mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda) kohta antud geograafilise analüüsi põhjal midagi kindlat väita ei saa – lahkuti nii kõrgema kui ka madalama mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda.

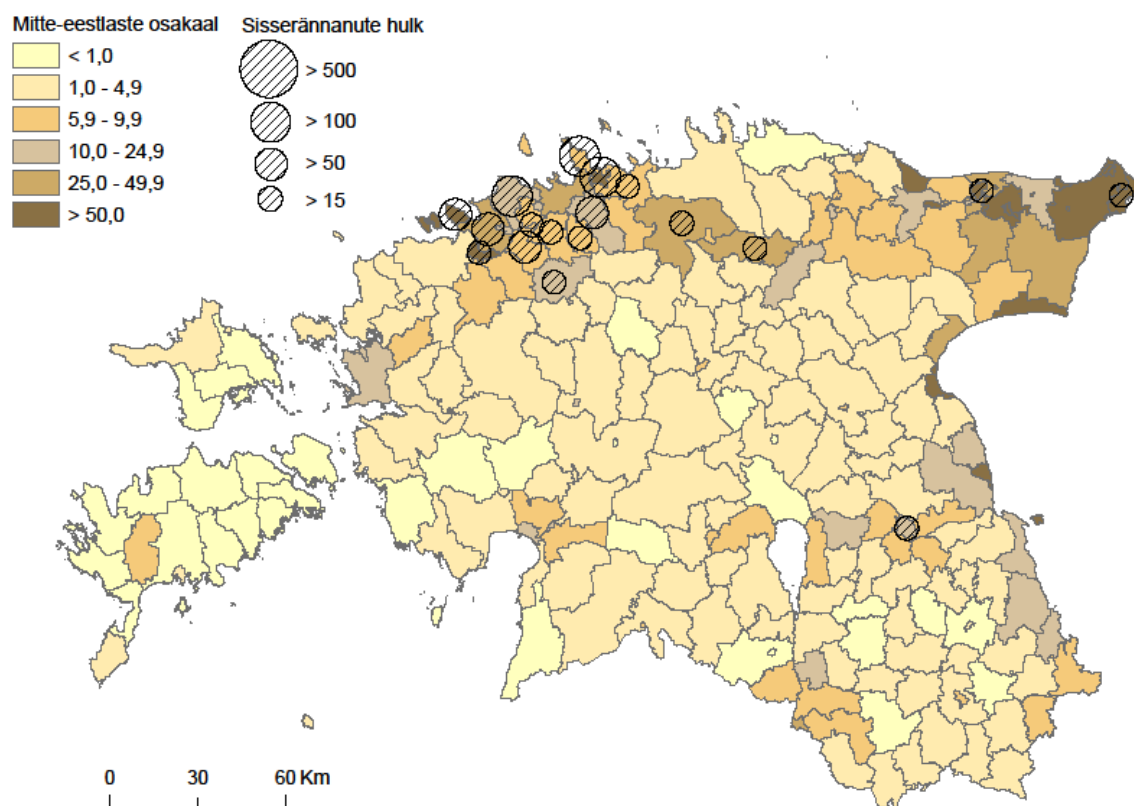
Joonis 5. Eestlaste peamised sihtkohad kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast

Joonis 6. Eestlaste sihtkohad madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast

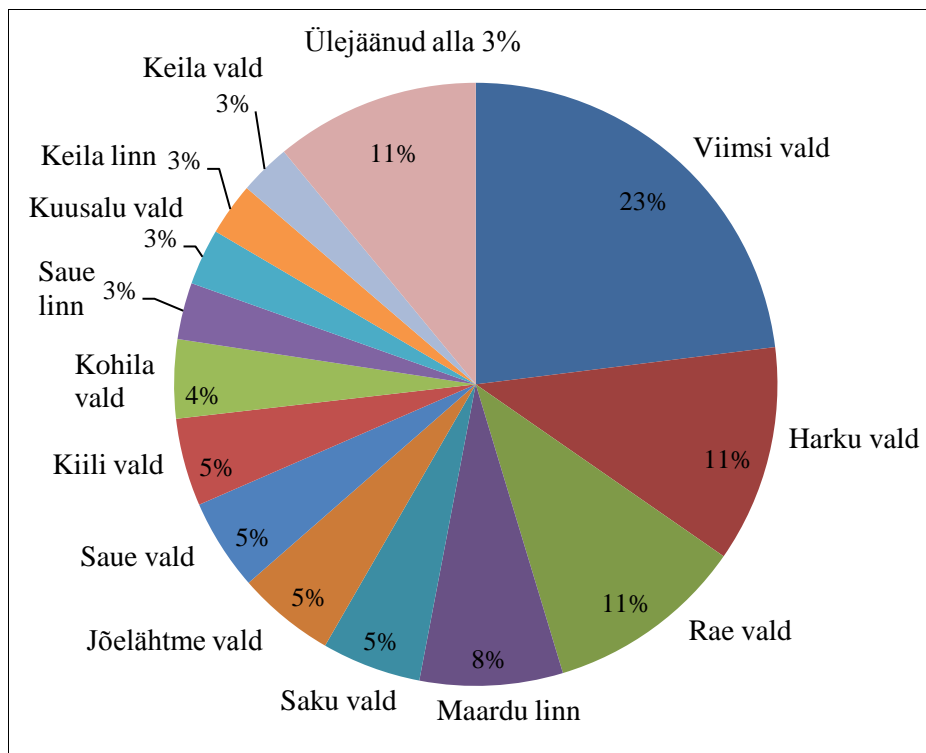
Joonis 7. Venekeelse elanikkonna sihtkohad kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast

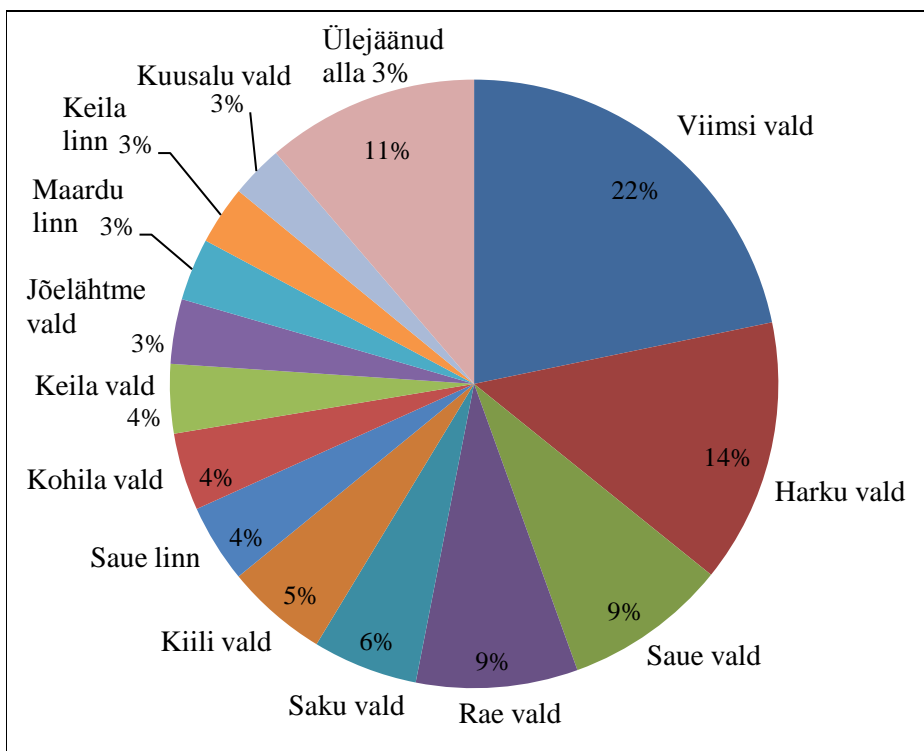
Joonis 8. Venekeelse elanikkonna sihtkohad madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast.

Tallinna tagamaa sihtkohti lähemalt vaadates ilmnesid enamusrahvuse ja venekeelse elanikkonna vahel taas mitmed erinevused (joonis 9,10,11,12). Kuigi mõlema rahvusgrupi puhul olid paljud sihtkohad ka sarnased (nt Viimsi ja Harku), siis eriti märkimisväärselt tuli esile venekeelse elanikkonna ränne Maardu suunas. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast rändas sinna lausa 33% kogu tagamaale rännanud vähemustest (joonis 11), madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnast 25% (joonis 12). Eestlaste Maardu-suunaline ränne oli märgatavalt tagasihoidlikum. Huvitav erinevus ilmnes aga ka eestlaste Maardu suunas rände puhul. Kui kõrgeist mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohast rändas sinna 8% kogu tagamaale lahkunutest (joonis 9), siis madalast mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohast vaid 3% (joonis 10). Võib oletada, et enamusrahvus, kes on harjunud vähemusrahvustega koos elama (kõrges mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnas), on ka tulevikus nende vastu tolerantsem ning võib seetõttu rännata ka sagedamini just kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonda (nt Maardusse).

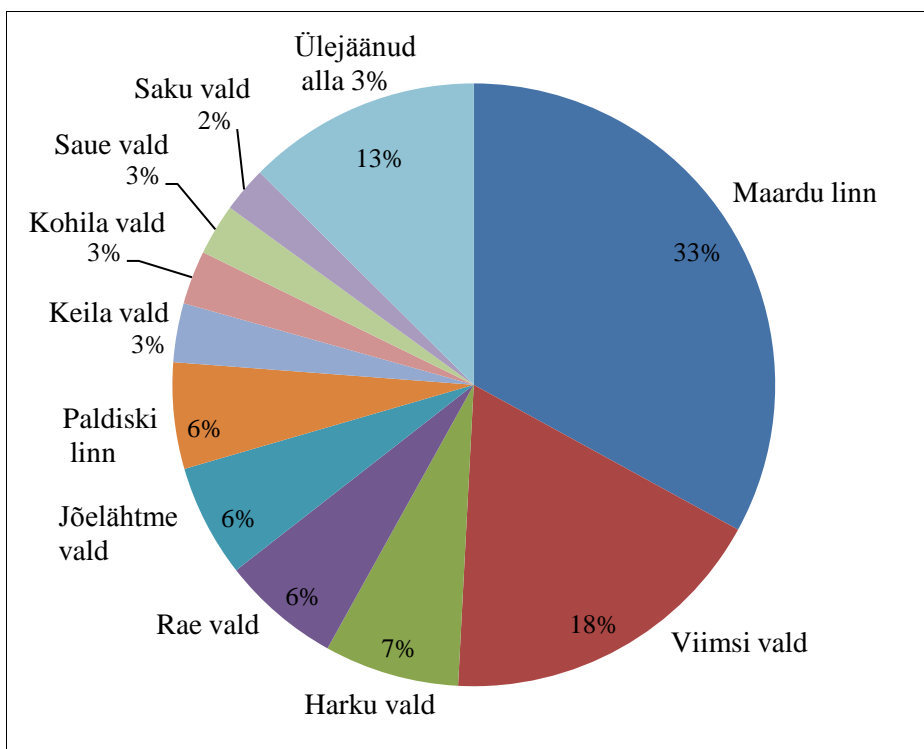
Lisaks tuli Tallinnast väljarände puhul esile venekeelse elanikkonna ränne teise kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega satelliitlinna - Paldiski suunas (joonis 11 ja 12). Eestlaste ränne Paldiski suunas ei kerkinud üldse esile (joonis 9 ja 10). Kuigi venekeelne elanikkond rändas ka paljudesse teistesse omavalitsusüksustesse, mis langesid küllaltki palju kokku ka eestlaste sihtkohtadega, siis näitab Maardu ja Paldiski suunaline ränne (mis suuresti erineb enamusrahvusest), et sarnane keele- ja kultuurikeskkond meelitab neid samuti ligi. See võib taaskord olla seotud varasemate sidemetega nende paikadega.

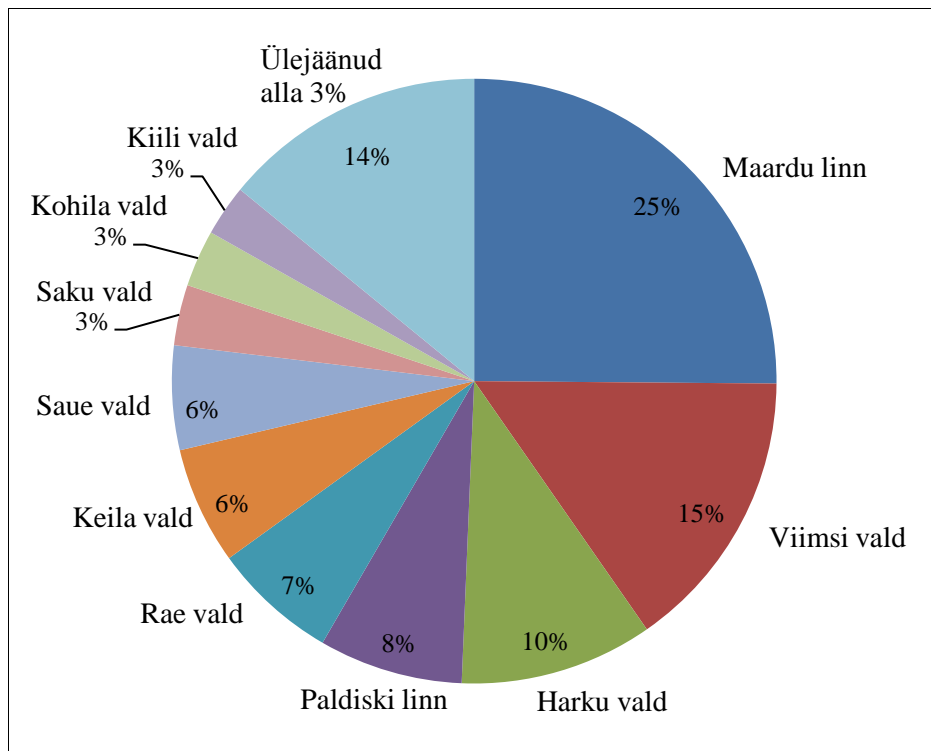
Joonis 9. Eeslinnastujate jaotumine kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes: eestlased kõrgeist mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast (N=3717)

Joonis 10. Eeslinnastujate jaotumine kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes: eestlased madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast (N=6890)

Joonis 11. Eeslinnastujate jaotumine kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes: venekeelne elanikkond kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast (N=3193)

Joonis 12. Eeslinnastujate jaotumine kohaliku omavalitsuse üksuste lõikes: venekeelne elanikkond madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast (N=984)

5. ARUTELU

Käesolev magistritöö keskendus kahe rahvusgrupi — eestlaste ja venekeelse elanikkonna rändesuundade ja elukohavalikute uurimisele Tallinnast väljarände näitel, sealjuures oli aga eriline tähelepanu lähtekeskonna mõjul edasistele protsessidele. Töö tulemustest selgus, et pealinnast välja rännates lahkusid eestlased kõige tõenäolisemalt kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast. Sarnase tulemuseni jõudsid oma töös ka Tammaru ja Kontuly (2011), kes samuti leidsid, et eestlased lahkuvad sagedamini just etnilistest naabruskondadest. Selline rändekäitumine enamusrahvuse puhul viitab lääneriikides palju tähelepanu saanud *white flight* kontseptsioonile, mis väidab, et mida suurem on immigrantrahvastiku osakaal naabruskonnas, seda suurem on tõenäosus enamusrahvuse lahkumiseks. Selline tendents võib aga suurendada vähemuste kontsentreerumist linnaruumis, mis omakorda tähendab etnilise elukohasegregatsiooni suurenemist. Kirjeldatud tulemuse põhjal võib aga tõestatuks lugeda töö teise hüpoteesi - enamusrahvus tõepoolest lahkub sagedamini piirkondadest, kus on kõrgem immigrantrahvastiku osatähtsus

Venekeelne elanikkond lahkus Tallinnast kõige suurema tõenäosusega madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast, kuid pea sama oluline oli ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkumine. Etniliselt segunenud keskkondadest lahkuti vähem. Madala mitte-eestlaste osakaaluga piirkondades elanud vähemused (Tallinna mõistes siis peamiselt, kas Nõmmel, Haaberstis või Pirital elanud mitte-eestlased) võisid olla juba üsna hästi sulandunud Eesti ühiskonda ning seepärast võis neil olla ka rohkem sidemeid ülejäänud riigiga. See võis olla omakorda ajendiks, miks Tallinnast välja rännatati. Sidemed uue koduriigiga (nt eesti keele oskus, eestlastest partner jms) võivad rände mõjutajana olla äärmiselt olulised. Selliste sidemete mõju vähemuste rändele on oma töös rõhutanud ka Tammaru jt (2013). Mitte-eestlaste lahkumise ajendiks madala mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnast võis aga olla hoopis soov rännata "võõrast" keele- ja kultuurikeskkonnast endale sarnasesse etnilisse keskkonda. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkumise puhul võib mõningaid paralleele tuua ruumilise assimileerumise mudeliga, mis väidab, et immigrantide sotsiaal-majandusliku olukorra paranemise tulemusena hakkavad vähemuste elukohavalikud ja rändekäitumine sarnanema enamusrahvuse omadele ning tasapisi sulandutakse enamusrahvusesse (Massey & Denton 1985). Kuna vähemusrahvuste peamised kontsentreerumise piirkonnad ei ole elukeskkonnana sageli väga hinnatud, siis võib näiteks sotsiaal-majandusliku staatuse tõus tõesti ajendada vähemusi sealsest elukeskkonnast lahkuma ning endale paremat elupaika otsima (nt linna tagamaal).

Venekeelse elanikkonna Tallinnast lahkumise tõenäosust mõjutasid oluliselt ka sellised rahvuse tunnused nagu sünnikohariik ja kodakondsus. Eestis sündinud ja Eesti kodakondsusega vähemused rändasid suurema tõenäosusega pealinnast välja kui need mitte-eestlased, kes olid sündinud mujal ja kel ei olnud uue koduriigi kodakondsust. Siinkohal võivad taaskord olulist rolli mängida sidemed sihtkohariigi teiste piirkondade ja elanikkonnaga, mis sageli inimeste rändekäitumist suunavad. Kuna venekeelse

elanikkonna sidemed enamusrahvusega ja Eesti riigiga suurenevad aja jooksul aina enam, siis võib oletada, et aja jooksul hakkavad vähemusrhuvuste rändemahud ja rändesuunad üha rohkem enamusrahvusega sarnanema.

Teistest tunnustest, mille mõju Tallinnast lahkumise tõenäosusele uuriti, paistsid veel silma suuremate leibkondade (3 ja enam liiget) Tallinnast sagedasem lahkumine ja seda nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna puhul. Kuna suuremad leibkonnad võivad linnas tunda puudust avaramast eluruumist, siis võib olla see üheks ajendiks, miks just suuremad leibkonnad Tallinnast lahkuvad. Eeslinnastumine näiteks ongi sageli seotud just pereeliste inimeste ja suuremate peredega. Väikesed leibkonnad (1- ja 2-liikmelised) vastupidiselt ei pruugi tunda vajadust linnakeskkonnast lahkumiseks. Linnaline keskkond ja kiire elutempo võivad üksikute inimeste ja paarissuhtes inimeste jaoks olla just õige lahendus.

Huvitav erinevus eestlaste ja mitte-eestlaste Tallinnast lahkumise tõenäosust mõjutavate tunnuste vahel ilmnes eluruumi tüübi puhul. Eestlased lahkusid kõige harvemini pereelamutest, venekeelne elanikkond lahkus pereelamutest aga just kõige tõenäolisemalt. Ilmselt on eestlased pereelamus elamisega saavutanud selle, mida nad on tahtnud ja nad on sealse elukeskkonnaga rahul, seepärast ei soovi nad sealt ka lahkuda. Venekeelne elanikkond on aga ilmselt korteris elamisega rohkem harjunud ja pigem eelistabki just seda eluruumitüüpi. Samuti puuduvad neil ajaloolised (eestlaste seas sageli põlvkondi kestnud) sidemed Tallinnasiseste eramajapiirkondadega.

Rahvusgruppide sihtkohavalikud vaatluse alla võttes selgus analüüsist, et Tallinnast lahkudes läksid eestlased madala mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta venekeelsest elanikkonnast tõenäolisemalt. Kõrge mitte-eestlaste osakaaluga sihtkohta läksid aga just vähemused suurema tõenäosusega kui enamusrahvuse esindajad. Sellest võib järeldada, et Tallinnast välja rännates soovisid mõlemad rahvusgrupid minna endale tuttavasse keele- ja kultuurikeskkonda. Vaadates lähemalt, kas ka lähtekoha keskkond sihtkoha valikut mõjutas ning kas sooviti rännata juba harjumuspärasesse keskkonda, siis selgus, et suures osas see nii ka oli. Nii eestlased kui ka vähemused lahkusid madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast sagedamini keskkonda, kus oli samuti madal mitte-eestlaste osakaal. Mõlema rahvusgrupi puhul tuli selline käitumine esile ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkudes – sealt rändasid nii eestlased kui ka venekeelne elanikkond samuti kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Seega säilis elukohavahetuse käigus rahvusgruppidele harjumuspärane keskkond.

Sellised tulemused sarnanevad taaskord Tammaru ja Kontuly (2011) uurimustööle 1990. aastate kohta, mis leidis samuti, et vähemusrhuvuste sihtkohad peamistelt vähemuste kontsentratsioonialadelt lahkudes olid väga polariseeritud - rännati paikadesse, kus domineeris kas enamusrahvus või vähemusrhvus. Rändamine paikadesse, kus enamusrahvus on ülekaalus, viitab taaskord ruumilise assimileerumise perspektiivile. Rändamine sihtkohta, kus on vähemusrhvus ülekaalus, on aga sarnane etnilise enklaavi mudelile. Ilmselt soovivad mitte-eestlased minna etniliselt harjumuspärasesse keskkonda seepärast, et seal on võimalik säilitada paremini oma kultuuri ja keelt. Samas võivad nad

olla kohaga seotud ka mineviku või sotsiaalsete võrgustike kaudu. Selliste töö tulemuste põhjal saab tõestatuks lugeda esimese püstitatud hüpoteesi: aastatel 2000-2010 immigrantrahvastik Tallinnast väljarände käigus küll hajus enamusrahvuse seas, kuid samaaegselt koondus ka harjumuspärasesse keskkonda.

Eestlaste rändekäitumise puhul oli huvitav, et nende sihtkohad ei näita *white avoidance* käitumist (vähemusrahvust vältivat käitumist). Eestlaste lahkumine piirkondadesse, kus oli kõrge mitte-eestlaste osakaal (lähtekohas oli samuti kõrge mitte-eestlaste osakaal), viitavad sellele, et kui ollakse teise rahvusrühmaga harjunud, siis talutakse neid tulevikus ka uues sihtkohas.

Tallinnast väljarände sihtkohti täpsemalt uurides selgus, et nii eestlased kui ka venekeelne elanikkond koondus suuresti Tallinna tagamaale ehk kõige ulatuslikumaks rändesuunaks oli eeslinnastumine. Rahvusgruppide peamine erinevus rände sihtkohade vahel seisnes üldjoontes selles, et eestlaste rändesuunad hajusid üle Eesti palju enam kui venekeelse elanikkonna sihtkohad. Vähemusrahvusega võrreldes hajuti rohkem ka Tallinna tagamaal. Enamusrahvuse rände sihtkohtade hajumisel on kindlasti palju erinevaid põhjuseid, kuid oma osa mängib kindlasti ka asjaolu, et Tallinnasse koondutakse väga sageli just noores eas, seda nii hariduse omandamise kui ka töö pärast. Edasistes eluetappides aga elukohaelistused muutuvad ning suurenevad ka võimalused kolida näiteks tagasi oma kunagisse kodukohta (nt pensionieas, perees). Eestlastel on ka palju enam sidemeid ülejäänud enamusrahvuse ja riigiga, mis annavad samuti eeldused suuremaks hajumiseks.

Venekeelse elanikkonna sihtkohad pealinnast lahkudes olid aga palju enam kontsentreeritud, suures osas rännati Tallinna tagamaale, suurematesse linnadesse ning ka Ida-Virumaa omavalitsustesse ja linnadesse. Tallinna tagamaal koonduti veel omakorda kindlatesse omavalitsustesse (nt Paldiski, Maardu) ning enamasti rännasti just kõrgema mitte-eestlaste osakaaluga omavalitsustesse. Ka Tammaru jt (2013), kes uurisid eeslinnastumise etnilist dimensiooni 1990. aastatel, leidsid, et vähemused kontsentreeruvad eeslinnastudes kindlatesse piirkondadesse. Sarnane tulemus selgus ka Leetmaa (2004) töös, kes samuti uuris 1990. aastate rändesuundi. Ka sealt ilmnis, et mitte-eestlased eelistasid eeslinnastudes sagedamini just tagamaa linna ja lähitagamaad. Seega näib, et aastakümnete jooksul on rahvastikurühmade rändesuundumused püsinud oluliste muutusteta ning endiselt võib näha sarnaseid tendentse.

Käesoleva uurimustöö tulemustest selgus ka, et vaadeldaval perioodil iseloomustas venekeelset elanikkonda enamusrahvusest kordi madalam rändeintensiivsus. Ka tõenäosus Tallinnast lahkuda oli eestlastel kordi suurem kui venekeelsel elanikkonnal, mis toetab samuti mitte-eestlaste madala rändeintensiivsuse aspekti. See tulemus oli aga küllaltki ootuspärane, sest pea kõik senised uurimused, mis on vähemusrahvuste rännet käsitlenud (nt Tammur 2003, Kulu 2005, Leetmaa & Leppik 2013), näitasid rändeintensiivsuse osas sarnaseid tulemusi. Kuna vähemused on Eestis koondunud enamjaolt suurematesse linnadesse ja antud magistr töö käsitles samuti just Tallinnast väljarännet, siis võib oletada, et mitte-eestlased eelistavadki elada linnades. Suuremates linnades, eriti just Tallinnas, on

mitte-eestlastele olemas ka omakeelne infrastruktuur (nt koolid ja lasteaiad) ning sealsetel töökohtadel võib hakkama saada vaid vene keele oskusega. Seega on küllaltki mõistetav, miks venekeelne elanikkond pigem Tallinnas püsib. Teiseks põhjuseks võib olla ka asjaolu, et venekeelne elanikkond on harjunud elama linnalises keskkonnas, erinevalt näiteks eestlastest. Alates Eestisse saabumisest on sinne immigrantrahvastik olnud koondunud linnadesse ning tänu erastamisele said paljud mitte-eestlased endale linnades ka korterid. Need tegurid võivad samuti mitte-eestlasi pigem Tallinnas hoida. Lisaks on rände mõjutajana olulised ka sidemed enamusrahvusega ja ülejäänud riigiga. Kuna paljude vähemustel on need sidemed praegu veel küllaltki nõrgad (nt on alla poole venekeelsest elanikkonnast sündinud Eestis), siis võib ka see olla üks põhjustest, miks vähemuste rändeintensiivsus enamusrahvusest nii palju madalam on. Seega võib madal rändeintensiivsus linnalist segregatsiooni hoopis hoida – eestlased lahkuvad, aga vähemused jäävad.

Tulemused rände peamiste sihtkohtade ja rändemahtude kohta kinnitasid ka kolmanda ja neljanda hüpoteesi paikapidavust. Tallinnast väljarände käigus iseloomustas perioodil 2000-2010 mõlemat rahvusrühma eeslinnastumine ning mitte-eestlaste rändeintensiivsus oli enamusrahvusega võrreldes kordi madalam. Kuna hüpoteesid põhinesid valdavalt varasemalt tehtud uurimustöödel, mis käsitlesid peamiselt 1990. aastaid (eeldati, et rändeprotsessid ei muutu väga kiiresti), siis võib kahe aastakümne, 1990ndate aastate ja 2000ndate aastate, rändesuundi mõlema rahvusgrupi lõikes pidada sarnaseks (rändesuundumused on olnud stabiilsed). Seega tundub, et suuremateks muutusteks rändesuundades on vaja rohkem aega.

Üldjoontes toetavad käesoleva magistritöö tulemused mitmeid uurimustöid, mis on varasemalt vähemuste rändekäitumist ja elukohavalikuid käsitlenud. Siiski saab välja tuua ka ühe suurema erinevuse eelnevatest uurimustest. Tammur (2003) leidis erinevate rahvusgruppide rännet uurides, et üleminekuajal oli vähemuste rändesuundades olulisel kohal ka ränne ääremaa valdade suunas. Käesolevas töös vaatluse all olnud perioodil selliseid rändesuundi aga esile ei kerkinud. See tuleneb aga suuresti asjaolust, et Tammur vaatas muutusi sihtkohtade rahvastiku suhtes, käesolev töö keskendus aga rände absoluutarvudele.

Kokkuvõttes võib töö tulemuste põhjal väita, et etnilise elukohasegregatsiooni mõju rahvastikurühmade rändele oli oluline ja seda nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna Tallinnast lahkumise puhul. Samuti mõjutas segregatsioonitunnus rahvastikurühmade edasisi elukohavalikuid ja nii eestlased kui ka mitte-eestlased püüdsid elukohavahetuse käigus säilitada juba harjumuspäraseks saanud keskkonda.

Kuigi Tallinnast väljaränne võiks peamiselt kaasa aidata vähemusrahvuse ruumilisele assimileerimisele, siis käeoleva töö tulemused näitavad, et Tallinnast lahkudes suunduvad vähemused ikkagi suures osas piirkondadesse, kus on neile tuttav etniline struktuur (peamiselt lahkuti Tallinna tagamaale, seal rändas suur osa Maardusse ja Paldiskisse, samuti mindi teistesse suurematesse linnadesse ja ka Ida-Virumaale). Sellegipoolest ilmnes töö tulemustest ka vähemuste hajumise märke (oluline oli ka lahkumine madala mitte-

eestlaste osakaaluga keskkonda) ning ränne oligi mingil määral ka rahvusrühmasid sulandav protsess. Kuna asustussüsteemis on segregatsioonitunne - kõrge mitte-eestlaste osakaal protsendi võrra väiksem kui linnasiseselt, siis rännates kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega linnakeskkonnast mujale Eestisse, kus on samuti kõrge mitte-eestlaste osatähtsus, toimub mingil määral siiski hajumine ning Tallinnast väljarännet võib ikkagi pidada hajutamist soodustavaks protsessiks (kui just ei minda Ida-Virumaa linnadesse).

Siinne immigrantrahvastik on suures osas säilitanud oma nõukogudeaegsed sihtkohad. Mida aeg edasi, seda enam hakkavad mitte-eestlased sulanduma enamusrahvuse hulka ning ka nende elukohavalikud hakkavad sarnanema põhirahvuse omadega. Mõningaid märke sellest on juba ka praegu, kuid neid on veel vähe ja hajumine toimub küllaltki aeglaselt. Elukeskkond tükkib olema pigem inertne. Samas on näha, et seosed siinse ühiskonnaga soodustavad üha enam ruumilist sulandumist. Aina rohkem mitte-eestlastest seob end enamusrahvusega (eestlasest partner jms) ning ka kogu Eestiga (lapsed sünnivad siin, eesti keel õpitakse ära jne) ning need sidemed aitavad kaasa hajumisele kogu asustussüsteemis. Ruumilist assimileerumist tulevikus toetab ka fakt, et immigrantrahvastiku suur sisseränne Eestisse on juba ammu peatunud. Seega oleks mõnekümne aasta pärast samasuguse töö tulemused ilmselt mõnevõrra teistsugused. Kuigi eestlaste rändekäitumise puhul ilmes ka *white flight* käitumist – lahkuti kõrge mitte-eestlaste osatähtsusega keskkonnast, siis sihtkohtade puhul vähemusi vältiv käitumine silma ei torganud. Kontaktid mitte-eestlastega soodustavad vähemuste suhtes mittevältivat käitumist ning seetõttu võib öelda, et elukohas kokku puutumine aitab oluliselt kaasa ruumilisele sulandumisele.

Käesoleva töö võimalikuks edasiarenduseks oleks uurida etnilise elukohasegregatsiooni mõju ka rahvusrühmade linnasisestele elukohavahetustele. Hetkel võib küll oletada, et linnasiseselt valitsevad sarnased tendentsid – rände käigus vähemused mõnevõrra koonduvad ning mõnevõrra hajuvad, kuid üldine rändeintensiivsus on ka linnasiseste elukohavahetuste puhul madal. See on aga ainult oletus. Äärmiselt huvitav oleks näha, millised protsessid tegelikult linnasiseselt toimuvad, millised on peamised rändesuundumused nii enamus- kui ka vähemusrühvuse puhul ning kuidas erinevate rahvusrühmade rändekäitumine aitab kaasa ruumilisele koondumisele või sulandumisele.

6. KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö eesmärgiks oli Tallinnast väljarände näitel uurida elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände sihtkohtadele. Uurimisperioodiks olid aastad 2000-2010. Kuna Eesti vähemusrahvustest moodustab enamuse venekeelne elanikkond, siis keskenduti töös kahe rahvusrühma — venekeelse elanikkonna ning eestlaste — rände uurimisele ning sellele, kuidas segregatsioon linnas mõjutab rahvusrühmade edasisi rändesuundi. Töö käigus püüti vastused saada küsimustele, kas ja kuidas elamine erineva immigrantrahvastiku osatähtsusega linnakeskkonnas mõjutab rahvusrühmade edasisi rändevalikuid ning kas elukohavahetuse käigus elukeskkonna rahvuslik koosseis säilib või on ränne rahvusrühmasid sulandav protsess.

Töö põhines Statistikaameti 2000. aasta Rahvaloenduse andmetel ning viimastega individuaalandmete tasandil seotud Rahvastikuregistri rändeandmestikul. Keskseteks analüüsivõteteks olid binaarne logistiline regressioon, mille alusel kirjeldati rahvusrühmade tõenäosust Tallinnast väljarändamiseks, ning multinominaalne logistiline regressioon, mille abil hinnati erinevate tunnuste mõju tõenäosusele rännata kõrge, keskmise või madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Lisaks teostati geograafiline analüüs rahvastikurühmade peamiste sihtkohtade kohta.

Tulemustest selgus, et etnilise elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rändele oli oluline ja seda nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna Tallinnast lahkumise puhul. Eestlased lahkusid kõige sagedamini kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast, venekeelne elanikkond peaaegu võrdselt nii madala kui ka kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast. Samuti mõjutas segregatsioonitunnus rahvastikurühmade edasisi elukohavalikuid. Nii eestlased kui ka vähemused lahkusid madala mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast sagedamini sihtkohta, kus oli samuti madal mitte-eestlaste osakaal ning kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonnast lahkudes eelistasid mõlemad rahvusrühmad samuti kõrge mitte-eestlaste osakaaluga keskkonda. Seega püüdsid rahvusrühmad elukohavahetuse käigus säilitada juba harjumuspäraseks saanud elukeskkonda.

Lisaks selgus tulemustest, et nii eestlaste kui ka venekeelse elanikkonna sihtkohad Tallinnast lahkudes koondusid suuresti pealinna tagamaale ning seega oli valdavaks rändesuunaks mõlema rahvusgrupi puhul eeslinnastumine. Üldjoontes hajusid eestlaste rände sihtkohad üle Eesti palju enam kui venekeelse elanikkonna sihtkohad. Vähemusrahvuse sihtkohad pealinnast lahkudes olid palju enam kontsentreeritud, suures osas rännati Tallinna tagamaale, suurematesse linnadesse ning ka Ida-Virumaale. Tallinna tagamaal koonduti veel omakorda kindlatesse piirkondadesse.

Kuigi Tallinnast väljarännet võiks suuresti pidada rahvusrühmasid sulandavaks protsessiks, siis käesoleva töö tulemused näitasid, et Tallinnast lahkudes suundusid vähemused ikkagi suures osas piirkondadesse, kus oli neile tuttav etniline struktuur. Sellest hoolimata ilmnes töö tulemustest ka vähemuste hajumise märke. Seega võib öelda, et mingil määral

elukohavahetuse käigus elukeskkonna rahvuslik koosseis säilib, kuid sealsamas on ränne ka rahvusrühmasid sulandav protsess.

Kokkuvõttes võib öelda, et käesoleva töö tulemused on olulised ning annavad oma panuse selleks, et jälgida muutusi immigrantrahvastiku rändes ja elukohavalikutes uues elukohariigis. Sellised uurimustööd annavad võimaluse vaadelda küllaltki homogeense immigrantrahvastiku rühma ruumilist sulandumist pika aja jooksul, mis on omakorda ühe vähemusgrupi ühiskonda integreerumise indikaatoriks. Seega on oluline ka edaspidi uurida rahvusrühmade rändekäitumist ning elukohavalikuid ja samuti tegureid, mis neid protsesse võivad mõjutada.

7. SUMMARY

The influence of residential segregation on migration destinations of ethnic groups: in case of out-migration from Tallinn during the period from 2000 to 2010

The present master's thesis explored the influence of residential segregation on migration destinations of the two ethnic groups: majority population — Estonians and minority population — Russian-speaking population. The thesis analyzed the out-migration from Tallinn during the period from 2000 to 2010. The main research questions of this paper were:

- Whether and how does living in environments with different share of immigrant population influence further migration choices?
- Does the living environment remain ethnically same through the migration or is it spatially blending process?

The current research was based on the 2000 population census data and Population Register migration data. The main approaches of the analyses were binary logistic regression analysis, which described the probability of ethnic groups to leave Tallinn, and multinomial regression analysis, which assessed the influence of different independent variables on probability to move to the areas with high, median or low share of non-Estonians. In addition, the geographical analysis of the main destinations of ethnic groups was made.

The results of the study show that in the case of out-migration from Tallinn, the influence of residential segregation on migration of the two ethnic groups was important. Estonians were more likely to leave the areas with high share of non-Estonians, Russian-speaking population left more frequently from the areas with low share of non-Estonians and also from the areas with high share of non-Estonians. Segregation variable influenced also further migration destination choices. Majority and minority population both left from the areas with low share of non-Estonians to areas with also low share of non-Estonians. Likewise both ethnic groups left from the areas with high share of non-Estonians to the areas with high share of non-Estonians. Thus, it can be said that through migration Estonians as well as Russian-speaking population tried to maintain the living environments which they were used to.

When looking at the main migration routes of Estonians and Russian-speaking population, it turned out that the destinations of the migration for both ethnic groups were mainly the hinterland of Tallinn. Therefore, it can be said that the most important migration route among both ethnic groups was suburbanisation. In general, destinations of the majority population spread over Estonia much more than destinations of the minority population. Main migration destinations among the Russian-speaking population were much more concentrated, they left mainly to the hinterland of Tallinn, to other big cities and also to

Ida-Virumaa. In addition, minority population concentrated to certain areas in the hinterland of Tallinn.

In conclusion, although the out-migration from Tallinn could mainly be the spatially blending process of two different ethnic groups, the results showed that in the case of leaving Tallinn, minority population still concentrated to certain areas with already familiar ethnic structure. But at the same time they also spread among majority population. Thus, to some extent the migration is spatially blending process of different ethnic groups, but at the same time the ethnic structure of living environments stays similar through the migration.

8. TÄNUAVALDUSED

Eriliselt sooviksin tänada enda suurepärast juhendajat Kadri Leetmaad, kelle suunamine ja kasulikud nõuanded töö valmimisele oluliselt kaasa aitasid. Lisaks tahaksin heade nõuannete eest tänada Tiit Tammaru. Oma tänusõnad annaksin edasi ka Liina-Mai Toodingule ja Anto Aasale, kes abistasid ja andsid nõu seoses töö andmeanalüüsiga. Loomulikult tänaksin veelkord ka Statistikaametit ja sealseid töötajad, kellest eriti sooviksin tänada Aira Veelmaad, kes oli äärmiselt vastutulelik ning kes abistas kõikide probleemidega. Lõpetuseks sooviksin veel tänada oma perekonda, kes terve töö tegemise vältel alati toeks oli ning erilised tänusõnad sooviksin edasi anda ka Gevinile, kes mind motiveeris ning kes alati olemas oli.

9. KASUTATUD ALLIKAD

Aasland, A., Flotten, T. 2001. Ethnicity and Social Exclusion in Estonia and Latvia. *Europe-Asia Studies* 53:7, 1023-1049.

Andersson, R. 2007. Ethnic Residential Segregation and Integration Processes in Sweden. Teoses: *Residential Segregation and the Integration of Immigrants: Britain, the Netherlands and Sweden* (toim. K. Schönwälder), Berliin: WZB Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung, 61-90.

Asari, E.M. 2002. Eesti keele oskuse ja kodakonduse mõju mitte-eestlaste tööturu-võimalustele. Teoses: *Trepist alla ja üles: edukad ja ebaedukad post-sotsialistlikus Eestis*. (toim. E. Saar). Tallinn: Teaduste Akadeemia Kirjastus, 210-235.

Bolt, G., van Kempen, R. 2010. Ethnic Segregation and Residential Mobility: Relocations of Minority Ethnic Groups in the Netherlands. *Journal of Ethnic and Migration Studies* 36:2, 333-354.

Borén, T., Gentile, M. 2007. Metropolitan processes in post-communist states: an introduction, *Geografiska Annaler* 89B:2, 95-110.

Bråmås, Å. 2006. 'White Flight'? The Production and Reproduction of Immigrant Concentration Areas in Swedish Cities, 1990–2000. *Urban Studies* 43:7, 1127–1146.

Burgess, E.W. 1928. Residential Segregation in American Cities. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 140, 105-115.

Castles, S., Miller, M. 2009. *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. Fourth edition. New York: Guilford Press.

Crowder, K. 2000. The Racial Context of White Mobility: An Individual-Level Assessment of the White Flight Hypothesis. *Social Science Research* 29:2, 223–257.

Dekker, K., van Kempen, R. 2004. Large housing estates in Europe: Current situation and developments. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 95:5, 570–577.

Frey, W.H. 1979. Central City White Flight: Racial and Nonracial Causes. *American Sociological Review* 44:3, 425-448.

Frey, W.H., Farley, R. 1996. Latino, Asian, and black segregation in U.S. metropolitan areas: Are multiethnic metros different. *Demography* 33:1, 35-50.

Gentile, M., Sjöberg, Ö. 2006. Intra-urban Landscapes of Priority: The Soviet Legacy. *Europe-Asia Studies* 58:5, 701-729.

Gentile, M., Tammaru, T. 2006. Ethnicity and housing in the post-Soviet city: Ust'-Kamenogorsk, Kazakstan. *Urban Studies* 43, 1757–1778.

Hess, D.B., Tammaru, T., Leetmaa, K. 2012. Ethnic differences in housing in post-Soviet Tartu, Estonia. *Cities* 29:5, 327-333.

ISCO 2008. Allikas: International Labour Organization - International Standards of Occupations: <http://www.ilo.org/public/english/bureau/stat/isco/isco88/publ4.htm> – 18.05.2013

Järv, K. 2009. Uusimmigrandid Eestis. Teoses: *Immigrantrahvastik Eestis* (toim. K. Põder). Tallinn: Statistikaamet, 35-48.

Kala, K. 1992. Eesti rahvuslikust koosseisust pärast Teist maailmasõda. *Akadeemia*, 3, 508-535.

Knox, P., Pinch, S. 2010. *Urban social geography: An introduction*. Sixth edition. Harlow: Prentice Hall.

Kulu, H. 2003. Post-war Immigration to Estonia: A Comparative Perspective. Teoses: *European Encounters: Migrants, Migration and European Societies Since 1945* (toim: K. Schèonwèalder, R. Ohliger ja T. Triadafilopoulos). Aldershot: Ashgate Publishing, 38-52.

Kulu, H. 2005. Siseränne üleminekuajal: mitmetasandiline analüüs. Teoses: *Asustus ja ränne Eestis* (toim. H. Kulu ja T. Tammaru). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 150-169.

Kährik, A. 2000. Housing privatisation in the transformation of the housing system - the case of Tartu, Estonia. *Norsk Geografisk Tidsskrift - Norwegian Journal of Geography* 54:1, 2-11.

Kährik, A., Tammaru, T. 2008. Population Composition in New Suburban Settlements of the Tallinn Metropolitan Area. *Urban Studies* 45:5, 1055-1078.

Kährik, A., Tammaru, T. 2010. Soviet Prefabricated Panel Housing Estates: Areas of Continued Social Mix or Decline? The Case of Tallinn. *Housing Studies*, 25:2, 201-219.

Leetmaa, K. 2004. Eeslinnastumine Tallinna linnaregioonis sotsialismijärgsel perioodil. Magistritöö inimgeograafias. Tartu.

Leetmaa, K. 2005. Eeslinnastumine Tallinna linnaregioonis. Teoses: *Asustus ja ränne Eestis* (toim. H. Kulu ja T. Tammaru). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 184-214.

Leetmaa, K., Metspalu, P., Tammaru, T. 2006. Suburbanisation and commuting modes in the Tallinn metropolitan area. Teoses: *The Sustainable City IV: Urban Regeneration and Sustainability* (toim. Ü. Mander, C.A. Brebbia ja E. Tiezzi). Siena: WIT Press, 621-631.

Leetmaa, K., Tammaru, T., Anniste, K. 2009. From priority-led to market-led suburbanisation in a post-communist metropolis. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie*, 100:4, 436-453.

Lepik, M., Leetmaa, K. 2013. Rahvuserinevused Eesti siserändes aastail 2000-2008 50+ vanuses rahvastiku näitel. Teoses: *Eesti Geograafia Seltsi Aastaraamat. 38. köide*, Tallinn: Eesti Geograafia Selts, 138-157.

Leping, K.O., Toomet, O. 2008. Emerging ethnic wage gap: Estonia during political and economic transition. *Journal of Comparative Economics*, 36:4, 599–619.

Lersch, P.M. 2012. Place Stratification or Spatial Assimilation? Neighbourhood Quality Changes after Residential Mobility for Migrants in Germany. *Urban Studies* 11, 1-19.

Light, M.A. 2012. What Does It Mean to Control Migration? Soviet Mobility Policies in Comparative Perspective. *Law & Social Inquiry* 37:2, 395-429.

Lindemann, K. 2009. Ethnic Inequalities in Labour Market Entry in Estonia. The Changing Influence of Ethnicity and Language Proficiency on Labour Market Success. MZES Working Paper, 3.

Marcinczak, S. 2012. The evolution of spatial patterns of residential segregation in Central European Cities: The Lodz Functional Urban Region from mature socialism to mature post-socialism. *Cities* 29:5, 300-309.

Marcuse, P., van Kempen, R. 2000. Introduction. Teoses: *Globalizing Cities: A New Spatial Order* (toim. P.Marcuse ja R.van. Kempen). Oxford: Blackwell Publishers, 1-21.

Marcuse, P. 2005. Enclaves Yes, Ghettos No: Segregation and the State. Teoses: *Desegregating The City: Ghettos, Enclaves, And Inequality* (toim. D. P. Varady). New York: SUNY Press, 15-30.

Marksoo, A. 2005. Linnastumine ja ränne nõukogude perioodil. Teoses: *Asustus ja ränne Eestis* (toim. H. Kulu ja T. Tammaru). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 59-81.

Massey, D.S., Denton, N.A. 1985. Spatial Assimilation as a Socioeconomic Outcome. *American Sociological Review* 50:1, 94-106.

Massey, D.S., Denton, N.A. 1988. The dimensions of residential segregation. *Social Forces*, 67:2, 281-315.

Massey, D.S., Lundy, G. 2001. Use of Black English and Racial Discrimination in Urban Housing Markets: New Methods and Findings. *Urban Affairs Review* 36:4, 452-469.

Musterd, S. 2005. Social and ethnic segregation in Europe: Levels, causes, and effects. *Journal of Urban Affairs* 37:3, 331-348.

Musterd, S., Ostendorf, W. 2005. Social Exclusion, Segregation and Neighbourhood Effects. Teoses: *Cities of Europe: changing contexts, local arrangements and the challenge to urban cohesion* (toim. Y. Kazepov). Oxford: Blackwell Publishers, 170-189.

- Musterd, S., van Kempen, R. 2009.** Segregation and housing of minority ethnic groups in Western European cities. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 100:4, 559-566.
- Peach, C. 1996.** Good segregation, bad segregation. *Planning Perspectives* 11:4, 379-398.
- Peach, C. 1999.** London and New York: Contrasts in British and American Models of Segregation. *International Journal of Population Geography* 5:5, 319 – 351.
- Portes, A., Rumbaut, R.G. 2006.** *Immigrant America: A Portrait*. Berkeley: University of California Press.
- Raagmaa, G., Kliimask, J. 2005.** Elamuehituse lained asustussüsteemis. Teoses: *Asustus ja ränne Eestis* (toim. H. Kulu ja T. Tammaru). Tartu: Tartu Ülikooli kirjastus, 82-116.
- Raagmaa, G., Kroon, K. 2005.** The future of collective farms' built social infrastructure: Choosing between central place and network theories. *Geografiska Annaler* 87B:3, 205-224.
- Ruoppila, S., Kährik, A. 2003.** Socio-economic residential differentiation in post-socialist Tallinn. *Journal of Housing and the Built Environment* 18:1, 49-73.
- Semyonov, M., Glikman, A. 2009.** Ethnic Residential Segregation, Social Contacts, and Anti-Minority Attitudes in European Societies. *European Sociological Review* 25:6, 693-708.
- Szelenyi, I. 1996.** Cities under socialism — and after. Teoses: *Cities After Socialism. Urban and Regional Change and Conflict in Post-Socialist Societies* (toim. G. Andrusz, M. Harloe ja I. Szelenyi). Oxford: Blackwell Publishers, 286-317.
- Sýkora, L. 2009.** New socio-spatial formations: Places of residential segregation and separation in Czechia. *Tijdschrift voor economische en sociale geografie* 100:4, 417-435.
- Zhou, M., Logan, J.R. 1991.** In and Out of Chinatown: Residential Mobility and Segregation of New York City's Chinese. *Social Force*, 70:2, 237-407.
- Tammaru, T. 1999.** Venelased Eestis: ränne ja kohanemine. Tallinn: Sisekaitseakadeemia.
- Tammaru, T., Kulu, H. 2003.** The ethnic minorities of Estonia: Changing size, location, and composition. *Eurasian Geography and Economics*, 44:2, 105 – 120.
- Tammaru, T., Kulu, H., Kask, I. 2003.** Siserände üldsunaad. Teoses: *Ränne üleminekuaja Eestis* (toim. T. Tammaru ja H. Kulu). Tallinn: Statistikaamet, 5- 27.
- Tammaru, T., Leetmaa, K. 2007.** Suburbanisation in relation to education in the Tallinn metropolitan area. *Population, Space and Place* 13:4, 279-291.

Tammaru, T., Leetmaa, K., Silm, S., Ahas, R. 2009. Temporal and Spatial Dynamics of the New Residential Areas around Tallinn. *European Planning Studies* 17:3, 423-439.

Tammaru, T., Kontuly, T. 2011. Selectivity and Destinations of Ethnic Minorities Leaving the Main Gateway Cities of Estonia. *Population, Space and Place* 17:5, 674-688.

Tammaru, T., van Ham, M., Leetmaa, K., Kährik, A., Kamenik, K. 2013. The Ethnic Dimensions of Suburbanisation in Estonia. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 39:5, 845-862.

Tammur, A. 2003. Siserände rahvuserinevused. Teoses: *Ränne üleminekuaja Eestis* (toim. T. Tammaru ja H. Kulu). Tallinn: Statistikaamet, 66-82.

Tammur, A. 2009. Siserände suundumused. Teoses: *Ränne* (toim. T. Tammaru ja A. Tammur). Tallinn: Statistikaamet, 35-43.

Temelová, J., , Novák, J., Ouredníček, M., Puldová, P., 2011. Housing Estates in the Czech Republic after Socialism: Various Trajectories and Inner Differentiation. *Urban Studies* 48:9, 1811–1834.

Thompson, H.A. 1999. Rethinking the Politics of White Flight in the Postwar City : Detroit, 1945-1980. *Journal of Urban History* 25:2, 163-198.

Tooding, L.M. 2007. Seosemudelid. Teoses: *Andmete analüüs ja tõlgendamine sotsiaalteadustes* (toim. A. Lepik). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 254-310.

Van Ham, M., Clark, W.A.V. 2009. Neighbourhood mobility in context: household moves and changing neighbourhoods in the Netherlands. *Environment and Planning A* 41:6, 1442 – 1459.

Van Kempen, R. 2005. Segregation and Housing Conditions of Immigrants in Western European Cities. Teoses: *Cities of Europe: changing contexts, local arrangements and the challenge to urban cohesion* (toim. Y. Kazepov). Oxford: Blackwell Publishers, 190-209.

Walks, R.A., Bourne, L.S. 2006. Ghettos in Canada's cities? Racial segregation, ethnic enclaves and poverty concentration in Canadian urban areas. *The Canadian Geographer / Le Géographe canadien* 50:3, 273-297.

Wolf, P.W. 1963. The Tipping-Point in Racially Changing Neighborhoods. *Journal of the American Institute of Planners* 29:3, 217-222.

Wright, R.E. 1995. Logistic Regression. Teoses: *Reading and understanding multivariate statistics* (toim. L.G. Grimm ja P.R. Yarnold). Washington: American Psychological Association, 217 – 244.

LISAD

LISA 1. 2000. aasta loenduslehte vormid

Allikas: Statistikaamet

(plangi esikülj)

STATISTIKAAMET

ISIKULEHT

V

Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 5. märtsi 1999.a. määrusega nr 82
ANDMEID KASUTATAKSE AINULT STATISTILISTEL EESMÄRKIDEL

V

Ringkond	Piirkond	Jaoskond	Loendamiskoha eluruumilehe nr	Rea nr	☐ Järelküsitlus

1. Eesnimi

2. Perekonnanimi

3. Sugu ☐ mees ☐ naine ☐ Vastab isiklikult

4. Sünniaeg (PP KK AAAA) **5. Isikukood**

6. Püsielukoht

a) ☐ Loendamiskoha eluruumis

Püsielukoha eluruumilehe nr Rea nr

b) ☐ Eluruumis, mis asub väljaspool loendamiskoha jaoskonda ja kus loenduse ajal kedagi ei viibi

c) **Täidetakse väljaspool loendamiskoha jaoskonda paikneva eluruumi puhul, kus loenduse ajal keegi viibib:**

tänav (talu) maja nr korteri nr

asula

vald maakond

d) **Välisriigis elaval isikul märkida riik:**

☐ Venemaa ☐ Soome ☐ Rootsi muu riik (kirjutada)

7. Kus Te viibisite ööl vastu 31. märtsi käesoleval aastal?

a) ☐ Püsielukohas

b) ☐ Loendamiskoha eluruumis, mis ei ole püsielukoht

c) **Täidetakse isikul, kes viibis kohas, mis ei ole tema püsielukoht ega loendamiskoht:**

tänav (talu) maja nr korteri nr

asula

vald maakond

d) **Välisriigis asunud isikul märkida riik:**

☐ Venemaa ☐ Soome ☐ Rootsi muu riik (kirjutada)

8. Milline on Teie kodakondsus? ☐ Eesti ☐ Ukraina ☐ Läti ☐ Soome

☐ Vene ☐ Valgevene ☐ Leedu ☐ määratlemata

1. muu kodakondsus (kirjutada)

2. muu kodakondsus (kirjutada)

V

V

(tagakülg)

X		X
Küsimusele 9 vastab 11. jaanuaril 1989 või varem sündinud isik		
9. Kus oli Teie püsielukoht 1989. aasta 12. jaanuaril?		
a) ☐ Samas asulas, kus praegune püsielukoht		
asula		
b) _____		
vald _____		
maakond _____		
c) Välisriigis elanud isikul märkida riik:		
☐ Venemaa ☐ Ukraina ☐ Valgevene _____		
muu riik (kirjutada)		
10. Sünnikoht (ema elukoht isiku sündimise ajal)		
a) ☐ Samas asulas, kus praegune püsielukoht		
asula		
b) _____		
vald _____		
maakond _____		
c) Välisriigis sündinul märkida riik:		
☐ Venemaa ☐ Ukraina ☐ Valgevene _____		
muu riik (kirjutada)		
☐ Eestisse elama asumise aasta _____		
11. Vanemate sünnikoht		
Ema:		
☐ Eesti ☐ Ukraina ☐ Soome		
☐ Venemaa ☐ Valgevene ☐ teadmata		
_____		
muu riik (kirjutada)		
Isa:		
☐ Eesti ☐ Ukraina ☐ Soome		
☐ Venemaa ☐ Valgevene ☐ teadmata		
_____		
muu riik (kirjutada)		
12. Mis rahvusest Te olete?		
☐ eestlane ☐ ukrainlane ☐ soomlane		
☐ venelane ☐ valgevenelane ☐ lätlane		
_____		
muu rahvus (kirjutada)		
13. Mis on Teie emakeel?		
☐ eesti ☐ ukraina ☐ soome		
☐ vene ☐ valgevene ☐ läti		
_____		
muu keel (kirjutada)		
Küsimusele 14 vastamine on vabatahtlik		
14. Milliseid keeli Te veel oskate?		
☐ eesti ☐ prantsuse ☐ oma rahvuse keel		
☐ vene ☐ soome ☐ muu(d) keel(ed)		
☐ inglise ☐ rootsi ☐ ei oska		
☐ saksa ☐ läti		
Küsimusele 15 vastab 15-aastane või vanem (30. märtsil 1985 või varem sündinud) isik		
15. Milline on Teie seaduslik perekonnaseis?		
☐ pole abielus olnud ☐ lahutatud		
☐ seaduslikus abielus ☐ lesk		
Küsimustele 16 ja 17 vastab 15-aastane või vanem (30. märtsil 1985 või varem sündinud) naine		
16. Mitu elus last olete sünnitanud? _____		
17. Millal sündis Teie esimene laps? _____		
18. Kas Teil on mõni arstliku ekspertiisi poolt kindlaks tehtud pikaajaline haigus või puue, mis on kestnud või tõenäoliselt kestab ühe aasta või kauem?		
☐ ei ☐ jah		
Kui "jah", siis: Kas selle tõttu...		
☐ vajate igapäevast kõrvalist abi enda eest hoolitsemisel?		
☐ vajate igakordset kõrvalist abi kodust väljaspool liikumisel?		

X

X

H

H

19. Millised on Teie viimase 12 kuu peamised elatusallikad?

Märkida I veerus kõige olulisem elatusallikas, vajaduse korral II veerus tähtsusele teine elatusallikas

I	II	
☐	☐	palk, töötasu
☐	☐	ettevõtjatulu, tulu talupidamisest
☐	☐	omanditulu, sissetulekud kapitalilt (renditulud, dividendid, intressid)
☐	☐	pension
☐	☐	toetused, stipendiumid, abirahad
☐	☐	institutsiooni ülalpidamisel
☐	☐	teiste isikute ülalpidamisel
☐	☐	laenud, elatamine hoiustest, laekumised vara müügist
☐	☐	isiklik abimajapidamine
☐	☐	muu allikas

Küsimusele 20 vastab 3-aastane või vanem (30. märtsil 1997 või varem sündinud) isik

20. Kas õpite praegu üld-, kutse- või kõrgharidust andvas õppeasutuses? / Kas käite koolieelses lasteasutuses?

- ☐ ei
- ☐ koolieelses lasteasutuses
- ☐ 1. – 6. klassis
- ☐ 7. – 9. klassis
- ☐ 10. – 12. klassis
- ☐ kutseõppes
- ☐ kutseõppes koos põhihariduse omandamisega
- ☐ kutseõppes koos keskhariduse omandamisega
- ☐ kutsekeskõppes põhihariduse baasil
- ☐ kutsekeskõppes keskhariduse baasil
- ☐ keskeriõppes pärast põhiharidust
- ☐ keskeriõppes pärast keskharidust
- ☐ kutsekõrgharidusõppes
- ☐ diplomiõppes
- ☐ bakalaureuseõppes
- ☐ magistriõppes
- ☐ doktoriõppes

Küsimustele 21 ja 22 vastab 10-aastane või vanem (30. märtsil 1990 või varem sündinud) isik

21. Milline on Teie kõrgeim lõpetatud kutse- või erialaharidus?

- ☐ ei oma kutse- ega erialast haridust
- ☐ kutseharidus
- ☐ kutseharidus koos põhihariduse omandamisega
- ☐ kutseharidus koos keskhariduse omandamisega
- ☐ kutsekeskharidus keskhariduse baasil
- ☐ keskeri/tehnikumiharidus pärast põhiharidust
- ☐ keskeri/tehnikumiharidus pärast keskharidust
- ☐ kõrgharidus
- ☐ magister
- ☐ teaduste kandidaat/doktor

22. Millise hariduse omandasite üldhariduskoolis?
(või teist liiki õppeasutuses üldharidusliku õppekava raames)

- ☐ keskharidus
- ☐ põhiharidus (mittetäielik keskharidus)
- ☐ algharidus
- ☐ ei oma algharidust, kirjaoskaja
- ☐ ei oma algharidust, kirjaoskamatu

Kõik järgmised küsimused esitatakse 15-aastasele või vanemale (30. märtsil 1985 või varem sündinud) isikule

Küsimusele 23 vastamine on vabatahtlik

23. Milline on Teie suhe religiooni (usku)?

- ☐ kindlat usku tunnistav
- ☐ usu suhtes ükskõikne
- ☐ ateist
- ☐ ei oska vastata
- ☐ ei soovi vastata

Kindlat usku tunnistava isiku puhul märkida usk:

☐ luterlus	☐ nelipühilus
☐ õigeusk	☐ metodism
☐ katoliiklus	☐ adventism
☐ baptism	☐ islam

muu usk (kirjutada)

H

H

Y

Y

Küsimused 24–30 on loenduseelse nädala, s.o 20.–26. märtsi kohta

24. Kas Te töötasite nimetatud nädalal ühe tunni või rohkem (vastake "jah" ka siis, kui Te olite töölt eemal haiguse, puhkuse, vms tõttu)?

☐ jah ⇒ jätkata küsimusest 26

☐ ei ⇒ jätkata küsimusest 25

25. Millisesse järgmistest rühmadest Te kuulute? (märkida üks vastusevariant)

☐ ajateenija

☐ (üli-)õpilane

☐ kodune

☐ ei tööta, otsib aktiivselt tööd, valmis tööle asuma

☐ pensionär

☐ muudel põhjustel mittetöötav

Mittetöötavatel isikudel küsitluse lõpp

26. Mis on Teie põhitöökoha nimetus või põhitööandja nimi? (vastamine on vabatahtlik)

27. Mis on Teie põhitöökoha / põhitööandja põhitegevusala?

28. Millisel aadressil Te põhiliselt töötate?

a) ☐ Oma kodus / oma talus

b) ☐ Kindel töötamise koha aadress puudub

c) tänav (talu)

maja nr

asula

vald

maakond

d) Välisriigis töötaval isikul märkida riik:

☐ Venemaa

☐ Soome

☐ Läti

muu riik (kirjutada)

29. Milline on Teie tööalane staatus Teie põhitöökohal või põhitööandja juures?

☐ püsiva lepinguga palgatöötaja

☐ üksikettevõtja, vabakutseline, talupidaja ilma palgalise tööjõuta

☐ muu palgatöötaja

☐ palgata töötaja pereettevõttes, talus

☐ ettevõtja-tööandja, talupidaja palgalise tööjõuga

☐ tulundusühistu liige

30. Mis on Teie amet põhitöökohal / Milles seisneb Teie töö?

Palun kirjeldage lühidalt oma tööülesandeid (täidetakse juhul, kui ametinimetus ei kirjelda piisavalt tööülesandeid):

31. Mitu tundi Te harilikult nädalas töötate?

Kokku tundi

Mitu tundi sellest põhitöökohal? tundi

Y

Y

ELURUUMI- JA LEIBKONNALEHT

Kinnitatud Vabariigi Valitsuse 5. märtsi 1999.a. määrusega nr 82
ANDMEID KASUTATAKSE AINULT STATISTILISTEL EESMÄRKIDEL

T

Ringkond Piirkond Jaoskond Maja nr kaardil

☐ Vastab püsielanik ☐ Kontroll-leht ☐ Järeloküsitlus

T

Eluruumi asukoht

☐ eluruum puudub

tänav (talv)

maja nr

korteri nr

asula

vald

maakond

Eluruumi elanike nimekiri leibkondade kaupa

Leibkonna nr	Ees- ja perekonnanimi	Rea nr	Seos * viiteisikuga	Seadusliku abikaasa rea nr	Vabaabielu-partneri rea nr	Ema rea nr	Isa rea nr	Ajutselt ära	Ajutselt kohal	Kestus kuudes
☐		1	☐					☐	☐	
☐		2	☐					☐	☐	
☐		3	☐					☐	☐	
☐		4	☐					☐	☐	
☐		5	☐					☐	☐	
☐		6	☐					☐	☐	
☐		7	☐					☐	☐	
☐		8	☐					☐	☐	
☐		9	☐					☐	☐	
☐		10	☐					☐	☐	
☐		11	☐					☐	☐	
☐		12	☐					☐	☐	
☐		13	☐					☐	☐	

* Seose märkimiseks vali sobiv täht:

V viiteisik

E elukaaslane (seaduslik abikaasa või vabaabielupartner)

L viiteisiku või tema elukaaslase poeg või tütar

P viiteisiku või tema elukaaslase vanem või vanema elukaaslane

W viiteisiku või tema elukaaslase vanavanem

T viiteisiku või tema elukaaslase lapselaps

S viiteisiku või tema elukaaslase muu sugulane

X isik, kes pole viiteisiku ega viiteisiku elukaaslase sugulane

T

T

L Küsimus 1 täidetakse ainult institutsioonide elanike jaoks 1. Institutsiooni tüüp <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ haridusasutus</td> <td>☐ militaarasutus</td> </tr> <tr> <td>☐ tervishoiuasutus</td> <td>☐ usuasutus</td> </tr> <tr> <td>☐ hoolekandetasutus</td> <td>☐ muu asutus</td> </tr> </table> Institutsioonis on loenduslehe täitmine lõppenud 2. Eluruumi tüüp <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ pereelamu</td> <td>☐ omaette tuba (toad)</td> </tr> <tr> <td>☐ osa pereelamust</td> <td>☐ majutusruum</td> </tr> <tr> <td>☐ korter</td> <td>☐ elamiseks kasutatav mitteiluruum</td> </tr> </table> "majutusruumi" või "elamiseks kasutatava mitteiluruumi" korral jätkata küsimusest 12 3. Eluruumi asustatus <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ asustatud</td> <td>☐ asustamata</td> </tr> <tr> <td>☐ reserveeritud ajutiseks või hooajaliseks kasutamiseks</td> <td>☐ teadmata</td> </tr> </table> 4. Kes on eluruumi omanik? <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ riik</td> <td>☐ elamuühistu</td> </tr> <tr> <td>☐ kohalik omavalitsusüksus</td> <td>☐ muu</td> </tr> <tr> <td>☐ Eesti elanik</td> <td>☐ teadmata</td> </tr> <tr> <td>☐ välisriigi elanik</td> <td></td> </tr> </table> 5. Kas Teie leibkonna liige on eluruumi... <table style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th></th> <th>I leibkond</th> <th>II leibkond</th> <th>III leibkond</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>omanik</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>elamuühistu liige</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>üürnik</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>muu</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table> 6. Kui suur on eluruumi pind? m² 7. Mitu tuba on eluruumis? 8. Kas eluruumis on köök? <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ on</td> <td>☐ kööginišš</td> <td>☐ puudub</td> </tr> </table>	☐ haridusasutus	☐ militaarasutus	☐ tervishoiuasutus	☐ usuasutus	☐ hoolekandetasutus	☐ muu asutus	☐ pereelamu	☐ omaette tuba (toad)	☐ osa pereelamust	☐ majutusruum	☐ korter	☐ elamiseks kasutatav mitteiluruum	☐ asustatud	☐ asustamata	☐ reserveeritud ajutiseks või hooajaliseks kasutamiseks	☐ teadmata	☐ riik	☐ elamuühistu	☐ kohalik omavalitsusüksus	☐ muu	☐ Eesti elanik	☐ teadmata	☐ välisriigi elanik			I leibkond	II leibkond	III leibkond	omanik	☐	☐	☐	elamuühistu liige	☐	☐	☐	üürnik	☐	☐	☐	muu	☐	☐	☐	☐ on	☐ kööginišš	☐ puudub	L 9. Kas eluruumis on... <table style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th></th> <th>on</th> <th>ei ole</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>veevärk</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>kanalisatsioon</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>soe vesi</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>vann (dušš)</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>saun</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>veeklosett</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>elekter</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>gaas</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>keskküte</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>elektriküte</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table> Küsimused 10 ja 11 täidetakse hoone kohta üks kord 10. Hoone liik <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ paljukorteriline elamu</td> <td>☐ elukorteri(te)ga mitteilamu</td> </tr> <tr> <td>☐ pereelamu</td> <td>☐ majutushoone</td> </tr> <tr> <td>☐ muu väikeelamu</td> <td>☐ muu hoone</td> </tr> </table> 11. Hoone ehitusaeg <table style="width: 100%;"> <tr> <td>☐ enne 1919</td> <td>☐ 1981 – 1990</td> </tr> <tr> <td>☐ 1919 – 1945</td> <td>☐ 1991 – 1995</td> </tr> <tr> <td>☐ 1946 – 1960</td> <td>☐ 1996 ja hiljem</td> </tr> <tr> <td>☐ 1961 – 1970</td> <td>☐ pooleliolev ehitis</td> </tr> <tr> <td>☐ 1971 – 1980</td> <td>☐ teadmata</td> </tr> </table> Küsimus 12 täidetakse ainult leibkonna püsiva elukoha loenduslehel 12. Kas Teie leibkonna otseses kasutuses on maad põllu- või aiasaaduste kasvatamiseks, looduslikku rohumaad, metsamaad või põllumajandusloomi? <table style="width: 100%;"> <thead> <tr> <th></th> <th>I leibkond</th> <th>II leibkond</th> <th>III leibkond</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>on</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> <tr> <td>ei ole</td> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☐</td> </tr> </tbody> </table>		on	ei ole	veevärk	☐	☐	kanalisatsioon	☐	☐	soe vesi	☐	☐	vann (dušš)	☐	☐	saun	☐	☐	veeklosett	☐	☐	elekter	☐	☐	gaas	☐	☐	keskküte	☐	☐	elektriküte	☐	☐	☐ paljukorteriline elamu	☐ elukorteri(te)ga mitteilamu	☐ pereelamu	☐ majutushoone	☐ muu väikeelamu	☐ muu hoone	☐ enne 1919	☐ 1981 – 1990	☐ 1919 – 1945	☐ 1991 – 1995	☐ 1946 – 1960	☐ 1996 ja hiljem	☐ 1961 – 1970	☐ pooleliolev ehitis	☐ 1971 – 1980	☐ teadmata		I leibkond	II leibkond	III leibkond	on	☐	☐	☐	ei ole	☐	☐	☐
☐ haridusasutus	☐ militaarasutus																																																																																																												
☐ tervishoiuasutus	☐ usuasutus																																																																																																												
☐ hoolekandetasutus	☐ muu asutus																																																																																																												
☐ pereelamu	☐ omaette tuba (toad)																																																																																																												
☐ osa pereelamust	☐ majutusruum																																																																																																												
☐ korter	☐ elamiseks kasutatav mitteiluruum																																																																																																												
☐ asustatud	☐ asustamata																																																																																																												
☐ reserveeritud ajutiseks või hooajaliseks kasutamiseks	☐ teadmata																																																																																																												
☐ riik	☐ elamuühistu																																																																																																												
☐ kohalik omavalitsusüksus	☐ muu																																																																																																												
☐ Eesti elanik	☐ teadmata																																																																																																												
☐ välisriigi elanik																																																																																																													
	I leibkond	II leibkond	III leibkond																																																																																																										
omanik	☐	☐	☐																																																																																																										
elamuühistu liige	☐	☐	☐																																																																																																										
üürnik	☐	☐	☐																																																																																																										
muu	☐	☐	☐																																																																																																										
☐ on	☐ kööginišš	☐ puudub																																																																																																											
	on	ei ole																																																																																																											
veevärk	☐	☐																																																																																																											
kanalisatsioon	☐	☐																																																																																																											
soe vesi	☐	☐																																																																																																											
vann (dušš)	☐	☐																																																																																																											
saun	☐	☐																																																																																																											
veeklosett	☐	☐																																																																																																											
elekter	☐	☐																																																																																																											
gaas	☐	☐																																																																																																											
keskküte	☐	☐																																																																																																											
elektriküte	☐	☐																																																																																																											
☐ paljukorteriline elamu	☐ elukorteri(te)ga mitteilamu																																																																																																												
☐ pereelamu	☐ majutushoone																																																																																																												
☐ muu väikeelamu	☐ muu hoone																																																																																																												
☐ enne 1919	☐ 1981 – 1990																																																																																																												
☐ 1919 – 1945	☐ 1991 – 1995																																																																																																												
☐ 1946 – 1960	☐ 1996 ja hiljem																																																																																																												
☐ 1961 – 1970	☐ pooleliolev ehitis																																																																																																												
☐ 1971 – 1980	☐ teadmata																																																																																																												
	I leibkond	II leibkond	III leibkond																																																																																																										
on	☐	☐	☐																																																																																																										
ei ole	☐	☐	☐																																																																																																										

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Kadi Mägi

(sünnikuupäev: 25.11.1988)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose:

„Elukohasegregatsiooni mõju rahvusrühmade rände sihtkohtadele: perioodil 2000-2010 toimunud Tallinnast väljarände näitel”,

mille juhendaja on Kadri Leetmaa,

1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 20.05.2013